

KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI

EVLİLİKTE UYUM İLE İLİŞKİLİ FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Hüseyin T. Bayraktaroğlu

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Ebru Çakıcı
Yrd. Doç. Dr. Murat Tezer

Lefkoşa
Ocak, 2015

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Hüseyin T. BAYRAKTAROĞLU'nun “**Evlilik Uyumu İle İlişkili Faktörlerin İncelenmesi**” başlıklı tezi 27/01/2015 tarihinde jürimiz tarafından Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı'nda oybirliği ile Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

Başkan : Prof. Dr. Hüseyin UZUNBOYLU

İmza

Üye : Doç. Dr. Ebru ÇAKICI (Danışman)

Üye : Doç. Dr. Sibel DİNÇYÜREK

Üye : Yrd. Doç. Dr. Murat TEZER (Danışman)

Üye: Yrd. Doç. Dr. Yeliz AKINTUĞ

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu araştırma, toplumun çekirdeği ve en temel birimi olan ailedeki evlilik ilişkisini desteklemek amacıyla tasarlanmıştır. Bireylerin uyumlu bir evlilik ilişkisi içinde yaşam sürmeleri ve çocukların mutlu bir ortamda anne babalarıyla aynı çatı altında yetişmelerinin faydasına inanıyorum. Bu konuda çalışma yapabilmekten mutluluk duyuyorum.

İnsan Kaynakları Yönetimi yüksek lisans programında kendisinden aldığım yönetim psikolojisi dersi ile eksikliklerimi ve psikolojiye olan ilgimi fark etmemi sağlayan, alana olan hakimiyeti ve ciddiyetini model aldığım, araştırmanın planlanması ve gerçekleştirilmesinde öneri ve yapıçı eleştirileriyle çalışmaya bilimsel katkılarda bulunan, motive edici ve özverili yaklaşımlarıyla destek veren değerli hocam ve birinci tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Ebru ÇAKICI'ya, araştırmanın ikinci aşamasında ikinci tez danışmanlığını üstlenerek, sadece ikinci aşama ile kalmayıp birinci aşamanın analizlerini de inceleyerek istatistik açıdan değerli katkılar koyan ikinci tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Murat TEZER'e teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmanın ölçek geliştirme aşamasında değerli görüşleriyle ölçliğin geliştirilmesine katkıda bulunan Prof. Dr. Kamil ÖZERK, Doç. Dr. Özlem KARAIRMAK, Doç. Dr. Sibel DİNÇ YÜREK, Yrd. Doç. Dr. Azize Nilgün CANEL, Yrd. Doç. Dr. Eyüp ÇELİK, Yrd. Doç. Dr. Hüdayar CİHAN GÜNGÖR, Ar.Gör. Utku BEYAZIT ve tezin her safhasında yakın ilgisiyle motive eden Prof. Dr. Hüseyin UZUNBOYLU'ya teşekkürlerimi sunarım.

Evlendiğimiz günden beri okumaya ayırdığım zamana saygı ve anlayışla yaklaşmasının yanında destek ve cesaretlendirmesini sevgisi ile besleyen eşim Nadire'ye, eğitimlere ayırdığım zamanı hiç şikayet konusu yapmayıp aksine bununa gurur duyan çocuklarımız Baran ve İrem'e içten teşekkürler...

Hüseyin T. BAYRAKTAROĞLU

ÖZET

EVLİLİKTE UYUM İLE İLİŞKİLİ FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ

Hüseyin T. BAYRAKTAROĞLU

Doktora Tezi

Yakın Doğu Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Ana Bilim Dalı

1. Danışman: Doç. Dr. Ebru ÇAKICI

2. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Murat TEZER

Nisan 2015, 175 Sayfa

Evlilik kurumu bireyin ve toplumun sağlığı açısından önemli bir yere sahiptir. KKTC'de boşanma oranları yüksektir ve giderek artmaktadır. Ancak buna yol açan risk faktörlerinin incelendiği araştırmalar ve evlilik kurumunu güçlendirmeye dönük çalışmalar çok sınırlıdır. Bu araştırma evlilik uyumu ile evlilikte problem çözme, empati kurma, iletişim becerileri ve demografik değişkenlerin ilişkisini incelemek ve evlilik uyumu ile ilişkili faktörleri kapsayan bir ölçek geliştirmek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Her iki aşamanın örneklemi de Lefkoşa şehrinde özel sektör ve devlet dairelerinde çalışan evli bireyler arasından uygun örneklem yöntemiyle seçilmiştir. Birinci aşamaya 309, ikinci aşamaya 279 evli birey katılmıştır. Veri toplama aracı olarak, "Demografik Bilgi Formu", Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilen "Evlilikte Uyum Ölçeği-EUÖ", Baugh, Avery ve Sheets-Haworth (1982) tarafından geliştirilen "Evlilikte Problem Çözme Ölçeği-EPÇÖ", Dökmen (1988) tarafından geliştirilen "Empatik Eğilim Ölçeği-EEÖ", Korkut (1996) tarafından geliştirilen "İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği-İBDÖ", Busby, Christensen, Crane ve Larson (1995) tarafından geliştirilen

“Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği (YÇUÖ)”, Haskan Avcı (2014) tarafından geliştirilen “Çift İlişkileri Ölçeği (ÇİÖ)”, Davis (1980) tarafından geliştirilen “Kişiler Arası Tepkisellik İndeksi (IRI)” ve Canel (2007) tarafından geliştirilen “Evlilik Doyum Ölçeği (EDÖ)” kullanılmıştır. Veriler, bilgisayarda Sosyal Bilimler İstatistik Paket Programı (SPSS) ile; yüzdelik, Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis testi, Spearman Brown Sıra Farkları korelasyon hesabı kullanılarak değerlendirilmiştir.

Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizleri sonucunda; EUÖ toplam puan sıra ortalamaları ile EPÇÖ, EEÖ, İBDÖ toplam puan sıra ortalamaları arasında pozitif yönde anlamlı derecede ilişki, kadınların erkeklerle göre evlilikte iletişimlerinin anlamlı olarak daha yüksek, kök ailelerle ilişkilerin evlilik uyumunda önemli olduğu saptanmıştır. Cinsiyet, yaşı, evlilik süresi, çocuk olup olmaması, evlenme biçimini, gelir düzeyi ve eğitim seviyesine göre evlilik uyumunda anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Araştırmmanın birinci aşama sonuçlarını kapsayacak şekilde geliştirilen Yakın Doğu Evlilikte Uyum Ölçeği (YDEUÖ)'nin Faktör Analizi sonucunda Evlilikte Doyum, Evlilikte İletişim, Evlilikte Empati ve Kök Ailelerle İlişkiler olmak üzere dört alt ölçektenoluğu saptanmıştır. Ölçeğin toplam puan şeklinde tek boyutlu kullanılabileceği gibi her alt ölçeğin ayrı ayrı kullanılabilecek değerlere sahip olduğu görülmüştür.

Araştırma sonuçları evlilik danışmanlık sürecinde iletişim, empati ve problem çözme becerilerinin geliştirilmesi yanı sıra, erkeklerin iletişim becerileri, kadınların evlilik doyumlari üzerinde durulması gerektiğini düşündürmektedir. Özellikle Kuzey Kıbrıs'da kök aile ile ilişkilerin evlilik uyumu üzerinde etkili bir faktör olduğu göz ardi edilmemelidir.

Anahtar kelimeler: Evlilik uyumu, evlilik doyumu, evlilikte iletişim, evlilikte empati, kök ailelerle ilişkiler.

ABSTRACT

INVESTIGATING THE FACTORS RELATED WITH MARITAL ADJUSTMENT

PhD. Dissertation

Near East University

**Psychological Counseling and Guidance, The Institute of
Educational Sciences**

Advisor 1: Associate Professor Dr. Ebru ÇAKICI

Advisor 1: Assist. Prof. Dr. Murat TEZER

April 2015, 175 Pages

Marriage institution has an important place in the health of the individual and the community. Divorce rates in TRNC are high and increasing gradually. But researches investigating risk factors and studies to improve marriage institution are restricted. The goal of this study is to investigate the relation of marital adjustment with marital problem-solving, empathic tendency, communication skills and demographic variables and to develop a scale consisting of factors related with marital adjustment.

309 married individuals from the staff of public and private workplaces in Nicosia, taken with convenient sampling method, formed the first sample of the study and 279 married individuals formed the second sample. To collect data “Demographic Information Form (DIF)”, “Marital Adjustment Scale (MAS)” developed by Locke and Wallace (1959), “Marital Problem-Solving Scale (MPSS)” developed by Baugh, Avery and Sheets-Haworth (1982), “Empathic Tendency Scale (ETS)” developed by Dökmen (1989), “Communication Skills Evaluation Scale (CSES)” developed by Korkut (1999), “Revised Dyadic Adjustment Scale (RDAS)” developed by Busby, Christensen, Crane and Larson (1995), “Dyadic Relationship

Scale (DRS)" developed by Haskan Avcı (2014), "The Interpersonal Reactivity Index (IRI)" developed by Davis (1980) and "Marital Satisfaction Scale (MRS)" developed by Canel (2007) were applied. The data was analyzed with SPSS computer program; percentages, Mann Whitney U test, Kruskal Wallis test, Spearman Brown rank order correlation were used.

According to the statistical analysis of the data retrieved from the study, positive significant relation was found between MAS and MPSS, ETS and CSES total mean rank scores, women had significantly better marital communication than men and relation with family of origin was important for marital adjustment. Gender, age, marriage period, having children, the way of marriage, income level and education level did not have significant relation with marital adjustment.

The factor analysis of Near East Marital Adjustment Scale (NEMAS) prepared according to the results of the first part of the study showed that it was formed from four subscales; Marital Satisfaction, Marital Communication, Empathy in Marriage and Relations with Family of Origins. The total score of the scale can be used as one dimension as well as each subscale has values that can be used separately.

The findings of the study suggest that in marital counseling besides improving the skills of communication and empathy, more emphasis is necessary for communication skills of men and marital satisfaction of women. Especially in our culture we should not ignore the effects of relation with family of origin on marital adjustment.

Keywords: Marital adjustment, marital satisfaction, communication in marriage, empathy in marriage, relation with families of origin.

İÇİNDEKİLER

JÜRI ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLOLAR LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR CETVELİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii

BÖLÜM I – GİRİŞ

1.1. Problem.....	1
1.1.1. Alt problemler.....	5
1.1.1.1. Sosyodemografik değişkenlere göre evlilikte uyumda fark var mı?.....	5
1.1.1.2. Kök ailelerle ilişkilere göre evlilikte uyumda fark var mı?.....	5
1.1.1.3. Evlilikte uyumlu olup olmamaya göre problem çözme, empati ve iletişim becerileri arasında fark var mı?	5
1.2. Araştırmamanın amacı.....	5
1.3. Araştırmamanın önemi.....	6
1.4. Sınırlılıklar.....	7
1.5. Tanımlar.....	7

BÖLÜM II – KONUYLA İLGİLİ BİLGİLER

2.1. Evlilik.....	9
2.1.1. Evlilik kurumunda değişim.....	9
2.1.2. Neden Evlenilir?	11
2.1.3. Evlilikte yaşanan sorunlar.....	12
2.1.4. Sağlıklı evlilik ortamı.....	17
2.2. Evlilikte uyum.....	18
2.2.1. Evlilikte uyum ve sosyo-demografik değişkenler.....	21
2.2.2. Evlilikte uyum ve problem çözme becerileri.....	27
2.2.3. Evlilikte uyum ve empati becerileri.....	31
2.2.4. Evlilikte uyum ve iletişim becerileri.....	32
2.3. Evlilik ve boşanmalarda istatistikî veriler.....	35
2.4. Konuya ilgili kuramsal bilgiler.....	38
2.4.1. Psikodinamik ve Bowen yaklaşımı.....	42
2.4.2. Yapısal yaklaşım.....	44
2.4.3. Stratejik yaklaşım.....	45
2.4.4. Yaşantısal yaklaşım.....	46
2.5. Evlilik danışmanlığı yaklaşımı.....	48
2.5.1. Davranışçı evlilik danışmanlığı.....	48
2.5.2. Bilişsel-davranışçı evlilik danışmanlığı	52
2.5.3. Duygu odaklı evlilik danışmanlığı	55
2.6. İlgili araştırmalar.....	57

2.6.1.	Yurt dışında yapılan araştırmalar.....	58
2.6.2.	Türkiye'de araştırmalar.....	62
2.6.3.	KKTC'de yapılan araştırmalar.....	70
	BÖLÜM III- YÖNTEM	74
3.1.	Araştırma deseni.....	74
3.2.	Örneklem.....	75
3.3.	Veri toplama araçları.....	77
3.3.1.	Sosyodemografik bilgi formu.....	77
3.3.2.	Evlilikte Uyum Ölçeği.....	77
3.3.3.	Evlilikte Problem Çözme Ölçeği.....	78
3.3.4.	Empatik Eğilim Ölçeği.....	79
3.3.5.	İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği.....	79
3.3.6.	Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği.....	80
3.3.7.	Çift İlişkileri Ölçeği.....	81
3.3.8.	Kişiler Arası Tepkisellik İndeksi.....	82
3.3.9.	Evlilik Doyum Ölçeği.....	83
3.3.10.	Yakın Doğu Evlilikte Uyum Ölçeği.....	83
3.3.10.1.	YDEUÖ'nin oluşturma aşaması.....	84
3.3.10.2.	YDEUÖ'nin güvenirlik analizleri.....	90
3.3.10.3.	YDEUÖ'nin geçerlik analizleri.....	97
3.3.10.4.	Sonuçlar.....	101
3.4.	Veri toplama teknikleri.....	103
3.5.	Veri analizi.....	103
3.6.	Araştırmada etik.....	103
	BÖLÜM IV-BULGULAR VE TARTIŞMA	105
4.1.	Sosyodemografik değişkenler ve evlilik uyumu.....	107
4.2.	Kök ailelerle ilişkiler ve evlilik uyumu.....	118
4.3.	Evlilikte problem çözme, empati, iletişim becerileri ve evlilik uyumu...	122
	BÖLÜM V-SONUÇLAR VE ÖNERİLER	129
5.1.	Sonuçlar.....	129
5.2.	Öneriler.....	130
5.2.1.	Araştırmacılara öneriler.....	130
5.2.2.	Uygulayıcılara öneriler.....	131
5.2.3.	İlgili kurumlara öneriler.....	131
	BÖLÜM VI-KAYNAKÇA	133
	EKLER	155
EK-A	Araştırmmanın birinci aşamasında kullanılan veri toplama araçları.....	155
EK-B	Araştırmmanın ikinci aşamasında kullanılan veri toplama araçları.....	160
	ÖZGEÇMİŞ	164

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1	Geleneksel ve modern evliliklerin özelliklerı	10
Tablo 2	Boşanmış bireylerin eski eşlerinde beğenmedikleri özelliklere göre dağılımı	15
Tablo 3	Evliliklerde değiştirilemeyecek ve değiştirilebilecek risk faktörleri	16
Tablo 4	Tipik orta sınıf çekirdek ailenin yaşam dönemleri	39
Tablo 5	Katılımcıların sosyo demografik özelliklerine göre dağılımları (arastırmanın birinci aşaması)	76
Tablo 6	Katılımcıların sosyo demografik özelliklerine göre dağılımları (arastırmanın ikinci aşaması)	89
Tablo 7	Yakın Doğu Evlilikte Uyum Ölçeği iç tutarlılık sonuçları	91
Tablo 8	Madde-toplam istatistikleri ve alfa katsayıları analiz sonuçları	92
Tablo 9	Madde analizi (t testi) sonuçları	93
Tablo 10	Spearman Brown iki yarı test korelasyon analizi sonuçları	94
Tablo 11	Ölçek puanları ile ölçüt arasındaki korelasyon analiz sonuçları	95
Tablo 12	KMO ve Barlett's testi sonuçları	97
Tablo 13	Faktörler ve öz değerleri	98
Tablo 14	YDEUÖ faktör analizi sonuçları	100
Tablo 15	YDEUÖ ve alt ölçek puan sıra ortalamalarının doğduğu yere göre U-testi sonuçları	102
Tablo 16	EUÖ puan sıra ortalamalarının cinsiyete göre U-testi sonucu	108
Tablo 17	YDEUÖ toplam ve alt ölçek Puan Sıra Ortalamalarının cinsiyete göre U-testi sonucu	108
Tablo 18	EUÖ puan sıra ortalamalarının yaşa göre karşılaştırılması, Kruskal Wallis testi sonuçları	110
Tablo 19	YDEUÖ puan sıra ortalamalarının yaşa göre karşılaştırılması, Kruskal Wallis testi sonuçları	110
Tablo 20	EUÖ puan sıra ortalamalarının evlilik süresine göre karşılaştırılması, Kruskal Wallis testi sonuçları	112
Tablo 21	YDEUÖ puan sıra ortalamalarının evlilik süresine göre karşılaştırılması, Kruskal Wallis testi sonuçları	112
Tablo 22	EUÖ puan sıra ortalamalarının çocuk olup olmamasına göre karşılaştırılması U-testi sonucu	113
Tablo 23	YDEUÖ puan sıra ortalamalarının çocuk olup olmamasına göre karşılaştırılması U-testi sonucu	113
Tablo 24	EUÖ puan sıra ortalamalarının eğitim seviyesine göre U-testi sonucu	114
Tablo 25	YDEUÖ puan sıra ortalamalarının eğitim seviyesine göre U-testi sonucu	114
Tablo 26	EUÖ puan sıra ortalamalarının gelir seviyesine göre U-testi sonucu	115
Tablo 27	YDEUÖ puan sıra ortalamalarının gelir seviyesine göre U-testi sonucu	115
Tablo 28	EUÖ puan sıra ortalamalarının evlenme biçimine göre karşılaştırılması, Kruskal Wallis testi sonuçları	116
Tablo 29	Katılımcıların eşlerinin ailesi ile geçimine göre EUÖ puan sıra ortalamalarının karşılaştırılması	119

Tablo 30	Katılımcının ailesi ile eşinin geçimine göre EUÖ puan sıra ortalamalarının karşılaştırılması	119
Tablo 31	Ailelerden kaynaklı sorun yaşama sıklığına göre EUÖ puan sıra ortalamalarının karşılaştırılması	120
Tablo 32	EUÖ puan sıra ortalamaları gruplarına göre problem çözme becerilerinin karşılaştırılması	123
Tablo 33	EUÖ puan sıra ortalamaları ile EPÇÖ puan sıra ortalamaları arasındaki korelasyon	124
Tablo 34	EUÖ puan sıra ortalamaları gruplarına göre empati becerilerinin karşılaştırılması	125
Tablo 35	EUÖ puan sıra ortalamaları ile EEÖ puan sıra ortalamaları arasındaki korelasyon	125
Tablo 36	EUÖ puan sıra ortalamaları gruplarına göre iletişim becerilerinin karşılaştırılması	126
Tablo 37	EUÖ puan sıra ortalamaları ile İBDÖ puan sıra ortalamaları arasındaki korelasyon	127

KISALTMALAR CETVELİ

EUÖ	Evlilikte Uyum Ölçeği
EPCÖ	Evlilikte Problem Çözme Ölçeği
EEÖ	Empatik Eğilim Ölçeği
İBDÖ	İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği
YÇUÖ	Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği
IRI	Kişiler Arası Tepkiselilik Ölçeği
ÇİÖ	Çift İlişkileri Ölçeği
EDÖ	Evlilik Doyum Ölçeği
YDEUÖ	Yakın Doğu Evlilikte Uyum Ölçeği
YDEUÖ-ED	Yakın Doğu Evlilikte Uyum Ölçeği-Evlilik Doyumu
YDEUÖ-Eİ	Yakın Doğu Evlilikte Uyum Ölçeği-Evlilikte İletişim
YDEUÖ-EE	Yakın Doğu Evlilikte Uyum Ölçeği-Evlilikte Empati
YDEUÖ-KAİ	Yakın Doğu Evlilikte Uyum Ölçeği-Kök Ailelerle İlişkiler
ASAGEM	Aile ve Sosyal araştırmalar Genel Müdürlüğü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
ECE	European Commission Eurostat
DPÖ	Devlet Planlama Örgütü
%o	Binde

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1	YDEUÖ faktör ve özdeğerlerin dağılım grafiği	98
Şekil 2	EUÖ toplam puan ortalamaları ve sıklıkların dağılım grafiği	106
Şekil 3	YDEUÖ toplam puan ortalamaları ve sıklıkların dağılım grafiği	106

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. PROBLEM

Sosyal bir varlık olan insanın çevre ile etkileşimi kaçınılmaz olduğu kadar aynı zamanda bir ihtiyaçtır. İnsanın çevresiyle kurduğu etkileşimde en çok önem taşıyan, duygusal, sosyal ve cinsel bir ilişki yaşadığı eşidir. Ancak giderek artan bir hızla yaşanan sosyal, ekonomik ve kültürel değişimlere insan uyum sağlamakda zorlanır iken, bu zorlanmadan evlilik ilişkisi de etkilenmektedir. Olumsuz yöndeki bu etkileri en somut haliyle artan boşanma oranlarında görmekteyiz. Evlilik ilişkisinin niteliğiyle ilgili olan evlilik uyumu ile ilişkili faktörlerin belirlenmesi ve bunların geliştirilmesi konusundaki araştırmaların evliliklerdeki mutluluğu artıracağı ve boşanma oranlarını azaltacağı düşünülmektedir.

Aile, biyolojik veya psikolojik bağları olan ve aralarında tarihsel, duygusal ve ekonomik birliktelik olan ve kendilerini aynı evin üyeleri olarak hissededen bireylerin oluşturduğu birliktir (Gladding, 2011/2012). Ailenin temel unsuru olan evlilik ise hayatın önemli doyum kaynaklarından birisidir. Psikoloji sözlüğünde evlilik, “hukuksal olarak kabul edilen, toplumca onaylanan, çiftlere çeşitli hak ve yükümlülükler veren ve çoğunlukla cinselliği de içeren bir ilişki” olarak tanımlanmıştır (Budak, 2003). Yasal ve törel bağlarla ortaya çıkan ailede asıl öge, eşler arasındaki ilişkilerdir. Evlilik yaşamı içinde eşlerin amacı, biyolojik, sosyal ve psikolojik bir takım ihtiyaçlarını ve güdülerini doyurmaktır. Biyolojik açıdan cinsel güdüyü doyurmak, sosyal açıdan birlikte güven, korunma, dayanışma içinde olduklarını hissederek sosyal ihtiyaçlarını gidermek, psikolojik açıdan ise sevmek ve sevilmek ihtiyacının giderilmesidir (Özgüven, 2000). Bireyin bu denli önemli

ihtiyaçlarının karşılandığı evlilik kurumunda yaşanan sorunları ve uygun çözüm yollarını araştırmak da bir o kadar önemlidir.

Aile kavramı ve buna bağlı olarak evlilik kurumu ilk olarak M.O. 2000 yıllarında Mısır'da oluşmaya başlamıştır. Yaklaşık 4000 yıllık bir geçmişi olan evlilik kurumu toplum sağlığını, örf ve adetlerin sürekliliğini, çocukların bakım ve eğitimini sağlayan bir kurum olarak günümüze kadar bazı değişiklikler gösterse de temel özelliklerini koruyarak vazgeçilemeyecek bir kültür olgusu olarak devam etmiştir (Özgüven, 2000). Yüksek boşanma oranları dahi kişileri evlenme fikrinden uzaklaştıramamış, evlilik kurumunu onaylamayanlar dahi genellikle eş ilişkisi içinde birlikte yaşamışlardır. Birlikte yaşamalar giderek artmasına rağmen, halen Amerika'da bireylerin %90'ından fazlası ömür boyunca en az bir kez evlenmiş, hatta boşananların %75'i boşanmayı takip eden ilk üç yıl içinde yeniden evlenmişlerdir (Gladding, 2011/2012). Bu göstergeler evlilik kurumunun önemini vurgulayan somut gerçeklerdir. Ayrıca boşanmış bireylerle yapılan araştırmalar, boşanmanın mutluluk getirmedigini, boşanma sonrasında bireylerin evlilere göre daha fazla ruhsal problem yaşadıklarını, daha fazla mutsuzluk ifade ettiklerini, sağlık problemleri ve ölüm oranlarının daha yüksek, sosyal anlamda daha izole yaşadıklarını, hayat standartlarının daha düşük olduğunu ve çocuk yetiştirmeye konusunda daha fazla problem yaşadıklarını göstermektedir (Santrock, 2011/2012). Bütün bunlar evliliklerdeki problemlerin çözülmesi ve boşanmanın en son çare olarak düşünülmesinin çok daha gerçekçi olduğunu göstermektedir.

European Commission Eurostat [ECE] (2013) verilerine göre, 1970 yılından 2010 yılına kadar geçen 40 yıl içinde Avrupa'da evlenme oranı iki kat azalırken boşanma oranı iki kat artmıştır. Evlilik kurumuna ilgi azalıyor olmasına rağmen A.B.D.'de 25 ile 44 yaş aralığındaki popülasyonda kadınların % 79'u, erkeklerin % 71'inin evli olduğu saptanmıştır (National Survey of Family Growth, 2002; akt. Goodwin, McGill ve Chandra, 2009). Kuzey Kıbrıs'ta ise kaba evlenme oranında son on yıllık periyotta %1'lik bir artış yaşanması evliliğe olan ilgide bir değişiklik olmadığını göstermektedir. Kuzey Kıbrıs'ta evliliğe olan ilgi değişmez iken boşanmaya olan ilgi artmıştır. KKTC Devlet Planlama Örgütü [DPÖ] (2012) verilerine göre, 2005-2010

yıllarını kapsayan altı yıllık dönemde 7,861 çift evlenmiş, 3,506 çift boşanmış olduğundan boşananların evlenenlere oranı % 44.6 olduğu görülmektedir. KKTC'de 2013 yılında 1,175, 2014 yılında 1,316 çift evlenmiş, boşanan ise 2013 yılında 818, 2014 yılında 829 çift olduğundan bu oranın 2005-2010 yılı ortalaması olan % 44.6'dan % 66'ya yükseldiği anlaşılmaktadır (KKTC Mahkemeleri, 2013; KKTC Mahkemeleri, 2014). Türkiye'de ise 2011 yılında 1,185,550 kişi evlenmiş, 240,234 kişi ise boşanmıştır (boşananların evlenenlere oranı % 20.26), (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2012). Bu verilerden anlaşılacağı üzere, Kuzey Kıbrıs'taki boşanmalar Türkiye'deki boşanmaların üç kat daha fazladır. Bütün dünyada gün geçtikçe boşanma oranlarının artması sorun olurken, Kuzey Kıbrıs'taki boşanma oranlarının bu denli yüksek olması sorunun önemini daha da artırmaktadır.

Eşlerin evlilikteki başarı ve işlevselliği yani ilişkinin niteliği olarak tanımlanan evlilik uyumu (Ersanlı ve Kalkan, 2008), aile ve evlilik sorunlarına neden olan faktörlerin araştırılmasında üzerinde en çok durulan değişkenlerden birisidir (Fışiloğlu, 1992; Fincham, Hall ve Beach, 2006). Bunun nedenlerini şöyle sıralayabiliriz; a) Evlilikte uyum evliliğin devamlılığını sağlarken, tam tersi olan evlilikte uyumsuzluk eşleri psikolojik olarak yıpratmakta (Gottman ve Levenson, 1992); b) Evlilikte uyumsuzluk çocuk yetiştirmede bazı aksaklıklara, çocukların anne babası ile problemli bağlanma stilleri geliştirmesine ve hatta kardeşler arası çatışmalara sebep olabilmekte (Arıkan, 1996); c) Psikolojik sorunlar nedeni ile yardım almaya başvuran kişilerin %40'ının evlilik sorunlarının yaşadıkları sorunların bir parçası olduğunu söylemeye (O'Leary, 1987; akt.: Fışiloğlu, 1992); d) Boşanma oranlarındaki yükseliğe rağmen, evlilik halen hiç evlenmemişler yanında boşanmış kişiler tarafından da tercih edilmekte (Corrales, 1975; O'Leary, 1987; akt.: Fışiloğlu, 1992); f) Geleneksel değerlerin sorgulandığı günümüzde bunlara bağlı olarak evlilik yaşantısında da değişiklikler meydana gelmektedir (Bozsormenyi-Nagy ve Spark, 1984; akt.: Fışiloğlu, 1992).

Akar'ında (2005) belirttiği gibi, evlilik uyumuyla ilişkili olabilecek birçok faktör bulunmaktadır. Evlilik uyumunu sadece bir kuram ya da birkaç değişkene göre ele almak mümkün olmadığından birçok değişken açısından ele almak gerekmektedir

(Ersanlı ve Kalkan, 2008). Evlilik uyumuyla ilişkili faktörler gözden geçirilerek evlilik uyumu için hangilerinin daha önemli olduğunu açıklayabilmek amacıyla konuya ilgili araştırmalar ve literatür bilgileri incelenmiştir. Araştırmalarda üzerinde durulan faktörlerin değiştirilebilecek ve değiştirilemeyecek olanlar şeklinde iki grup altında toplandığı görülmektedir (Markman ve Halford, 2005). Değiştirilemeyecek faktörlerden olan kişilik özellikleri ve evlilikte uyumu araştıran çalışmalar olmasına rağmen (Ebenuwa-Okoh, 2008; Tosyalı, 2010) en çok üzerinde çalışma yapılan konular değiştirilebilecek faktörlerdir. Psikolojik yardım yolları ile değiştirilebilecek faktörlerin içerisinde olanların tümünün çalışmaya dahil edilmesi imkansız olduğundan, bu çalışmada eğitsel programlar ve deneysel araştırmalarda etkinliği kanıtlanmış faktörlerden olan problem çözme, empati ve iletişim becerilerinin araştırılmaya dahil edilmesine karar verilmiştir. Bu üç faktör yanında sosyodemografik değişkenlere göre evlilik uyumundaki farklılaşmaların nasıl olduğu ve Kuzey Kıbrıs kültürüne özgü olduğu düşünülen kök ailelerle ilişkilerin araştırılması planlanmıştır.

Araştırmancının kuramsal çerçevesi, becerilerle ilgili olduğu düşünülen problem çözme, empati ve iletişim kavramları Bilişsel-Davranışçı Evlilik Danışmanlığı (Dattilio, 2010/2012; Gladding, 2011/2012), duygularla ilgili olduğu düşünülen evlilik doyumu ve empati kavramları Duygu Odaklı Evlilik Danışmanlığı (Greenberg, 2012; Johnson ve Greenberg, 2014) ve kök ailelerle ilişkiler kavramı Psikodinamik ve Bowen Aile Danışmanlığı yaklaşımlarına göre oluşturulmuştur (Bowen, 1978; akt. Cihan Güngör, 2007). Evlilik danışmanlığında en çok kullanılan Davranışçı, Bilişsel ve Davranışçı, Duygu Odaklı yaklaşımının üçü de evlilik ilişkisinin niteliğine odaklanmaktadır (Gladding, 2011/2012). Evlilikte uyum kavramı ilişkinin başarı ve işlevselliği yani niteliği olarak tanımlandığından (Ersanlı ve Kalkan, 2008), araştırmancının bağımlı değişkeni olan evlilikte uyum evlilik danışmanlığında en çok kullanılan üç yaklaşıma göre ele alınmaktadır.

Yukarıda açıklanan sebeplerle, evlilik ilişkilerinde yaşanan sorun alanlarını saptayabilmek maksadı ile araştırmancının problem cümlesi “Evlilikte uyumla ilişkili

faktörler nelerdir?” olarak belirlenmiştir. Bu temel probleme dayalı olarak yanıt aranan alt problemler aşağıda verilmektedir.

1.1.1. Alt Problemler

Araştırmmanın yukarıdaki temel problemine dayalı olarak aşağıdaki alt problemlere yanıtlar aranmıştır.

1.1.1.1. Sosyodemografik Değişkenlere Göre Evlilik Uyumunda Farklılık Var mı?

Cinsiyete göre evlilik uyumunda farklılık var mı?

Yaşa göre evlilikte uyumunda farklılık var mı?

Evlenme süresine göre evlilik uyumunda farklılık var mı?

Çocuk olup olmamasına göre evlilik uyumunda farklılık var mı?

Eğitim seviyesine göre evlilik uyumunda farklılık var mı?

Gelir seviyesine göre evlilik uyumunda farklılık var mı?

Evlenme biçimine göre evlilik uyumunda farklılık var mı?

1.1.1.2. Kök Aileler İle İlişkilerin Olumlu Ya Da Olumsuz Olmasına Göre Evlilik Uyumunda Farklılık Var mı?

1.1.1.3. Evlilikte Uyumlu Olup Olmamaya Göre Evlilikte Problem Çözme, Empati ve İletişim Becerilerinde Farklılık Var mı?

Evlilikte uyumlu olup olmamaya göre evlilikte problem çözme becerilerinde farklılık var mı?

Evlilikte uyumlu olup olmamaya göre empati becerilerinde farklılık var mı?

Evlilikte uyumlu olup olmamaya göre iletişim becerilerinde farklılık var mı?

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma evli bireyler arasında evlilikte uyumla ilişkili faktörleri saptamak ve bu konuda ölçek geliştirmek amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla, evli bireylerin eşleriyle

olan evlilikte uyumla uyumla ilişkili olabileceği düşünülen iletişim, empati ve evlilikte problem çözme becerileri ve kök ailelerle ilişkileri incelemek, ilişkili olduğu saptananları kapsayan bir ölçek geliştirilmesi planlanmıştır.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Ülkemizdeki boşanma oranlarının Türkiye, Avrupa Birliği ülkeleri ve Güney Kıbrıs'a göre 2-3 kat daha fazla olması araştırma konusunun evlilik olarak seçilmesinin en önemli sebebidir. Kuzey Kıbrıs'taki evlilikler diğer ülkelere göre çok daha fazla sorunlar barındırmaktadır ki boşanmalar da 2-3 kat daha fazla yaşanmaktadır. Bu nedenle evliliklerin her yönüyle araştırılmasına ihtiyaç vardır.

Evliliklerde yaşanan sorunların anlaşılması ve çözüm yönünde yapılacak uygulamaların evlilik doyumu katkıyı yanında bireyin ruh sağlığı ve yaşam doyumu da katkı sağlayacaktır. Toplumun temel birimi olan ailenin evlilik sistemindeki iyileşmeler topluma ve ailenin alt sistemlerinden biri olan çocuklara da fayda sağlayacaktır. Uyumlu bir evlilik içinde büyüyen çocukların mutlu, sağlıklı yaşam süremesinin yanında, ileriki yaşamlarında gerçekleştirecekleri evliliklerinde, ebeveynlerinin uyumlu evliliğini model olarak alabileceklerdir.

Bu araştırmanın bir diğer önemi, evliliklerde yaşanan sorun alanlarının tespit edilmesi ve buna yönelik bir ölçek geliştirilmesinin alana sağlayacağı katkıdır. Evlilik uyumu veya doyumu konusunda Türkiye'de geliştirilen veya Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması yapılan en yeni ölçek 2007 yılına aittir. Ayrıca evlilikte empati ve evlilikte iletişim konularını ölçen bir ölçek bulunmamaktadır. Evlilikte iletişimini ölçüleceği düşünülen Çift İlişkileri Ölçeği üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerine dönük hazırlandığından evlilik ilişkisindeki iletişim tam olarak karşılamadığı değerlendirilmektedir. Ayrıca sosyodemografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisinin araştırmasıyla elde edilecek sonuçların bundan sonraki araştırmalar ve önleyici programların planlanması yarar sağlayabilecektir.

Araştırma sonunda geliştirilecek ölçek Kuzey Kıbrıs'ta yeni olan evlilik danışmanlık hizmetlerinde, evlilik ilişkisini geliştirme eğitim programlarında ve benzer araştırmalarda kullanılabilecektir. Evlilik danışmanlığına başvuran bireylerden ölçek kullanarak bilgi alınması yaşadıkları sorunların hızla tespit edilmesine yarayacak, ölçeğin faktörlerinden alacakları puan sırlamasına göre sorunların önceliklerinin belirlenmesine ve yardım sürecinin planlanmasına katkı sağlayacaktır.

1.3. SINIRLILIKLAR

- a. Lefkoşa ilçesi içerisinde çalışan bireylerin evli olanları arasından olasılıksız örneklem çeşitlerinden uygun örnekleme yöntemiyle seçilen 309 bireyle araştırmanın birinci aşamasının örneklemi, ikinci aşamasının örneklemi aynı esaslarla seçilen 279 bireyle sınırlıdır.
- b. Örneklem Kuzey Kıbrıs'ı temsil eden bir örneklem değildir ve sonuçlar Kuzey Kıbrıs için genellenmez.
- c. Araştırmanın bulguları kullanılan ölçeklerin ölçüdüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.5. TANIMLAR

Evlilikte uyum: Evlilikte uyum, eşlerin birbirlerine ve evlilik ilişkisinin özelliklerine uyum sağlayacak şekilde değişime çaba göstermeleri, aralarında iletişim ve anlayış sağlayabilmeleri, sorunlar karşısında ortak çözümler bulmaya özen göstermeleri, şeklinde tanımlanabilir.

Evlilikte iletişim: Evlilikte iletişim, iletişim becerilerine ilave olarak içtenlik, anlayış ve sorunları konuşabilmeyi de içermektedir.

Evlilikte doyum: Evlilikte doyum, eş ve evlilik ilişkisinden duyulan hoşnutluk duygusu olarak tanımlanabilir.

Evlilikte empati: Evlilikte empati, eşin duygusu ve düşüncelerini anlaması, anladığını eşin yansıtabilmesini demektir.

Kök ailelerle ilişkiler: Kök ailelerle ilişkiler, eşlerin kendi ve eşlerinin aileleri ile olan ilişkilerini ve bu ilişkilerin evlilik ilişkilerini ne yönde etkilediğini kapsamaktadır.

BÖLÜM II

KONUYLA İLGİLİ BİLGİLER

Bu bölümde araştırmmanın önceki bölümünde belirtilen amaç ve problemleriyle ilgili bilimsel yayın ve araştırmalar ele alınacaktır. Temel konuyu evlilik oluşturduğundan, evlilikle ilgili yayın ve araştırmalar kendi içerisinde alt başlıklara ayrılmaktadır. Bu alt başlıkların birincisi evlilik, ikincisi evlilik uyumuyla ilişkili faktörler, üçüncüsü Kuzey Kıbrıs'taki evlenme ve boşanma rakamları, dördüncüsü aile ve evlilik danışmanlığında yaklaşımalar ve son alt başlıkta ise araştırma konusuyla ilgili yapılan diğer araştırmalara deðinilmektedir.

2.1. EVLİLİK

Bu alt başlıkta, evlilik kurumundaki değişim, evlilikte uyum kavramının açıklanması, evlilik uyumu ile ilgili kavramlar, evliliðin tercih sebepleri, evliliklerde yaşanan sorunlar ve saðlıklı evlilik ortamı ele alınmaktadır.

2.1.1. Evlilik Kurumunda Deðişim

Evlilikler kültüre, hatta her evliliðe özgü farklılıklar gösterse de evliliðin genel kabul görmüş tanımları bulunmaktadır. Evlilik genel olarak, karşı cinsten iki kişinin birlikte yaşaması ve bu yaþantının toplum tarafından da onaylanan bir iliþki olması, aynı zamanda bu iki kişinin birlikte yaşamak, yaþantılarını paylaşmak, çocuk yapmak gibi amaçlarla bir araya gelmesidir (Özgüven, 2000). Özuðurlu'ya (1985) göre ise evlilik, çiftlerin birbiriyle dayanışma içinde bulunması, aralarındaki sözleşmenin

toplum tarafından da onaylanması ve toplum yasaklarının dışında cinsel gereksinmelerin karşılandığı bir ilişkidir.

Geleneksel bir anlayışın hakim olduğu evlilik kurumu giderek eşitliğin hakim olduğu modern bir yapıya dönüştüğünden evlilikler geleneksel ve modern diye ikiye de ayrılabilmektedir. Geleneksel ve modern evliliklerin özellikleri Tablo 1'de verilmektedir (Rathus, Nevid, Fichner-Rathus, 1998; akt.: Çelik, 2006).

Tablo 1. Geleneksel ve modern evliliklerin özellikleri

Geleneksel evlilikler	Modern Evlilikler
Günlük ve geleneksel roller vurgulanmıştır	Arkadaşlık üzerine temellendirilmiştir
Eşler evlenmeden birlikte yaşayamazlar	Evlenmeden önce eşler birlikte yaşayabilirler
Kadın kocasının soyadını alır	Kadınlar kendi soyadlarını kullanabilirler
Erkek egemen, kadın pasiftir	Eşler hem pasif hem de egemen olabilir
Kadının ve erkeğin rolleri kesin ve katıdır	Her iki eşin de rolleri esnekir
Sadece erkek evin geçimini sağlar	Evin geçimini her iki eş de sağlayabilmektedir
Erkek cinsel ilişkiyi başlatır kadın uyum sağlar	Her iki eş de cinsel ilişkiyi başlatabilir
Çocuklarının bakımını sadece kadın üstlenir	Ebeveynler çocukların bakımını paylaşırlar
Eğitim sadece erkek için önemlidir	Eğitim her iki eş için de önemlidir
Ailenin oturacağı yeri erkeğin mesleği belirler	Ailenin oturacağı yeri her iki eşin mesleği belirler

(Rathus ve diğerleri, 1998; akt.: Çelik, 2006)

Geleneksel evliliklerde erkek çalışmakta, kadın ise evinin işleri ve çocukları ile ilgilenmektedir. Kadının eğitim alarak meslek sahibi olması ve çalışma hayatına katılması sonucu ekonomik özgürlüğünü kazanması ile eşlerin konumu değişmiş, evlilikler modern bir yapı kazanmıştır. Bu değişim evlilikte eşler arasındaki uyumun tekrar sağlanması gerektiğini gerektirmektedir.

Günümüzde evliliklerdeki değişim, geleneksel ve modern ayırmının yanında androjeni kavramı ile de açıklanmaktadır. 1970'lerde her iki cinsiyetin de, cinsiyet stereotiplerinden mutsuzluğunu dile getirmesiyle disilik ve erkekliğe alternatifler önerilmiştir. Bu düşünce androjeni kavramının gelişimine, yani kişide her iki cinsiyetin karakteristiklerinin bulunmasının mümkün olabileceği ve bu durumda

androjen özellik taşıyan bireylerin yalnız eril veya yalnız dişil akranlarına göre daha esnek, başarılı ve zihinsel olarak daha sağlıklı olduğu öne sürülmüştür (Bem, 1977; Spence ve Helmreich, 1978; Karniol, Groz ve Schorr, 2003; akt. Santrock, 2011/2012).

Her iki cinsiyette de bir arada bulunan erkeksiliğin ve kadınsılığın biyolojik ve psikolojik yönlerini yansitan Jung'un arketiplerinden animus anima (Corey, 2005) kavramlarının androjeni kavramıyla örtüştüğü söylenebilir. Geleneksel evlilikten modern evliliğe doğru değişim ve androjeni kişiliklerin gelişiminde, kadın ve erkeğin birlikte öğrenimi, kadının çalışma hayatına katılması ile aynı ortamda çalışıyor olmalarından kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Bütün bu değişimler evliliğin dinamik bir yapısı olduğu, eşlerin bu dinamik yapıya uyum sağlayabilmek için çaba göstermeleri gerektiği anlaşılmaktadır.

2.1.2. Neden Evlenilir?

Yaklaşık 4000 yıllık bir geçmişi olan evlilik kurumu toplum sağlığını, örf ve adetlerin sürekliliğini, çocukların bakım ve eğitimini sağlayan bir kurum olarak günümüze kadar temel özelliklerini koruyarak vazgeçilemeyecek bir kültür olgusu olarak devam etmiştir. Özgüven (2000) evliliğin iki kişinin biyolojik, sosyal ve psikolojik gereksinimelerini doyurma amacıyla yapıldığını belirterek, biyolojik ihtiyacı cinsel güdüyü doyurmak, sosyal ihtiyacı güven, korunma, dayanışma içinde olduğunu hissetmek, psikolojik ihtiyacı da sevmek ve sevilmek gereksinimi olarak açıklamaktadır. Boran (2003) ise bu üç gereksinimi motivasyon olarak değerlendirmekte ve biologik motivasyonu, bir ömür boyu birlikte yaşama ve yeni nesiller üretme, cinsel ilişki hazırlı, ilişkiyi ve kendini koruma arzusu, sosyal motivasyonu, toplum beklentileri ve yasalara uyararak yaşamanın verdiği huzur, toplumda kabul edilen değerlere uymakla kazanılan saygınlık, psikolojik motivasyon ise, karşı cins tarafından seçilme, beğenilme, sevilme ve sevmekten duyulan haz olarak açıklamaktadır.

Kephart (1996) neden evlenildiği sorusunun cevabını, a) Cinsel gereksinmelerin karşılanması ve neslin devamı, b) Aşk, c) Eşlik etme (arkadaşlık), ç) Ekonomik nedenler, d) Toplum beklentileri, e) Sosyal etkinliklere tek başına katılamamak şeklinde cevaplampmıştır. Bu yorum, evliliğin çeşitli sosyal işlevlerini ve öğrenilmiş kültürel bir yapı olduğunu ortaya koymaktadır (akt.: Gökmen, 2001).

Üniversite öğrencileri ile eş seçme konusunda yapılan bir araştırmada; “Neden evlenmek istersiniz” sorusuna katılımcıların %68’i yaşıntlarını bir başkası ile paylaşmak olarak cevaplampmıştır. Bu sorunun diğer seçenekleri arasında bulunan; çocuk sahibi olmak, yalnız kalmamak, cinsellik, aile baskısı gibi cevapların yüzdesi ise düşük çıkmıştır. %10’u ise evliliğe inanmadıklarını ifade etmiştir (Özgüven, 1994).

Kapkın (2014) ise konuya çok farklı yaklaşarak, cinsel gereksinmelerin karşılanması dışında evlenmeye sebep olarak gösterilen bütün gerekçelerin bir arkadaşla hatta kardeşle birlikte yaşayarak da karşılanabileceğini belirterek, evlenmenin tek sebebinin cinsel ihtiyaçlarının karşılanması olarak açıklamaktadır.

2.1.3. Evlilikte Yaşanan Sorunlar

Evliliklerde yaşanan sorunlar tipki kişiler arası sorumlarda olduğu gibi çoğu benzer olmakla birlikte, her evliliğe özgü yaşanan sorunların olması doğaldır. Aşağıda farklı araştırmacıların evliliklerde yaşanan genel sorunlar hakkındaki görüş ve saptamaları verilmektedir.

Davranışçı evlilik danışmanlığı yaklaşımında iletişim ve problem çözme becerilerindeki yetersizlikler evlilik sorunlarının başlica nedeni olarak gösterilmektedir. Çiftlerin iletişim ve problem çözme becerileri yeterli değilse uyumsuzluk yaşamalarının kaçınılmaz olduğu vurgulamaktadır (Christensen ve Shenk 1991).

Weiten (1986, akt.: Batı Tümer, 1998), evlilikte yaşanan problemleri şu şekilde belirlemiştir:

- a) Evliliklarındaki gerçekçi olmayan bekentiler,
- b) Eşlerin rol bekentilerinin uyumsuzluğu,örneğin alış verisi kimin yapacağı, ev içi sorumlulukların paylaşımı vb.,
- c) Tüm evliliklerde ekonomik sorun vardır. Eğer yeterince paramız yok sorunu yoksa, "paramızı başka bir yere harcamak istiyorum" çatışması vardır.
- d) Evlilik danışmanlığına başvuran çiftlerde yetersiz iletişim %66'luk oranla en sık rastlanan sorundur. Bu sorunu olan çiftlerin günlük konuşma oranı ortalama dört dakikadır.
- e) Eşlerden birinin ebeveynlerine parasal ya da duygusal açıdan bağlı kalması halinde evlilik ilişkisinde sorun yaşanacaktır.
- f) Evlilik danışmanlığına başvuran çiftlerin %45'inde cinsel sorunlara rastlanmaktadır. Ancak cinsellik temel sorun değildir. Çiftler birbirinden duygusal anlamda uzak veya ruhsal bozuklukları var ise seks yapmak istemezler.
- g) Çocukların büyütülmesi ve disipliniyle ilgili tutum farklılıklarını çatışmaya neden olmaktadır. Çocuklara ilişkin kıskançlık ve eleştiri biçimini, çatışmanın temel nedenlerindendir. "Onu çok fazla şımartıyorsun" veya "Yeterince ilgilenebilirsin" biçiminde olabilir.
- h) Bazen evli çiftlerin ayrı düşmeleri sorun teşkil eder. Eşler değişik arkadaşlar ararlar, yeni ilgi alanları geliştirirler, birbirlerinden farklı yönlerde kendilerini geliştirmeleri sorun yaratabilir.
- j) Bunların dışında sıkılıkla yaşanan kıskançlık, aldatma, eleştirmeye, patronluk taslama, aşkin sona ermesi, bencillik gibi sorunlar yaşanabilemektedir.

Ziglar (1996), çatışmadan boşanmaya uzanan süreçteki en büyük evlilik problemlerini; aldatma, ayrı kalma ve fiziksel şiddet olmak üzere ayırmıştır. Boşanma gerekçelerinin başında aldatmanın geldiğini, pek çok evliliğin tıkanmasına yol açan eve gelmemenin ikinci problem olduğunu ve tüm problemlerin en kötüsü olarak nitelenen şiddete başvurma olarak açıklamıştır.

Özuğurlu (1985), karı kocanın güncel çatışmalarının altında yatan temel nedenlerin saptanmasına ve ölçülmesine yönelik olarak geliştirdiği ölçüye göre evlilik sorunlarını altı gruba ayırmıştır.

- a) Sorun çözümleme, karar verme ve bir amaca yönelik ilişkilerde karı koca arasındaki iletişimini içeren iletişim sorunları,
- b) Çocuk eğitimi ve ev işleriyle ilgili sorunlar,
- c) Karı-kocanın ana-babalarının ve yakın akrabalarının evlilik ilişkilerini etkileme derecesi ve çatışmaları,
- d) Eşlerin kişisel bakım ve görünümleriyle çatışmaları,
- e) Parayla ilgili sorunları,
- f) Eşlerin ev dışında, topluluk içinde birbirlerine karşı tutumlarına ilişkin sorunlar.

Johnson (1996, akt.: Batı Tümer, 1998), “Bubi tuzakları” olarak adlandırdığı evlilik problemlerini ve çatışma nedenlerini 10 grupta toplamıştır.

- a) Evliliğe yönelik uygun olmayan bekleni ve talepler,
- b) Çatışan cinsiyet ya da cinsel kimlik rolleri,
- c) Paylaşılan ortak hedef, ilgi ve değerlerin olmayışı,
- d) Hoş sohbetler, hikaye anlatma, ailece güzel vakit geçirme yerine tartışma ve çekişmeye zaman harcama,
- e) Evlilik öncesi sevgililer ya da evlilik dışı ilişkiler (sadakatsızlık),
- f) Maskeler takınma ve oyun oynama (aldatma, yalan söyleme, eşini manüpure etme gibi),
- g) Evliliğe ilişkin problemlerini analiz etmemeye ve problem üzerinde odaklaşıp çatışmaları çözümlemek yerine tartışma, kavga etme, şiddet gösterme, birbirinin üzerine yüreme gibi durumları sürdürme,
- h) İletişim kapılarını açık tutmada başarısızlık gösterme, konuşmaya ve paylaşmaya vakit ayırmama,
- j) Farkındalıkta yoksun olma (farkındalık, eşin hayatın bir parçası olduğunun farkına varmak ve bu farkındalığı ona iletmektir, örneğin “Seni Seviyorum” demek),
- k) Cinsel sorunlar, tatmin edici bir cinsel yaşam olmayışı.

Brody, Neubaum ve Forehand (1988) fonksiyonel olmayan kişilik özellikleri (Örnek; olgunlaşamama, düşünmeden hareket etme v.s) evlilikten gerçekçi olmayan bekentiler, az gelişmiş iletişim becerileri gibi olguların eşler arasındaki boşanma düşüncelerini artttırdığını belirterek, ayrıca boşanmanın, boşanmış ve tekrar evlenmiş bireyleri tamamıyla kabullenemeyen bir toplum içinde olmanın da bireylerde psikolojik problemlere (somatizasyon, depresyon, obsesyon, fobiler, paranoja, sinirlilik) neden olduğunu vurgulamaktadır.

Kapkın (2014) 40 yılı aşkın psikoterapi deneyimlerini yazdığı kitabında, çiftlerin evlilik senaryolarının (bekentilerinin) farklı olmasının doğal olduğunu, ancak farklılıklar konusunda uzlaşmayı başaramayan çiftlerin çatışıklarını ve mutsuz olduğunu açıklamaktadır.

Yukarıdaki bilgiler ışığında Türkiye'deki evliliklerde yaşanan sorunların neler olduğunu göz atmak için, ASAGEM tarafından 2008 yılında yapılan "Boşanma Nedenleri Araştırması" sonuçlarına bakabiliz. Araştırma sonuçları Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2. Boşanmış bireylerin eski eşlerinde beğenmedikleri özelliklere göre dağılımı

Sorun	Kadın		Erkek	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Alkol kullanımı	30.9	69.1	2	98
Kumar oynaması	13.2	86.8	0.4	99.6
Cimrilik	15.5	84.5	3.9	96.1
Fazla para harcaması	15.5	84.5	24.6	74.4
Az konuşması	12.5	87.5	10.9	89.1
Aşırı sosyallığı	5.7	94.3	12.5	87.5
Sorumsuzluğu	50.4	49.6	32	68
Mesafeli olması	15	85	19.9	80.1
İşine düşkünlüğü	9.5	90.5	9	91
Kök ailesine düşkünlük	26.4	73.6	40.6	59.4

(ASAGEM, 2010)

Kadınların %50'si eşlerinin sorumsuz oluşunu, erkeklerin ise %40'ı ise eşlerinin kök ailelerine aşırı düşkün olmasını en fazla fark ettikleri olumsuz özellik olarak

belirtmişlerdir. Evliliğin ortak bir yaşam olduğu düşünüldüğünde sorumlulukların paylaşımı ve yerine getirilmesinin en önemli konulardan olduğu kabul edilecektir. Ayrıca evlenme çağına gelmiş yetişkinin başarması gereken gelişim görevlerinden birisi de kök ailesinden kopmak ve yeni bir aile kurmak olduğundan bunu başaramayan bireyin evliliğinde önemli bir sorun meydana gelecektir.

Yukarıda farklı araştırmacıların görüşlerine göre tek başlık altında toplanan evlilik sorunları, değiştirilemeyecek ve değiştirilebilecek faktörler olarak iki grup altında toplanmaktadır. Çiftler evlilikte yaşadıkları problemlerle ilgili yardım almak için başvurduğunda değiştirilebilecek faktörler üzerinde çalışılmaktadır. Olumsuz etkileşim kalıpları, ilişkiyi yıpratan değiştirilebilecek faktörlerden olduğundan çiftlerle çalışırken üzerinde durulan konulara örnek olarak verilebilir. Evlilikte sorun teşkil edebilecek değiştirilemeyecek ve değiştirilebilecek risk faktörleri Tablo 3'de verilmektedir (Markman ve Halford, 2005).

Tablo 3. Evliliklerde değiştirilemeyecek ve değiştirilebilecek risk faktörleri

Değiştirilemeyecek Faktörler	Değiştirilebilecek Faktörler
Kişilik özelliklerı	Olumsuz etkileşim kalıpları
Ebeveyn boşanması	İletişim ve çalışma çözme becerileri
Geçmişte yaşananlar	Şiddet
Önceki boşanmalar	Abartılı bekłentiler
Dini inançlardaki farklılıklar	Bağlanma ve güdülenme
Erken yaşıta evlenmek	
Ekonomik sorunlar	
Psikopatoloji	
Irkçı düşünceler	

(Markman ve Halford, 2005)

Genel olarak evliliklerde yaşanan sorunların neler ve bunlardan hangilerinin değiştirilebilecek olanlar grubun da bulunduğu evlilik danışmanları tarafından bilinmesi halinde, evlilik danışmanlık sürecinin daha kolay ve hızla

yapılabilirceği, emek, zaman ve umut kaybının önüne geçilebileceği düşünülmektedir.

2.1.4. Sağlıklı Evlilik Ortamı

Bir önceki alt başlıkta evliliklerde yaşanan sorunlara değinilmişti. Bu alt başlıkta ise tam tersi olan sağlıklı evlilik ortamları hakkında bilgilere yer verilmektedir.

Sağlıklı evlilik faktörleri nelerdir? Davranışçı evlilik danışmanlarından Gottman ve Silver (1999/2002) mutlu ve sağlıklı evliliklerin özelliklerini, çiftlerin arasında zevk aldıkları bir arkadaşlık ilişkisinin varlığı, ortak amaçlarının bulunması, karşılıklı saygı ve kabulün olması şeklinde sıralamışlardır. Evliliği sürdürmenin yedi ilkesinin, çiftlerin sevgi haritalarını genişletmeleri, birbirine karşı sevgi ve hayranlığı geliştirmeleri, uzaklaşmak yerine giderek daha fazla yakınlaşmaları, eşin etkilemesine izin vermeleri, çözülebilir çatışmalara odaklanmaları, çözülemeyecek olanlardan kaçınmaları, kilitlenmelerin üstesinden gelmeleri ve ortak anlam yaratmaları olduğunu söylemişlerdir.

Evliliklerin nasıl başarılı bir şekilde devam ettiği veya evliliklerin nasıl başarılı olduğu üzerine birçok araştırmacı (Klagsbrun, 1985; Lauer ve Lauer, 1985; Gottlieb, 1990; Hendrix, 1991; Wallerstein ve Blakeslee, 1995; akt.: Batı Tümer, 1998) çalışma yapmıştır. Başarılı evliliğe sahip kişilerin düşünceleri hakkında bu araştırmacıların saptamaları aşağıda verilmektedir.

- a) Eşim en iyi arkadaşımdır, O'nu önce insan olarak seviyor ve bütün diğer şeyleden (Örneğin işimin, televizyon izlemenin vb.) daha çok önemsiyorum.
- b) Evliliğime kutsal bir anlaşma gözüyle bakıyorum, bazı anlaşmazlıklarımız olsa da boşanmayı ciddi olarak düşünmedim. Birbirimizi öfkeyle eleştirmek yerine uygun bir şekilde değişim rica ediyoruz.
- c) Eşimden hoşlanıyorum, birlikte gülüyor, birbirimize dokanıyoruz, ortak amaçlarımız-hedeflerimiz var, seks konusunda anlaşıyoruz. Birbirimizde ve yaşamda iyi arıyoruz.

- d) Eşit güç sahibiz, birbirimizin arzularına saygı duyuyoruz, anlaşmazlıklarını çözdürmektedir, kararların bir kısmını birlikte alıyor, çözülmemiş tartışmaları kabul ediyoruz.
- e) Dürüstlük ve güvene imkan vererek, birbirimizi kabul ediyor ve birbirimize güveniyoruz. Ona her şeyimi söyleyorum, ona yakın olmayı seviyorum, kalplerimizi, aklımızı ve ruhlarımıza birbirimize açıyoruz.
- f) Birbirimize aynı şekilde bağlıyız ve aynı şekilde birbirimizden bağımsızız. Birlikte çok şey yaptığımız gibi kendi başımıza da bir şeyler yapabiliyoruz.
- g) Birlikte zaman geçirmeye özen gösteriyoruz, anılarını muhafaza ediyor sıkılıkla birlikte geçirdiğimiz güzel zamanları birbirimize anlatıyoruz.

Cutler ve Radford (1999) aralarında iletişim olan, çocuklarıyla ilgilenen, geleceğe iyimser bakan, birbirine karşı sorumluluk duyan, sosyal açıdan birbirini destekleyen, boş zamanlarını birlikte değerlendiren, kriz durumunda birbirine kenetlenen evlilikleri sağlıklı nitelendirmektedir.

2.2. EVLİLİKTE UYUM

Bu alt bölümde araştırma kapsamında ele alınan kavramlar literatür bilgileri doğrultusunda verilmektedir. Araştırmanın bağımlı değişkeni olan evlilikte uyum kavramı açıklandıktan sonra, evlilikte uyumla ilişkili olan sosyodemografik bilgiler, evlilikte iletişim, evlilikte empati ve kök ailelerle ilişkiler hakkında bilgiler yer almaktadır.

Evliliğe ilişkin kuramsal yaklaşımında; Wilson'un Sevginin Evrimi Kuramı, Miller ve Steinberg'in Kişilerarası İletişime Dair Sosyal Bilişim Kuramı, Walster'in Romantik Aşk Kuramı, Psikodinamik Model, Bowlby'nin Biyolojik Kökenli Bağlanma Kuramı, sosyal mübadele kuramına dayanan Sosyal Öğrenme Modeli, Stuart'in Pekiştireç Modeli ve Fincham, Bradbury ve Baucom tarafından geliştirilen Evlilikte Yükleme Kuramı bulunmaktadır (Ersanlı ve Kalkan, 2008). Bu kuramların her biri evlilikte uyumun merkezini kendilerine göre açıklamaya

çalışmaktadır. Şüphesiz bazı çiftlerin evlilik uyumunda bir kuramda belirtilen etmenlerin etkisi ağır basarken, bir başka çiftin evlilik uyumunda başka kuramda söz edilen etmenlerin etkisi ağır basabilir (Ersanlı ve Kalkan, 2008). Bu nedenle, evlilikte uyum sadece bir kurama bağlı kalınarak açıklanmaya çalışıldığı takdirde birçok değişkenin etkisi göz ardı edilebileceğinden verilen bilgiler herhangi bir kurama dayandırılmamıştır.

Aile ve evlilik ilişkilerinin niteliği hakkında yapılan ilk çalışmalarla evlilikteki uyum, evlilik doyumu ve evlilik mutluluğu birlikte kullanılmış, daha sonraki araştırmalarda ise aralarındaki farklar netleştirilerek birbirinden ayrı kullanılmaya başlanmıştır (Fışiloğlu, 2000; Castro, 1998). Bu değişkenlerden evlilik doyumu, eşler arası eşitlik algısı, düşünsel ve bedensel yakınlık algısından kaynaklanan bir hoşnutluk duygusudur (Gökmen, 2001). Evlilikteki mutluluk ise, bireyin evliliği ve ilişkisinin belirli yönlerilarındaki duygularını içerir (Yılmaz, 2001). Evlilik uyumu, eşlerin evlilikteki başarı ve işlevsellliğini yani ilişkinin nitelini değerlendirdiğinden evlilik doyumu ve mutluluğu kavramlarını da içeren daha geniş bir kavramdır (Ersanlı ve Kalkan, 2008). Tanımlardan anlaşıldığı üzere, kavramlar birbiriyle örtüşmektedir. Bu nedenle karıştırılarak bir diğeri yerine kullanılabilmektedir. Kavramların birbirine karıştırılmasının bir diğer sebebi de, evlilik doyumu ve evlilik uyumu arasında yüksek korelasyon olmasıdır (Erbek, Beştepe, Akar, Eradamlar, Alpkhan, 2005).

Uyumlu bir evlilik, eşlerin yaştılarını mantıklı biçimde planlamak için çaba göstermeleri ile kazanılan ve korunması gereken bir ilişkidir. Bu ilişki paylaşmayı, kişilerin görev ve sorumluluklarını olgunca kabullenmesini gerektirir (Bilen, 2004). Evlilikte uyumun oluşabilmesi için eşler arasında iletişim, değer ve amaçlar, karar verme, evle ilgili faaliyetlerin yürütülmesi, akrabalarla ilişkiler, boş zaman etkinliklerinin değerlendirilmesi, maddi harcamalar ve sosyal ilişkiler konularında anlaşma sağlanmalıdır. Aksi takdirde ailenin işleyişinde, bütünlüğünün sağlanmasında aksamalar olacak, anlaşmazlık ve duygusal yıkımlar olabilecektir (Bilen, 2004; Terzioğlu, 1987).

Evlilik uyumu, evli çiftler arasındaki ilişkilerin uyumunu ve farklı süreçleri belirtmektedir. Bu süreçler evlilik ve aile hayatında değişen durumlar karşısında eşlerin birbirlerinin bekleni ve ihtiyaçlarındaki dengeyi ve koşullara adaptasyonu içermektedir. Diğer bir deyişle evlilikte uyum, farklı kişiliğe sahip eşlerin mutluluğu elde etmek ve müsterek hedeflere ulaşmak için bir bütün olarak birbirlerini tamamlaması olarak tanımlanabilir (Şener ve Terzioğlu, 2008).

Yoğun ve karmaşık olan evlilikte uyum terimini tek bir tanımla anlatmak olanaksızdır. Çünkü evlilik uyumu birçok sosyal, psikolojik, kişisel ve demografik faktörleri içinde barındıran bir yelpazedir (Glenn, 1990; Robinson ve Blanton, 1993; akt. Fışılıoğlu ve Demir, 2000). Spanier (1976) evlilikte uyum eşlerin birbirlerine uygun olarak değişme süreci, Sabatelli (1988) ise, eşlerin iletişim kurabildiği, önemli konularda fazla anlaşmazlık yaşamadığı, yaşanan anlaşmazlıklar da her iki tarafı hoşnut edecek şekilde çözümleyebildikeleri evlilik olarak tanımlamaktadır.

Diğer araştırmacılar ise evlilikte uyumu, olumlu ilişki şemasına sahip olma, eşlerin birbiri hakkında pozitif duygulara ve düşüncelere sahip olması, iyi iletişim kurabilme, oluşan çatışmayı çözebilme becerisi ve eşlerin zevk alarak birlikte aktivite yapabilmesi (Halford, Kelly ve Markman, 1997; akt. Fışılıoğlu ve Demir, 2000), mutluluk ve başarı ile ilişkili olan paylaşılmış aktiviteler ve yaşanan çatışmanın azlığı gibi unsurların bir bütünü (Hoult, 1969, Akt., Fışılıoğlu ve Demir, 2000) veya sorunları çözmedeki yetenek ve uyum için kapasitelerinin varlığı şeklinde (Le Masters, 1957, akt. Fışılıoğlu ve Demir, 2000) tanımlamaktadırlar.

Johnson, White, Edwards ve Booth (1986) yaptıkları analiz sonunda evlilik uyumunda etkileşim, eşler arasındaki mutluluk, anlaşmazlık, evlilikte yaşanan problemler ve boşanma eğilimi olarak beş faktör tespit etmişler ve bunları iki boyut altında toplamışlardır. Anlaşmazlık, problem ve boşanmayla ilgili olumsuz faktörleri birinci boyut, mutluluk ve etkileşim olan olumlu faktörler ikinci boyutu oluşturmaktadır.

Göründüğü üzere evlilikte uyumun çok farklı faktörleri içerecek şekilde farklı tanımları yapılmaktadır. Bundan böyle bir sonuç çıkarılabilir, evlilikte uyum bir çok faktörü barındırabilen çok geniş bir tanımdır. Bu nedenle bütün bu faktörlerin aynı araştırma kapsamında ele alınması, bir ölçek içinde toplanması karmaşa yaratabilecektir. Bu araştırmada hangi faktörlerin araştırılacağına karar verirken, yapılan araştırmalarda en çok üzerinde durulan faktörler ve evlilik danışmanlığına başvuran çiftlerin en çok yakındığı gözlenen sorun alanları dikkate alınmıştır.

Bundan sonraki alt bölümlerde araştımanın amacına uygun olarak evlilik uyumu ile ilişkili faktörler sırayla açıklanacaktır. İlk olarak evlilik uyumunun sosyodemografik değişkenlerle, sonra sırasıyla problem çözme, empati ve iletişim becerileri ile ilişkisi açıklanacaktır.

2.2.1. Evlilikte Uyum ve Sosyo Demografik Değişkenler

Sosyo demografik değişkenlerin evlilik uyumuna olan etkileri ve aralarındaki ilişkiler hakkında çok sayıda araştırma bulunmaktadır (Acar, 1998; Anderson ve diğerleri, 1983; Çağ ve Yıldırım, 2013; Çakır, 2008; Çakırlar, 2012; Demir ve Fışiloğlu, 1999; Düzgün, 2009; Erci ve Ergin, 2005; Eskini, 2012; Fışiloğlu, 1992; Gürsoy, 2004; Hatipoğlu, 1993; Kubat, 2012; Levy-Shiff, 1994; Sezer, 2005; Şendil ve Korkut, 2008; Twenge, Campbell ve Foster, 2003; Yalçın, 2014; Yeşiltepe, 2011; Yasan ve Gürgen, 2009; Yıldırım, 1993). Konuya ilgili araştırmalar incelendiğinde evlilik uyumu ile ilişkili olan sosyodemografik değişkenlerin çoğunlukla cinsiyet, yaş, evlilik süresi, evlenme biçimleri, çocuk olup olmaması, eğitim ve gelir düzeyi olduğu görülmektedir. Bu değişkenler hakkında literatür bilgileri aşağıda verilmektedir.

Bowman (1990), evlilik süresi, çocuk sayısı gibi demografik değişkenlerin önemini vurgulayarak, eşler arasındaki evlilik doyumunun ilk iki yıldan sonra yavaş yavaş düşüğünü ancak bu düşüşün çocukların olması ile giderek hızlandığını ifade etmekdedir. Vangelisti ve Banski (1993), her iki eşin çalışmasının evlilikte ekonomik

anlamda büyük kolaylıklar sağladığını ve bunun da iletişim biçimlerini etkileyerek evlilik doyumu artırdığını belirtmektedir. South ve Lloyd (1995), evlilikte uyumun birçok faktörden etkilendiğini belirterek cinsiyet, çocuk sayısı, evlenme biçimini ve eğitim gibi değişkenlerin önemli olduğunu dikkat çekmektedir.

Evlilik doyumu konusunda yapılmış hemen hemen bütün araştırmalarda evlilik ilişkisinden kadın ve erkeğin aynı oranda doyum ve yarar sağlamadıkları ve bunu farklı algıladıkları ortaya çıkmıştır (Kiecolt-Glaser ve Newton, 2001). Batıda yapılan araştırmaların çoğunda evlilik erkekler için kadınlara oranla daha yararlı ve önemli bir ilişki olarak saptanmıştır (Steil ve Turetsky, 1987; Umberson, 1992; Kiecolt-Glaser ve Newton, 2001). Benzer bir sonuç Türkiye'de İmamoğlu (1991) tarafından da bulunmuş, kadınların evlilik doyumlarının erkeklerle oranla daha düşük olduğu saptanmıştır. Fişiloğlu ve Demir (2000)'in çalışmasında da, kadınların erkeklerle oranla Çift Uyum Ölçeği'nden daha az puan aldığı bulunmuştur.

Kurdek (2005) ise, evlilik ilişkisinde cinsiyet farklarını incelediği dört yıl süren boylamsal çalışmasında, evlilikle ilgili birçok faktörde cinsiyetler arası farklılıklar ortaya koymustur. Evliliklerin ilk dört yılında erkeklerin ve kadınların yaşadığı psikolojik sıkıntı, evliliklarındaki değerlendirmeler ve eşleri ile etkileşimlerinde farklılıklar olduğu görülmüştür. Evliliğin ilk yıllarda kadınların bu faktörlerden aldıkları puanların, ilerleyen zamanlarda eşlerinin evlilik doyum düzeylerini yordadığı bulunmuştur. Ayrıca yıllar içerisinde kadınların evlilik doyumlarında erkeklerle göre gözle görülür bir düşüş olduğu bulgulanmıştır. Evlilik süresi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi araştıran birçok araştırmada, kadınlarda evlilik doyumunun, evlilik süresi arttıkça düştüğü, erkeklerde ise yükseldiği saptanmıştır (Houseknecht ve Macke, 1981; Gaesser ve Whitbourne, 1985; akt.: Gökmen, 2001).

Gottman ve Levenson (1998), kadın ve erkekler arasında iletişim farklılıklarını bulduğunu, erkeklerin ufak tartışmalarda kadınlardan daha çok anlaşmaya yönelik davranışlarını, büyük tartışmalarda ise içe kapanık davranışlarını belirtmişlerdir.

Kadınların iletişim kurma tarzları daha duygusal, erkeklerin ise daha çok amaca yönelik olduğundan kadınlar tartışmalarda negatif duygular üzerinde daha fazla durmaktadır (Noller ve Fitzpatrick, 1990)

Tannen (1990, akt.: Batı Tümer, 1998), kadınların çatışma boyunca daha güçlü olumsuz duygular ortaya koyduklarını söylemektedir. Tannen'in araştırmasına göre kadınlar kandırmak için gözdağı verir "suçluluk duyuyor numarası" yapar ve kişisel saldırlılarda bulunurlar, daha talep kardırlar ve daha fazla çift mesaj verirler. Tannen, kadınların kocalarının uzlaşma girişimlerini daha fazla reddettiklerini öne sürmektedir.

Rubin (1979)'e göre, evli çiftler aralarında anlaşmazlıklarını tartışırsın, kocalar daha yatişirici, kadınlar ise sorun karşısında meydan okuyucu rolü benimseyip soruna ilişkin duygularını ortaya koyacak şekilde davranışmaktadırlar (akt.: Gottman ve Krokof, 1989).

Wood, Rhodes, ve Whelan (1989) kadınların kocalarına göre evliliklerini sürdürmeye daha eğilimli olduklarını vurgulamış, kadınların geleneksel olarak kendini ifade edebilen, uyumlu, boyun eğici, terbiyeli, sosyalleşmiş, daha duygusal yetiştirmelerinin kendilerini evliliği sürdürmeye kocalarından daha fazla adamalarında çok etkili olduğunu belirtmişlerdir. Erkeklerin ise kendine güvenli, kontrol edici, bağımsız, daha az duygusal olarak yetiştirmelerinin evliliklerini sürdürmek için çok fazla çaba sarf etmediklerini ve boşanmaya daha çok istekli olduklarını vurgulamışlardır.

Özuğurlu (1985) yaptığı araştırmada ülkemizde evli kadınların %87'sinin kocalarının isteklerini yerine getirdiklerini ve bunu da bir problem olarak dile getirdiklerini belirtmektedir. Yapılan çalışmada evlilik problemleri ile başvuran kadınların, evde kocalarının sözünün geçtiğinden yakındıklarını ifade etmektedir. Özuğurlu'ya göre, kültürümüzde yasaların, geleneklerin ve sosyo-ekonomik koşulların da mecbur bırakmasıyla kadın kendisini kocasına boyun eğmek zorunda hissetmektedir.

Araştırmada kadınların bu durumu sorun olarak bildirmelerini eğitim düzeylerinin yükselmesine ve bilinçlenmelerine bağlanmaktadır.

Yaş değişkeni ile evlilik uyumu arasındaki ilişki konusunda Çakır (2008) 26-34 yaş grubundaki bireylerin 35-50 yaş grubundakilere göre, Şentürk (2013) ise 26-35 yaş grubundakilerin 46-65 yaş grubundakilere göre daha yüksek, Çakırlar (2012 ise 31-35 yaş aralığındaki grubunun önceki ve sonraki yaş gruplarına göre evlilik uyumunun daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kadınların yaşlarına göre evlilik uyumlarını araştıran Erci ve Ergin (2005) kadınların yaşı arttıkça evlilik uyumunun azaldığını, Yalçın (2014) ise bunun tam tersi 41 yaş ve üstü kadınların evlilik uyumlarının 21-30 yaş arasındaki kadınlara göre daha yüksek olduğunu saptamıştır. Bütün bunlara karşılık yaş ile evlilik uyumu arasında anlamlı ilişki olmadığını saptayan araştırmaların da mevcut olduğu görülmüştür (Acar, 1998; Düzgün, 2009; Fişiloğlu, 1992; Gürsoy, 2004; Güven ve Sevim, 2007; Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002; Tutarel-Kışlak-Göztepe, 2013; Yeşiltepe, 2011).

Evlilik süresi ile ilgili literatür bulguları incelendiğinde, evlilik süresine göre evlilik uyumunda farklar olduğunu ve olmadığını saptayanların yanında, evlilik süresi ile evlilik uyumu arasındaki grafiğin de düşüş ve yükselme dönemlerinde de farklılıklar olduğu anlaşılmaktadır. Bazı çalışmalar evlilik süresinin evlilik için olumsuz sonuçlar doğurduğunu altını çizerken (VanLanningham, Jhonson ve Amato, 2001), bazıları ise evlilik kalitesinin evliliğin ilk yıllarda (ilk dört yıl boyunca) hızlıca düştüğünü, ardından istikrara ulaştığını ve sonra tekrar düştüğünü (yaklaşık evliliğin sekizinci yılında) belirtmektedir (Kurdek, 1999). Evlilik süresi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen, Anderson, Russel ve Schumm (1983), evliliğin ilk yıllarının, özellikle çocuğun ailede olduğu dönemde evlilik uyumlarının düşük olduğunu, çocukların evden ayrıldıktan sonra yükseldiğini, sonra tekrar düştüğünü bulmuşlardır.

Evlilik süresi ile çatışma, evlilik kalitesi, doyum ve uyum gibi süreçler arasındaki ilişkileri ele alan araştırmaların bir kısmı ise bu süreçlerin eğrisel bir çizgi izlediğine dikkati çekmektedir. Örneğin Glenn'e (1990) göre evlilik kalitesi

evliliğin ilk yıllarda en yüksek noktasına ulaşmakta, ortalarına doğru düşüse geçmekte ve ardından tekrar yükselmektedir. Diğer bir çalışmada Orbuch, House, Mero ve Webster (1996), evlilik doyumu ilk dönemlerinde yüksek olduğunu, sonra düşüse geçtiğini ve 10- 20 yılları arasında en dibe vurdugunu bulmuşlardır. Şener ve Terzioğlu (2008) ise “6–10 yıllık” evli olan bireylerde evlilik uyumunun azalmaya başladığını ifade etmektedirler. Evlilikte uyum ile evlilik süresi grafiğindeki farklılıkların sebebinin, evlilikte uyum üzerinde evlilik süresiyle yakından ilişkili olduğu düşünülen aile yaşam döngüsünde önemli oranda etkilenmesinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Evlilik uyumunda cinsiyetler arası fark olmasının yanında **evlenme biçimine** göre de farklılık olabilmektedir. Kuzey Kıbrıs'a genel olarak bakıldığından anlaşarak evlenmelerin çoğunlukta olmasına rağmen “görücü usulü” evlenmenin devam ettiği gözlenmektedir. İki evlenme biçimini arasındaki temel ayırım, görücü usulünde çiftlerin bir başkası aracılığı ile tanışması ve bu tanışmanın altında yatan ana fikrin evlilik olmasıdır (Çimen, 2007). Anlaşarak gerçekleşen evliliklerde ise bireyler okul, iş gibi çeşitli sosyal ortamlarda tanışmakta, bazen sadece arkadaşlık, bazen ise ilişki yaşamak amacıyla başlayan bu birlikteliklerin devamında evlilik fikri ortaya çıkmaktadır.

Fox (1975), **görücü usulü** ve anlaşarak evlenen kadınlar üzerinde yaptığı çalışmasında her iki grubun evlilik yaşıntıları arasında bir takım farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre, görücü usulü kurulan evliliklerde erkeklerin karar almada daha baskın ve kısıtlayıcı yönde etkileri olduğu görülmüştür.

Evlenme biçimine göre evlilik doyumu hakkında yapılan çalışmaların sonuçlarında farklılıklar bulunmaktadır. Eşlerin tanıma ve evlenme biçimleri üzerine gerçekleştirmiş olduğu araştırmasında Turan (1997), Türkiye'de yaşayan evli çiftlerin evlenme biçimlerinin evlilikten aldıkları doyum üzerinde anlamlı etkisi olmadığını saptamıştır. Ancak, bu araştırma bulgusunun tersine İmamoğlu (1994),

anlaşarak evlenen çiftlerin görücü usulü evlenenlere kıyasla evlilik doyumlarının daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Evlilik doyumuyla ilgili görünen bir diğer değişken de **eğitimdir**. Çiftin eğitim düzeyi aynı olduğunda, sorumlulukların paylaşılması daha yüksek bir olasılık olduğu için çiftin her iki üyesinin de memnuniyeti artmaktadır (Hasta, 1996). Şendil ve Korkut (2008) yaptığı araştırmada, evli bireylerin eğitim seviyesine göre çift uyum puanlarında farklılaşmalar tesbit etmiş, ilkokul eğitimi sahip bireylerin ortaokul eğitimi sahip bireylere göre daha düşük seviyede çift tatmini ve duygulanım ifadesi bildirmişlerdir. Yine ilkokul eğitimi sahip bireylerin lise, lisans ve üstü eğitimi sahip bireylere göre daha düşük çift uyumu, çift tatmini, çift birlikteliği ve duygulanım ifadesi bildirmişlerdir.

Evlilikte mutluluğu etkileyen önemli etkenlerden biri de **çocuklardır**. Çocukların mutluluk üzerine hem olumlu hem de olumsuz etkileri olduğu bilinmektedir. Çocuklar ortaklık, sevgi ve eğlence kaynağı oldukları için aile bağlarını güçlendirirler ve aile bağlarını temsil eden duygusal ilişkinin yaşanmasını sağlarlar. Ancak çocuk bakımı deneyim gerektiren zor bir iş olduğu için genellikle kadınlara yüklenmektedir. Bu da eşler arasında gizli bir gerginlik oluşmasına neden olabilmekte ve çiftlerin mutluluğunu olumsuz yönde etkilemektedir (Hasta, 1996). Aile döngüsünde yeni bir evre olan ebeveyn yaşantısına geçiş yapmaya çalışan kadın ve erkek, bu dönemde bireysel ihtiyaçlarından ve birbirlerine odaklanmalarından ziyade, tüm ilgi bebek üzerindedir. Psikoloji alanındaki araştırmalar, ilk bebeğin doğmasından itibaren, evlilik doyumunun azalmaya başladığını doğrulamaktadır. Araştırmalar, bu dönemde boşanan çiftlerin oranının, çok yüksek olduğunu göstermektedir (Lower, 2005; akt.: Gladding, 2011/2012).

2.2.2. Evlilikte Uyum ve Problem Çözme Becerileri

Sorunların çözülmesi ağırlıklı olarak bireylerin iyi geçinmesi ve iletişim kurmasına bağlı olduğundan, eşlerin problem çözme konusunda sık sık zorluk çekmeleri şaşırtıcı değildir. Karşılıklı konuşma gerektiren durumlarda çözüm yollarının sakin ve soğukkanlı şekilde ele alınıp değerlendirilmesi gerekmektedir. Problem çözme stratejilerinin bilişsel-davranışçı çift ve aile terapisinin önemli bir parçasını teşkil etmesinin nedeni budur (Dattilio, 2010/2012).

Evlilikte problem çözme ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, araştırmacıların çatışmanın çözümünde problem çözme becerilerinin önemine vurgu yaptıkları görülmektedir. Hünler ve Gençöz (2003), bir evliliğin yürütülmesi sırasında karşılaşılan problemlerin doğru problem çözme stratejileri ile çözülmesinin, ilişki için yapıcı ve olumlu sonuçlar doğuracağını belirtmektedirler.

Evlilikteki problemlerin etkin bir şekilde çözülmesi doyum ve uyumu arttıracı bulunmuştur (Erbek ve diğerleri, 2005; Fincham ve Beach, 1999; Hünler ve Gençöz, 2003; Sullivan ve diğerleri, 2010). Gottman ve Krokof (1989) evlilik doyumu düşük olan eşlerin problemlerini çözmedeki başarısızlıklarının birbirlerini suçlamalarına bağlı olduğunu belirtmekte ve bu şekilde problemin çözülmeden kaldığını ve eşlerin birbirlerine karşı olumsuz tutumlarını artırdığını, eşlerin birbirlerini anlayamadığını vurgulamaktadır.

Evlilikte problem çözme becerisi, bireylerin evlilik ilişkilerinde karşılaştıkları sorunlarla baş etme ve bu sorumlara etkin çözüm yolları bulmalarıdır (Güven, 2005). Etkili problem çözme becerileriyle evli bireylerin psikolojik uyum düzeyleri artarken depresyon düzeyleri azalmakta, yaşanan çatışmaların çözümlenmesiyle bireyler olumsuz duygular yerine olumlu duygular yaşamakta ve evliliklerinden aldıkları doyum artmaktadır (Tülek, 2011). Hünler (2002) evliliklerinde problemleri çözme becerisi yüksek olan çiftlerin evlilik doyumlari da yükseceğini, problemleri çözme süreci yaşayan eşlerin karşılıklı görüş alış verişinde bulunarak birbirine karşı anlayışları ve iş birliği yapmalarının artacağını söylemektedir.

Problem çözme becerileri yeterli olan bir çift, sorunlarını savunmacı olmayan bir şekilde tartışıp, soruna karşı birlikte bir savunma planı geliştirirken, becerileri yetersiz olan çift güçlüklerden dolayı diğerini suçlayıcı ve sınırlı davranışarak birlikte plan geliştirmekten kaçınacaktır (Cohan ve Bradbury, 1997).

Gottman (1988), kaçınan çiftlerin eşleri ile aralarındaki farklılıkları kabul eder gibi göründüklerini ve güç durumlarda derin tartışmalara girmediklerini belirtmiştir. Çalışmalar kaçınan iletişim örüntüsü olan bu gibi çiftlerin kabul edilebilir bir evlilik uyumlarının olamayacağını veya kaliteli bir evlilik sürdürmeyeceklerini göstermektedir. Bulgular, ilişkilerinde eşitliğe önem veren paylaşımçı çiftlerin evlilik uyumlarının daha iyi olduğunu, daha eşitlikçi ve yapıcı bir iletişim içinde bulunduklarını ortaya koymaktadır. Birbiriyle paylaşma arzusu olmayan çiftlerin ise problem çözme gereksinimini her zaman hissetmedikleri ya da eşlerden sadece birinin bütün kararları aldığı, bu gibi durumlarda evlilik uyumunun olumsuz yönde etkilenebileceği söylenebilir. Bu çiftler geleneksel ya da çatışmadan kaçınan çiftler olarak adlandırılabilir.

Bowman (1990), evlilikteki problemlerle başa çıkma yollarını inceleyerek, beş faktörden söz etmiştir: (1) Olumlu yaklaşım, (2) Kendini suçlama, (3) Çatışma, (4) Kendiyle ilgilenme, (5) Kaçınma. Bu faktörlerden olumlu yaklaşım evliliğin duygusal niteliğini yansıtma, evlilik kalitesini olumlu yönde etkilemektedir. Geriye kalan dört faktör ise evlilik kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir.

Yapılan araştırmalar; evlilikte yaşanan problemlerle başa çıkma yollarının evlilik süresine, yaşa ve cinsiyete göre farklılığını, bununla birlikte eğitim ve çocukların ilişkili olmadığını göstermektedir. Evliliğin erken dönemlerinde eşerin yüksek oranda olumlu yaklaşım yolunu kullanıp, olumsuz başa çıkma yollarını tercih etmediğine, orta dönemde çatışma ve kendini suçlama yollarını daha sık kullandıklarına, olumlu yaklaşım yolunu fazla tercih etmediğine dikkat çekmektedir. Uzun süreli evliliklerde sorunlarla başa çıkma yolları tekrar farklılaşıp, erken dönem ile benzerlik göstermektedir (Bowman, 1990).

Problem çözme becerileri açısından cinsiyete göre farklılık olup olmadığı da araştırılan diğer bir konu olmuştur. Buna göre erkeklerle kıyaslandığında kadınların daha yapıcı problem çözme becerileri kullandığı ortaya çıkmıştır (Rusbult, Johnson ve Morrow, 1996). Kobak ve Hazan (1991) problem çözme tartışmaları sırasında kadınların daha reddedici davranışlarını ifade etmektedirler. Bunun yanı sıra, bu kadınların tartışmalarda kendilerini daha az güvenli, eşlerini ise kendilerine daha az ulaşabilir olarak algıladıkları belirtilmektedir (akt. Bradbury ve diğerleri, 2000). Problem çözme alanında yapılan kimi çalışmalar kadınarda evlilikteki olumsuzlukları eşe yükleme eğiliminin daha fazla ve problem çözme becerilerinin erkeklerden daha iyi olduğunu göstermektedir (Yıldız, 2005).

Evlilikte problem çözümüne ilişkin ele alınan diğer bir konu da eşlerin problem çözme aşamaları açısından farklı olup olmadıklarıdır. Buna göre eşler problem çözme aşamaları açısından farklılaşabilmektedir. Eşlerin söz konusu aşamaları birebir uygulamaları beklenmemektedir. Bununla beraber sorunların eşler tarafından ayrı zamanlarda fark edilmesi ypratıcı olabilir, çünkü eşlerden biri problemi fark ederken diğerinin problemin varlığını inkar etmesi çözümü engelleyebilmektedir. Aynı şekilde, eşlerin farklı problem tanımları yapmaları bir sonraki aşama olan çözümler üretmeyi mümkün kılmayabilir. Ailede çözümler üretmede ve çözüm yolunda karar verme sürecinde eşlerin birlikteliği önemli bir unsurdur. Eşlerden biri bir çözüm önerirken, diğer eş farklı bir çözüm getirebilir. Bu nedenle, çözümler üretme ve karar vermede demokratik yöntem izlenmesi sonuca ulaşmada önem taşımaktadır (Güneş, 2007).

Evliliğin canlı ve sağlıklı oluşu çiftlerin çatışma ile nasıl baş ettiklerine bakılarak değerlendirilebilir (Sullivan, Kieran, Lauri, Jhonson, ve Bradbury, 2010). Keller, Cummings ve Davies (2004)'e göre uygun bir biçimde ele alınamayan çatışmalar eşlerin kırgın, öfkeli ve dürüst olmayan bir tavrı sürdürmelerine; daha saldırgan ya da geri çekilmiş olmalarına neden olabilmektedir. Çiftler problem çözme

becerilerine sahip degillerse çatışmadan kaçınmakta ya da ters yollardan birbirleri ile çalışma içine girebilmektedirler (Christensen ve Shenk, 1991).

Mutlu ve mutsuz çiftler arasında problem çözme davranışları açısından farklar bulunduğu; mutlu olan eşlerin, mutlu olmayan eşlere görelarına çıkan problemleri çözmede daha etkili davranışlar sergiledikleri, mutsuz çiftlerin çok sık tartışıkları ve bu tartışmalar sırasında negatif problem çözme davranışları (daha dominant, düşmanca, saldırgan) gösterdikleri bilinmektedir (Rusbult ve diğerleri, 1996).

Çiftlerin problem çözme becerileri ilişkilerini uzun vadede önemli ölçüde etkileyebilmektedir (Bradbury ve diğerleri, 2000). Problem çözme sürecindeki olumsuz davranışlar evliliği sürdürme ve sonlandırmada önem taşır (Eriştiren, İncesu, Yetin ve Alpay, 2001). Etkili başa çıkma becerileri ise sadece stresi azaltma ve evlilikteki iyi oluşu artırmakla kalmaz, aynı zamanda birlikte oluş hissini de güçlendirir (Wunderer ve Schneewind, 2008). Problem çözme ve birbirine destek sağlamada başarısız olan çiftler evliliğin ilerleyen zamanlarında zorluklar açısından daha yüksek risk grubundadırlar (Pasch ve Bradbury, 1998).

Gottman ve Krokoff (1989) da benzer şekilde problemi çözmek için çaba sarf etmenin eşler üzerinde uzun vadede olumlu sonuçlar doğurabileceğini belirtmektedir. Problemlerle karşılaşan eşlerin başlangıçta olumsuz duygular yaşayabileceğini; ancak bu duyguların, eşlerin çalışma içine girmesine, savunucu tutum sergilemesine ya da problemin çözümü için konuşmaktan kaçınmasına neden olmadığı müddetçe problemin çözüldüğünü ifade etmektedirler.

Evlilikte problem çözme konusunda yapılan bazı araştırmalar, çalışma yaratan konunun zorluk derecesine dikkati çekmektedir. Buna göre konunun zorluğu çiftlerin iletişimlerini kısa vadede etkilememektedir. Uzun vadede ise zor ve çözülmemiş bir çalışma, çiftin ilişkisi için ciddi bir stres kaynağı haline gelebilmekte ve problem çözme becerileri bu süreçten olumsuz etkilenmektedir (Sanford, 2003).

Literatür bulgularında görüldüğü gibi, problem çözme becerileri mutluluk, doyum ve uyum düzeyleri yüksek çiftleri ayırt etmede önemli bir bileşendir. Evlilikte problemlerin ortaya çıkmasının kaçınılmaz olduğu noktada, bu problemlerin ne şekilde çözüldüğü önem kazanmaktadır. Etkili problem çözme becerilerine sahip çiftlerin birbirine daha çok yakınlaştığı, daha uzun süre iletişim kurabildiği ve ilişkilerini sağlamlaştırdıkları anlaşılmaktadır.

2.1.3. Evlilikte Uyum ve Empati Becerileri

Evlilik ilişkileriyle ilgili literatür, empatik becerilerin uyumlu bir evlilik ilişkisinin önemli bir özelliği olduğuna işaret etmektedir. Eşlerin birbirinin düşünce ve duygularını doğru bir şekilde değerlendirebilme becerisi olan empatik eğilim, eşler arasındaki duygusal bağlılığın temel göstergesidir. Duygusal bağlılık arttıkça evlilik uyumu da gelişecektir (Papp ve diğerleri, 2010).

Çift ilişkisinde empati, güven için temel olduğundan, çiftler birbirinin düşünce, duyu ve davranışlarına karşı empatik anlayışı geliştirmek zorundadır. Evlilikte empati, eşlerin birbirini bütün boyutları ile anlamak ve anladığını paylaşmak olduğundan, empatik eğilimin artması evlilik ilişkisini güçlendirip olgunlaştıracaktır (Özgüven, 2000).

Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002), eşlerin empati becerilerinin evlilik uyumunu artıran bir değişken olduğunu, Waldinger, Hauser, Schulz, Allen, ve Crowell (2004)'da evlilik doyumu yüksek olan bireylerin eşine daha empatik yaklaşabildiği, ayrıca evlilik doyumu yüksek olan erkeklerin eşlerine daha az düşmanca tepkiler gösterdiğini saptamışlardır.

Empati hem kalıtsal hem sonradan öğrenilen bir kavram olduğundan, empatik beceriler eğitimle artırılabilir. Çeşitli gruplar için empati eğitimi programları geliştirilmesine rağmen, yakın ilişkilerde empatinin dışa vurulmasını artırmaya odaklanan yayılmış programlar bulunmamaktadır. Eşler arasındaki empatinin evlilik uyumunun önemli bir yordayıcısı olduğu gösterildiğinden, bazı evlilik

Literatür bulgularında görüldüğü gibi, problem çözme becerileri mutluluk, doyum ve uyum düzeyleri yüksek çiftleri ayırt etmede önemli bir bileşendir. Evlilikte problemlerin ortaya çıkmasının kaçınılmaz olduğu noktada, bu problemlerin ne şekilde çözüldüğü önem kazanmaktadır. Etkili problem çözme becerilerine sahip çiftlerin birbirine daha çok yakınlaşlığı, daha uzun süre iletişim kurabildiği ve ilişkilerini sağlamlaştırdıkları anlaşılmaktadır.

2.1.3. Evlilikte Uyum ve Empati Becerileri

Evlilik ilişkileriyle ilgili literatür, empatik becerilerin uyumlu bir evlilik ilişkisinin önemli bir özelliği olduğuna işaret etmektedir. Eşlerin birbirinin düşünce ve duygularını doğru bir şekilde değerlendirebilme becerisi olan empatik eğilim, eşler arasındaki duygusal bağlılığın temel göstergesidir. Duygusal bağlılık arttıkça evlilik uyumu da gelişecektir (Papp ve diğerleri, 2010).

Çift ilişkisinde empati, güven için temel olduğundan, çiftler birbirinin düşünce, duyu ve davranışlarına karşı empatik anlayışı geliştirmek zorundadır. Evlilikte empati, eşlerin birbirini bütün boyutları ile anlamak ve anladığını paylaşmak olduğundan, empatik eğilimin artması evlilik ilişkisini güçlendirip olgunlaştıracaktır (Özgüven, 2000).

Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002), eşlerin empati becerilerinin evlilik uyumunu artıran bir değişken olduğunu, Waldinger, Hauser, Schulz, Allen, ve Crowell (2004)'da evlilik doyumu yüksek olan bireylerin eşine daha empatik yaklaşabildiği, ayrıca evlilik doyumu yüksek olan erkeklerin eşlerine daha az düşmanca tepkiler gösterdiğini saptamışlardır.

Empati hem kalıtımsal hem sonradan öğrenilen bir kavram olduğundan, empatik beceriler eğitimle artırılabilir. Çeşitli gruplar için empati eğitimi programları geliştirilmesine rağmen, yakın ilişkilerde empatinin dışa vurulmasını artırmaya odaklanan yayılmış programlar bulunmamaktadır. Eşler arasındaki empatinin evlilik uyumunun önemli bir yordayıcısı olduğu gösterildiğinden, bazı evlilik

terapistleri, yakın ilişkilerde çiftler için empati eğitiminin gerekli olduğunu savunmaktadır (Long, Angera, Carter, Nakamoto ve Kalso, 1999).

Empati eğitimlerinde, empatinin ne olduğu, nasıl geliştirileceği, diğer kişinin içinde bulunduğu duygusal durumun nasıl anlaşılacağı, nasıl cevaplar verilebileceği, empatik algı ve yeteneğin geliştirilmesine yönelik bilgiler verilmektedir. Bununla birlikte, kişinin kendini tanımacı sağılanmakta, farklı durum ve koşullar içinde iken ne gibi tepkiler verdiği belirlenmektedir. Aynı zamanda diğer kişiler ile arasındaki benzerliklere odaklanarak, duygusal ve bilişsel olarak diğer kişileri algılamayı sağlayacak uygulamalar gerçekleştirilmektedir (Gürüz ve Eğinli, 2008; Stanley, Markman ve Whitton, 2002).

Kişilerarası ilişkilerde empati kuran kişilerin başkalarıyla ilişkisi daha olumlu olduğundan, uyum sağlayıcı davranış empatiyle ilişkilidir. Evliliklerde karşılıklı empatik eğilimin geliştirilmesiyle, etkileşim daha yoğun hale gelmekte ve çiftlerin birbirlerine bağlılıklarını artmaktadır. Ayrıca, çeşitli konularda birbirlerine gönderdikleri mesajların daha iyi anlaşılması da sağlanmaktadır. Bu yüzden, empatinin evli bireylerde eğitim yol ile geliştirilmesi ya da empatik yeteneklerin daha ileri bir düzeye ulaşılması gereklidir. Kişilerarası ilişkilerde empatik olmak öğrenildiğine göre evli çiftlerin de bu becerileri geliştirilebilir ve evlilik ilişkilerinde evlilik uyumunu arttırmada kullanılabilir (Acun-Kapıkıran, 2011; Sardoğan ve Karahan, 2005). Eşlerin birbirlerinin duyu ve düşüncelerini anlayabilmeleri olan empatik eğilim, aralarındaki iletişimin kalitesi ile de ilgilidir (Papp ve diğerleri, 2010).

2.1.9. Evlilikte Uyum ve İletişim Becerileri

Kullandıkları yaklaşım ne olursa olsun bütün evlilik ve aile terapistlerinin üzerinde durması gereken üç konu; çiftler ve aile üyeleri arasında iletişime açıklık kazandırmak, dirençle baş etmek ve işlevsel olmayan davranışları değiştirmeye üzerinde çalışmaktadır (Gladding, 2011/2012). Çiftlere iletişim becerilerini öğreterek

müdahale etmenin başarılı olduğu kanıtlandığından, terapistlerin çoğu ilk müdahale olarak çiftlere sağlıklı iletişimini öğretmeye odaklanmaktadır (Gordon, Baucom, Epstein, Burnett ve Rankin 1999). Buna göre çiftler arasındaki iletişimin bütün sorun alanlarının içinde öncelikle ele alınması ve üzerinde çalışılması gereken bir konu olduğu anlaşılmaktadır.

Yapılan araştırmalarda da iletişim evlilik uyumuyla ilişkili olduğu saptanmıştır (Akar, 2005; Ebenuwa-Ekoh, 2008; Elliot, 1982; Hacı, 2011; Şener ve Terzioğlu, 2008). Özellikle son 25 yılda araştırmacılar çift uyumunda iletişimın önemli bir rolünün olduğunu vurgulayarak, evlilikte uyum ve mutluluğun yakalanmasını, eşlerin sahip olduğu iletişim becerilerine dayandırmaktadırlar (Koerner ve Fitzpatrick, 2011; Gürüz ve Eğinli, 2008). Çiftler tarafından sergilenen iletişim becerileri sonucunda ailede sağlıklı iletişim var olması, aile üyelerinin birbirlerini anlamalarını sağlayarak aralarında kuvvetli bir bağ oluşturmakta, aile içinde sağlıklı iletişim sağlanamadığında ise aile varlığını sürdürmemeyerek dağılmaktadır (Tezel, 2004).

Evlilik yaşamının uyum içinde sürebilmesi, eşlerin iletişim becerilerinin yeterli düzeyde olmasıyla ilişkilidir (Sardoğan ve Karahan, 2005). Eşlerin birbirlerine açılma, birlikte olma, düşünce ve duygusal paylaşım davranışları olan iletişim, evlilik yaşantısının kalitesini belirler. Ersanlı ve Kalkan (2008), ilişkide iletişim sorunlarını çözmeden uyumlu bir evliliği sürdürmenin zor olacağını belirtmişlerdir. Evlilikte iletişim, bir diyalogdan çok daha fazlasıdır. Karşısındaki düşünme ve duygularını dinlemek, en yakın arkadaşı, sırdaşı olmak ve kişinin kendisini korkmadan ifade edebilmesini içerir (Rosen-Grandon ve diğerleri, 2004). Evlilikte eşlerin duygusal ve düşüncelerini sağılsız iletmemeleri en basit sorunların dahi çözülmeyeşine, eşlerin birbirine karşı olumsuz duygular hissetmesine sebep olabilmektedir. Buna karşılık sağlıklı iletişim düşünce ve duygusal paylaşımını kolaylaştırmaktır, eşleri birbirine yaklaştırmakta ve güvenlerini artırmaktadır (Özgüven, 2000). Eşler arasında iletişim konusunda paylaşım ve memnuniyet derecesi arttıkça evlilik uyumu artmaktadır (Şener ve Terzioğlu, 2008; Koerner ve Fitzpatrick, 2011).

İletişim, yakın ilişkilerde bulunması gereken standartlar arasında yer almaktır ve yakın ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Bu özellikleriyle iletişim, evlilik ilişkilerinin de merkezinde bulunmaktadır (Caughlin, 2003; Hendrick, 2004/2009). Şener ve Terzioğlu (2008)'da eşler arasında uyum sağlamaının önemli konularından birisinin iletişim olduğunu vurgulamaktadır.

Eşler arasındaki iletişim, genellikle aile içi konuları nasıl ele alındığını odaklanmaktadır ve aile içinde uyum ya da çatışmaya neden olan iletişim davranışlarını ifade etmektedir (Gürüz ve Eğinli, 2008). Çiftlerin sağlıklı bir iletişimde sahip olması, iletişimde açık ve dürüst olma, destekleyici olma ve kendini açma boyutlarıyla açıklanabilir. Evlilik ilişkisinin kalitesini artıran iletişimde açık ve dürüst olma boyutu, bireyin duygularını ve isteklerini doğru ve tam bir şekilde ifade etmesini gerektirmektedir. İletişimde açık ve dürüst olma oldukça önemlidir. İletişimde sağlıklı bir iletişim duyarlılığın ön plana alınarak bazı şeylerin söylenmemesi yani açıklık ve dürüstliğin sınırlandırılmasını gerektirmektedir. İletişimde destekleyici olma ise konuşan kişiye karşı özenli ve saygılı davranışın anlamına gelmektedir. Çiftlerin de birbirleriyle konuşurken mimikler ve sözel olmayan davranışlarla birbirlerini onaylamaları oldukça önemlidir. Yakın ilişkilerde sağlıklı bir iletişim temelini oluşturan bir diğer boyut olan kendini açma, bazı özel duyu ve düşüncelerin bize karşı kullanılmayacağına inanarak güven içinde ortaya konulmasıdır. Ayrıca, çiftlerin olumlu duygularını birbirlerine ifade etmeleri kadar ilişkilerindeki olumsuz konuları da dile getirmelerinin gerekli olduğu düşünülmektedir (Gordon ve diğerleri 1999).

Eşlerin birbirlerine ruhsal, toplumsal, cinsel bekentilerini ve mesajlarını ortaya koymaları, dile getirebilmeleri için karşılıklı etkileşim içinde olmaları gereklidir. Etkileşimin sağlıklı olması, eşler arasındaki duyu ve düşüncelerin karşılıklı, açık ve doğru olarak ilettilmesidir. Bir başka deyişle, olaylar, düşünceler ve duygular hakkında açıkça konuşmaya istekli olmaktadır (Caughlin, 2003). Eşler arasındaki iletişim sorunları, birçok uyum sorununun ana sebebi olmaktadır. Bunun yanı sıra, sağlıklı iletişim, duyu alışverisini kolaylaştmakta, eşlerin birbirlerine daha yakın olmalarını ve güven duymalarını sağlamaktadır (Özgüven, 2000). Kısaca, sağlıklı

iletişimin, aile etkileşiminin temel göstergesi, mutlu ve anlamlı evlilik ilişkisinin can damarı olduğu söylenebilir.

Çiftler arasındaki yıkıcı, olumsuz veya sağiksız iletişim, evlilik uyumunun azalması ve boşanma oranlarının artmasıyla ilişkilidir (Stanley ve diğerleri, 2002). Bu yüzden, aile yaşamında eşler arasında uyum sağlanarak mutluluğun elde edilebilmesi için önemli konulardan biri eşler arasında sağlıklı iletişim oluşturulmasıdır (Erbek ve diğerleri, 2005; Şener ve Terzioğlu, 2008). Uyumlu bir evlilik, dolayısıyla başarılı bir aile yaşamı için evlilik ilişkilerini daha başlangıcından itibaren düzene sokmak, ailedede birlik ve beraberliği engelleyen bazı tehlikeleri tamamen ortadan kaldırırmasa bile en düşük düzeye indirmek demektir. Bu yüzden, hem eşler hem de ailenin diğer üyeleri arasında iletişim kanalını sürekli olarak açık tutmak yapılabilecek en önemli görevlerdendir (Bilen, 2004).

Evlilik ilişkilerinde çiftlerin çeşitli konulara ilişkin farklı algılamalarının olması ve problemleri görmezden gelmesi sağlıklı iletişim oluşmasına engel olmaktadır (Gürüz ve Eğinli, 2008). İletişim evliliğin başarısında pek çok faktörle ilişkili ve sorunların çözümünde oldukça önemli olduğundan, birçok evlilik ve aile terapisti, evlilikte sorunların çoğunun sağiksız iletişime dayandığı çıkışasına yönelmişlerdir (Şener ve Terzioğlu, 2008).

2.3. EVLİLİK VE BOŞANMALARDA İSTATİSTİKİ VERİLER

Bu bölümde Kuzey Kıbrıs, Türkiye'deki evlenme yaşı, evlenme ve boşanma oranları, evlilik dışı doğan çocuklarınla ilgili veriler diğer ülkelerle de karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır.

Evlenme kurumuna olan ilgi Avrupa'da giderek azalmaktadır. Avrupa Birliği ülkelerinde kaba evlenme oranı son 40 yıl içinde iki kat azalmış (ECE, 2013), son on yıllık periyotta Türkiye'de %1.8 azalırken, Kuzey Kıbrıs'ta % 1 artmıştır (DPÖ, 2006; DPÖ, 2012; TÜİK, 2011). Evlenme oranlarındaki değişim hakkında, Avrupa

ülkelerindeki hızlı azalmaya karşılık Türkiye ve Kuzey Kıbrıs'taki değişimin yok denecek kadar az olduğu söylenebilir.

Evlenme kurumuna olan ilgiyi açıklayabilecek diğer faktörler de, erken evlenme oranıdır ve ortalama evlenme yaşıdır. Nüfusbilimciler 20 yaşından erken yapılan evlilikleri erken evlilik olarak kabul etmektedir (ASAGEM, 2009). Türkiye'de 2001 yılında erken evlenenlerin tüm evliliklere oranı büyük çoğunluğu kadın olmak üzere %35.83 iken, 2009 yılında bu oran %8.89 azalarak %26.94 olmuştur (TÜİK, 2011). Kuzey Kıbrıs'ta ise ise 2004 yılında gerçekleşen 1354 evlilikten yine büyük çoğunluğu kadın olacak şekilde 87'si, yani %6'sı (DPÖ, 2006), 2010 yılında ise yine 1354 evlilikten 76'sı, yani %5'nin erken evlendiği görülmektedir (DPÖ, 2012). Bu verilerden, Kuzey Kıbrıs'taki erken evlenme yaş oranın Türkiye'ye göre ortalama beş kat daha az olduğu ve her iki ülkede erken evlenme yaş oranının giderek azaldığı görülmektedir.

Evlenme yaş ortalamaları ise, Kuzey Kıbrısta 1999-2004 yılları arasında erkeklerde 27.6-28.5 yaş, kadınlarda 24.0-24.3 yaş, 2005-2010 yılları arasında ise, erkeklerde 29.2-31.0 yaş, kadınlarda 26.1-27.8 yaş aralığında gerçekleşmiştir (DPÖ, 2012). Türkiye'deki evlenme yaş ortalamaları ise, 2002-2006 yılları arasında erkeklerde 25.9-26.1, kadınlarda 22.7-22.8 yaş, 2007-2011 yılları arasında erkeklerde 26.1-26.6 yaş, kadınlarda ise 22.8-23.3 yaş aralığında gerçekleşmiştir (TÜİK, 2011). Her iki ülkenin bir ve ikinci zaman dilimleri karşılaştırıldığında Kuzey Kıbrıs'ta ortalama evlenme yaşıının iki yaş arttığını, Türkiye'de ise bir artış olmadığı görülmektedir.

Evlenme ve boşanma sayılarının genel nüfusa oranı kaba evlenme hızı ve kaba boşanma hızı olarak tanımlanmaktadır (ASAGEM, 2009). Türkiye'de 2001 yılında kaba evlenme hızı % 10.03, kaba boşanma hızı % 1.7 iken, 2009 yılında kaba evlenme hızı % 8.23, kaba boşanma hızı % ise 1.59 olduğu saptanmıştır (T.Ü.İ.K., 2011). Kuzey Kıbrıs'taki evlenme ve boşanmaları 2006 nüfus sayımında tespit edilen 256.644 kişi ile oranladığımızda (1996 nüfus sayımı 200.587, 2011 yılı sayımında de-jure nüfus 286.257) 1999-2004 yıllarında kaba evlenme hızı % 9.4, kaba boşanma hızı ise %3.01 (DPÖ, 2006), 2005-2010 yıllarında kaba evlenme hızı %

10.20, kaba boşanma hızı ise % 4.55 olarak saptanmıştır (DPÖ, 2012). Kuzey Kıbrıs'taki 2013 kaba boşanma hızı ise % 5.71'dir (KKTC Mahkemeleri, 2013). Avrupa Birliği ülkelerinde 2010larındaki kaba boşanma hızı üye ülkelere göre % 2-3 arasında değişmektedir.Çoğu üye ülkede 2000-2010 yılları arasında kaba boşanma hızı % 0.5'e kadar artarken, İngiltere'de % 2.6'dan % 2'ye düşmesi dikkat çekicidir (ECE, 2013). Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) ise, 1990 yılında % 4.7 iken, 2000 yılında % 4.1 düşmüştür, 2009 yılında ise daha da düşüş göstererek % 3.4 inmiştir (U.S. Census Bureau, 2012). Her iki zaman periyodundaki kaba evlenme hızının, Türkiye'de % 1.8 azalırken, Kuzey Kıbrıs'ta % 1 arttığı, Türkiye'de kaba boşanma hızının % 0.11 azalırken, Kuzey Kıbrıs'ta % 1.54 arttığı görülmektedir. Yani zaman içinde Türkiye, ABD ve İngiltere'de boşanmalar azalırken, Kuzey Kıbrıs'ta boşanmalar artmaktadır. Ayrıca Avrupa Birliği ülkeleri, ABD ve Türkiye'ye göre Kuzey Kıbrıs boşanma oranlarını iki kat daha fazla olması dikkat çekicidir.

Bütün bunların yanında, sadece kaba boşanma hızına bakılarak değerlendirme yapılması yetersiz olacaktır. Kaba evlenme hızı, evlenmeden birlikte yaşama faktörlerinin de dikkate alınması daha gerçekçi olacaktır. Avrupa Birliği ülkelerinde 1970 ile 2010 yılları arasındaki 40 yıllık dönemde kaba evlenme oranı iki kat azalmıştır (ECE, 2013). Yani Avrupa Birliği ülkelerindeki kaba boşanma oranındaki azalma kaba evlenme oranlarının da azalmasından, birlikte yaşamaların artmasından da kaynaklanıyor.

Evlilikler azalırken, evlilik dışı doğan çocuk sayısında hızlı bir artış diğer bir sorundur. Avrupa Birliği'nde evlilik dışı doğan çocuk 1990 yılında % 17.4 iken, 2000 yılında % 27.4 yükselmiş ve 2010 yılında ise % 37.4 (Güney Kıbrıs'ta bu oran % 0.7, % 2.3 ve % 11.7) olarak gerçekleşmiştir (ECE, 2013). KKTC Devlet Planlama Örgütü verilerine göre Kuzey Kıbrıs'ta kaba evlenme hızında yıllara göre bir değişim yaşanmazken, evlilik dışı doğan çocuk sayısında bir veriye rastlanmamıştır (DPÖ, 2012).

Evlilik ve boşanmalarlarındaki karşılaştırmalı verilere göre, Kuzey Kıbrıs'taki evliliklerde yaşanan sorunlar ve çözüm yolları hakkında diğer ülkelere göre çok daha

fazla araştırma yapmaya ve evliliklere yönelik önleyici, güçlendirici eğitim programları hazırlamaya, sorunların analizleri yapılarak Kuzey Kıbrıs'a özgü müdahale yöntemlerinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

2.4. KONUYLA İLGİLİ KURAMSAL VERİLER

Bu alt bölümde aile ve evliliklerle ilgili kuramsal bilgilere yer verilecektir. Öncelikle aile ve evlilikler hakkında genel bilgiler, daha sonra aile danışmanlığı yaklaşımları ve en sonunda evlilik danışmanlığı yaklaşımları hakkında bilgiler aktarılacaktır. Araştırma konusu evlilik olunmasına karşılık aile danışmanlığı yaklaşımlarının da verilmesinin gerekli olduğu düşünülmüştür. Çünkü ailenin bir alt sistemi olan evlilikteki sorunların bir kısmı sistemden yani aileden kaynaklanıyor olabilir. Bundan dolayı evlilik danışmanlığı yapan uzman ve bu konuda çalışan akademisyenlerin aile danışmanlığı konularında da yeterli olması gereği değerlendirlilmektedir.

Aile, biyolojik veya psikolojik bağları olan ve aralarında tarihsel, duygusal ve ekonomik birliktelik olan ve kendilerini aynı evin üyeleri olarak hissedeni bireylerin oluşturduğu birliktir. Günümüz aile yapısına göre aile çeşitleri; çekirdek aile, tek ebeveynli aile, tekrar evlilikle oluşan aile, çifte kariyerli aile, çocuksuz aile, gey/lezbiyen aile, yaşılı aile, çok kuşaklı aile, aile reisinin büyük anne/babalar olduğu aile, asker aileleri olarak gruplandırılabilir (Gladding, 2011/2012). Her aile çeşidinin kendine özgü sorunları olabileceğinden psikolojik danışmanlık için yardım almaya gelen çiftler ve ailelere uygulanacak yaklaşımın bunun dikkate alınması faydalı olacaktır.

Aileler ve çiftlere uygulanacak psikolojik danışmanlık yaklaşım ve yöntemlerini belirlerken ailenin çeşitliliği yanında, ailenin hangi yaşam evresinde olduğu da önem kazanmaktadır. Çünkü her yaşam evresinin tipki bireyin gelişim dönemleri gibi kendine özgü uyum sağlamayı gerektiren güçlükleri, gelişimsel görevleri ve üstesinden gelinmesi gereken değişimleri vardır (akt.: Gladding, 2011/2012). Aile

yaşam döngüsü (AYD) modeli ilk olarak 1956 yılında Evelyn Duvall tarafından geliştirilmiştir. Duvall'ın geliştirdiği AYD'nün temel odak noktası olan çekirdek aile sayılarındaki azalmayla birlikte, ilk çıktığı zamanlara kıyasla model güç kaybetmiş durumdadır. Sonraları ortaya çıkan yeni modeller, Duvall'in orijinal kavramını bugünkü ailesini kavramlaştmaya elverecek şekilde değiştirmiştir. Bu yeni kavramlaştmalardan bazıları şunlardır; tipik orta sınıf çekirdek ailenin yaşam döngüsü, tek-ebeveynli ailenin yaşam döngüsü, tekrar evlenme ile oluşan ailenin yaşam döngüsü. Bunların içerisinde en geniş olanı tipik orta sınıf çekirdek ailenin yaşam döngüsüdür. Carter ve McGoldrick (1999)'in bağlanmamış yetişkin ile başlayarak emekliliğe degen süren, tipik orta sınıf çekirdek ailenin yaşam dönemleri ve bu dönemlerde bulunan ailelerin yardım için başvuruda bulunduklarında dikkate alınması gereken özelliklerini Tablo 4'de verilmektedir (Gladding, 2011/2012).

Tablo 4. Tipik orta sınıf çekirdek ailenin yaşam dönemleri

Aile Yaşam Döngüsü Düzeyi	Ailedeki Pozisyon	Psikolojik Danışmaya Başvuru Sebepleri
Bekar genç yetişkinler	Yalnız / Annebaba ve genç	Zayıf benlik algısı Doğuğu aileden ayırmamak Başka kişilerle yakın ilişki kurmada yetersizlik
Yeni evli çiftler	Karşı-koca	Çift olarak yaşamaya uyumsuzluk Kök aileyle yaşanan sorunlar İletişim ve problem çözme becerilerinde yetersizlik Çocuk sahibi olma kararında anlaşmazlık
Küçük çocuklu aileler	Karşı-koca ve çocuk	Evlilik yaşamını yeniden düzenleyememek Küçük çocuğu discipline etmekle ilgili sorunlar
Ergen çocukları olan aileler	Karşı-koca ergen	Ebeveynlerle ergenler arasındaki sınır sorunları Eşlerin birbirinden uzaklaşması Biriktirilen kızgınlıkların dışa vurulması İlk yetişkinlik döneminden gelen hayal kırıklıkları Yaşlı ebeveynlerine bakım
Çocukların ayrılması ve sonrası	Karşı-koca	Kayıp duygusu Yeteri kadar bağımsızlık kazanamayan çocukla çatışma Evlilik veya kariyer hedeflerine ilişkin sıkıntı ve kızgınlıklar
Yaşlı aileler	Karşı-koca / Dul kadın/dul erkek	Artık çalışmıyor olmanın veya eşin ölümünden dolayı anlamsızlık duygusu Ölüm gerçeği ile yüzleşme Güçsüzlük gibi durumlara uyum sağlama güçlükleri Çocuklar, torunlar ve eşin ailesiyle iyi ilişkiler kuramamak

Bekar genç yetişkinlik döneminde bulunan bireylerin en temel gelişimsel görevlerinden birisi, aileden kopmak ve farklı bir düzeyde aileden birisiyle yeniden bağ kurmak ve aynı zamanda da bağımsız bir birey durumuna gelmektir. Bekar olmak kişinin, kariyeri, evlilik hedefleri ve kişisel özerkliği arasında denge kurmasını gerektirir. Son zamanlarda bu dengeyi kurmak için evlenmek yerine birlikte yaşamak tercih edilmeye başlanmıştır. Birlikte yaşamanın yanında artan bir diğer tercih ise bekar kalmaktır (Stanley ve Markman, 2009; akt.: Gladding, 2011/2012).

Yeni evli çift dönemini yaşayacak bireylerin, evlilikle birleşmelerinde evliliklerini olumsuz etkileyen faktörler aşağıda verilmektedir. Eş seçiminde bu faktörlerin varlığının her biri evlilikten alınan doyumu olumsuz yönde etkileyecektir, mutlu olmayı zorlaştıracaktır (Carter ve McGoldrick, 1999; akt.: Gladding, 2011/2012).

- Çiftin önemli bir kayıptan sonra tanışması veya evlenmesi
- En az bir eşin geldiği aileden uzak durmayı istemesi
- Eşlerin aile kültürlerindeki (din, eğitim, sosyal sınıf, etnisite, yaş, vb.) önemli farklılıklar
- Eşlerin birbiriyle bağdaşmaz kardeş posisyonu
- Çiftin her birinin ailesine çok yakın veya fazla uzak olması
- Çiftin geldikleri ailelere ekonomik veya duygusal olarak bağımlı olması
- Çiftin 20 yaşından önce veya 30 yaşından sonra evlenmesi
- Çiftin birbirini tanıdıktan 6 ay önce veya nişanlandıkta 3 yıl sonra evlenmesi
- Aile veya arkadaşlarının olmadığı koşullarda düğün yapılması
- Evliliğin ilk yılında veya öncesinde hamilelik olması
- Eşlerden birinin kardeşleri veya ebeveynleriyle zayıf ilişkilerinin olması
- Eşlerden birinin çocukluğu veya ergenliğini mutsuz bir dönem olarak görmesi
- Eşlerin ebeveynleriyle ilişkilerinin istikrarsız olması

Küçük çocuklu ailelerde çocuğun doğmasıyla eşler zaman ve enerjilerini nasıl kullanacakları konusunda yeniden denge kurmak zorundadır. Aileye katılan her çocukla evlilik doyumunda azalma görülmektedir. Özellikle çocuğun bakımının birlikte paylaşılmaması ve yoğunlukla anneye bırakılması evlilik doyumunu olumsuz yönde etkilemektedir (Minuchin, 1995; akt.: Gladding, 2011/2012).

Yardım için başvuruda bulunan ailenin çeşidi veya hangi yaşam döneminde olmasının yanında, psikolojik danışmanların kullandıkları kuram ne olursa olsun, aile üyeleri arasındaki iletişime açıklık kazandırmak, dirence baş etmek ve işlevsel olmayan davranışları değiştirmek gibi ortak terapötik etkinliklerde bulunmaları gerekecektir (Davis ve Butler, 2004).

Ailelere yardım etme yolları var olan aile sayısı kadardır. Ancak, en yaygın kullanılan yöntemler; psikolojik danışma, terapi, eğitsel güçlendirme ve önlemedir. Bütün bu hizmetlerin şemsiye kavramı aile terapisidir. Bu kavram psikolojik danışmanlar, psikologlar, psikiyatristler, sosyal hizmet uzmanları, hemşireler ve din görevlileri gibi ailelere hizmetler sunan meslekler sahip bireylerin yaptıkları etkinlikleri ifade eder (Gladding, 2011/2012).

Önleyici çalışmalar, risk faktörlerini azaltıp önleyici faktörleri de artırma çabasındadır. Bu amaca ulaşmanın üç yolu vardır; 1) evrensel, 2) seçici ve 3) belirlenmiş önleyici çalışmalar. Bunların her biri farklı sorun ve popülasyonlara hitap eder. Evrensel önleyici çalışmalar, genel popülasyondaki gelişimsel sorunları önlemeyi amaçlar. Aile birlikteliğini savunan medya kampanyalarını içerir. Seçici önleyici çalışmalar, risk gruplarına yönelik olarak uygulanır ve sorunların meydana gelmesini engellemeyi amaçlar. Bu çabaya örnek bir uygulama, çocukların okulda zorlanan anne-babalara ebeveynlik kursları açmaktadır. Belirlenmiş önleyici çalışmalar ise, gelişimin erken dönemlerinde görülen ciddi sorunların etkilerini azaltmayı amaçlar. Örneğin, bir terapist evlilikleri çökmekte olan bir çiftin birbirlerine ve çocuklarına zarar vermemesi için uğraş verebilir (Murray, 2005).

Evliliklere yönelik önleyici çalışmalarında temel olarak evlilik ve ilişki eğitimi ile evlilik güçlendirme çalışmaları kullanılmaktadır. Evlilik ve ilişki eğitim programları didaktik anlatım, görsel materyaller, kitaplar, broşürler ve tartışmalardan oluşmaktadır. Evlilik güçlendirme programları ise, önleme amaçlı bir diğer program çeşididir ve çift ilişkilerini geliştirmeyi hedeflemektedir (Gladding, 2011/2012).

Önleyici programlar son derece önemli olmalarına karşın aile terapistlerin çalışmalarının büyük kısmı evlilik ve ilişkilerinde zorluklar yaşayıp da yardım almak üzere başvuran bireylerdir. Bu yaklaşımların hepsi, evlilik ilişkisinin niteliğine odaklanır. Evlilik ilişkisinin niteliği, ilişkinin işleyışı ve eşlerin bu işleyişle ilgili ne hissettiğleri ve ondan nasıl etkilendikleri demektir (Gladding, 2011/2012).

Shadish, Ragsdale, Glaser ve Montgemery (1995), ailenin çoklu ünitelerden oluşan bir birim olduğunu ve evlilik biriminin bu birimler içerisinde çok önemli bir yer kapsadığını belirterek, özellikle niteliksel ve niceliksel evlilik çalışmalarında aile ile ilgili yaklaşımın, evliliği iyi bir şekilde açıkladığını vurgulamaktadır. Gladding (2011/2012), aile ve evlilikle ilgili birçok yaklaşımın olduğunu ifade ederek özellikle psikodinamik ve Bowen, yapısal, stratejik, yaşıntısal aile terapileri ile davranışçı, bilişsel-davranışçı ve duygusal odaklı çift terapisi yaklaşımının yapılan çalışmaların kuramsal yapısını oluşturduğunu belirtmektedir.

2.4.1. Psikodinamik ve Bowen Yaklaşımı

Bu yaklaşımın başlıca teorisyen ve uygulayıcıları Nathan Ackerman, Ivan Boszarmengi-Nagy, Murray Bowen ve James Framo'dur. Aslında Ackerman ve Bowen, Freud'un psikoanalitik yaklaşımını bireysel danışmanlıkta kullanmak üzere eğitilmişlerdir. Psikoanalizin öğretileri bu aile terapilerinin beslendiği ortak kaynaklardır. Öte yandan Ackerman, Nagy, Framo ve Bowen'in ilgileri ve o zamanın koşullarından dolayı Freud'un kuramını ailelere uygulamada istedikleri gibi değişiklikler yapmışlar, hem kişisel hem de kişilerarası ilişkilerin gelişimini vurgulamışlardır (Gladding, 2011/2012).

Psikodinamik aile terapisinde, bilinçdışı, anılar ve nesne ilişkileri oldukça önemli yer tutar. Kullanılan terapötik teknikler, aktarım, rüya ve düş analizi, yüzleştirme, güçlü yanlara odaklanma, aile geçmişi ve birbirini tamamlayıcılığı içerir (Gladding, 2011/2012).

Psikodinamik terapilerde terapistin rollerinden birincisi öğretmen rolüdür. Aile üyelerinin geçmiş yaşantıları, özellikle bilinçdışında olanların şimdiki yaşantılarına etkisi olduğunu anlamaları önemlidir. Bu açıdan danışanların, psikoanalitik terimleri ve bu terimlere kişisel ve kişilerarası alanda nasıl başvuracaklarını anlamaları öğrenmeleri gerekecektir. Terapistin ikinci rolü, “yeterinde iyi anne” dir (Winnicott, 1965; akt. Gladding, 2011/2012). Terapist, aile üyesinin çocukluk yaşantısındaki bakıcısı ile ilişkisinde eksik kalan hususları sağlayarak, gelişimini sağlayabilir. Terapistin son rolü, ailennin yaşam alanına giden ve etkileşimleri kurcalayan katalizördür. Katalizör rolündeki terapist, harekete geçirir, zorlar, yüzleştirir, bazen yorumlar ve süreçlerin bütünleştirilmesine yardım eder (Gladding, 2011/2012).

Bowen, bireyler geçmiş kuşaklardan kendilerine geçen örüntülerini incelemekleri ve düzeltmedikleri sürece, muhtemelen bunları evliliklerine taşıyacaklarından söz etmiştir. Örneğin aile üyeleri birbirleriyle aşırı ilgili iseler veya birbirlerinden ilişkilerini kesmişlerse bu örüntülerini diğer kişiler arası ilişkilerde de tekrar etmeleri olasıdır. Bowen, yetişkin bireylerin kök aileleri ilişkisini “benliğin farklılaşması” kavramı ile açıklamaktadır. Farklılaşma düzeyi bir doğru üzerinde düşünüldüğünde bir ucta özerklik diğer ucta ise farklılaşmama bulunacaktır. Farklılaşmama durumundaki birey kök ailesinden fiziksel olarak uzakta yaşısa dahi duygusal bağımlılığı devam edecektir. Yetişkin bireyin kök ailesi ile iç içe geçmişliği farklılaşmamış bir ego yiğini olarak tanımlanmaktadır (Bowen, 1965; akt. Gladding, 2011/2012).

Bowen aile terapistleri, çiftlerle çalışırken üçgenleri araştırırlar. Üçgenler iki kişi ve bu ikili dışında kalan kimse arasındaki durumu ifade eder. Bazı üçgenler sağırlıdır, bazıları ise sağıksızdır. Sağlıksız olan üçgenlerde iki birey arasındaki gerginlik ve kaygı diğer nesneye yansımaktadır (Bowen, 1965; akt. Gladding, 2011/2012).

2.4.2 Yapısal Yaklaşım

Salvador Minuchin' nin 1970'li yıllarda geliştirmiş olduğu yapısal aile kuramı ailenin sosyal bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir. Ailede var olan sosyal yapı aile üyelerinin etkileşimi ile değişmektedir. Yapısal aile kuramçıları, ailenin sosyal yapısını bir sistem olarak görmekte ve sosyal yapının parçalarını oluşturan alt sistemlerin nasıl etkileşime girdiğini, eşler ve çocuklar arasında dengenin nasıl sağlandığını, aile dönüt mekanizmasının nasıl olduğunu ve etkili olmayan iletişim biçimlerinin nasıl ortaya çıktığını irdelemektedir (akt; Goldenberg ve Goldenberg, 1996).

Yapısal aile modelinde, sistem birbiri ile etkileşim halinde olan küçük alt sistemlerden oluşmakta ve bu alt sistemler bütünü temsil etmektedir. Evlilik alt sistemi eşlerden oluşmaktadır. Eşler evliliğin ilk yıllarda etkileşim kalıpları geliştirerek birbirlerini tanımlayırlar. Eşlerin davranışları, yargıları, değerleri ve duyguları ile ilgili beklenileri bulunmaktadır. Eşler arasındaki etkileşimin sağıksız gelişmesi çiftler arasında doyumsuzluğa neden olmaktadır (Minuchin ve Fishman, 1981). Evlilik alt sistemi yapısal olarak zaman içerisinde değişmektedir ve evlilik alt sisteminin, sistemin devamlılığını sağlamak, sistemi korumak ve çocukların sosyalizasyonunu sağlamak gibi sorumlulukları bulunmaktadır. Eş alt sisteminin gücü ve sürekliliği ailenin tutarlı bir gelişim göstermesi açısından önemlidir. Eşler birbirlerinin farklı kişilik özelliklerini öğrenerek, ihtiyaçlarını karşılar ve birbirlerinin rollerini tamamlamaya çalışırlar. Bu şekilde ailenin devamlılığı ve eşler arasındaki psikolojik doyum sağlanabilmektedir (Friedlander, Wildman ve Hetherington, 1991).

Yapısal aile danışmanları bir sistemin parçalarının nasıl etkileşime girdiği, denge ve homeostaziyi nasıl sağladıkları, aile dönüt mekanizmasının nasıl işlediği, nasıl fonksiyonelsiz iletişim kalıplarının geliştiği vs. ile ilgilenirler. Yapısal aile danışması özellikle transaksiyonel kalıplara çok önem verir. Çünkü bu kalıplar ailenin yapısı, sınırlarının geçirgenliği, gruplaşma ve koalisyonlarının varlığı hakkında bilgi verir (Goldenberg ve Goldenberg, 1996)

Minuchin (1974)'e göre ailenin sorunları, işlevsel olmayan kalıpların gelişmesinden kaynaklanır. İşlevsel olmayan kalıplar, ailenin stres karşısında geliştirdiği, ailede her çalışma yaşandığında tekrar tekrar kullanılan tepkilerdir. Örneğin, bir eş diğerini suçlayarak sözel saldırırda bulunabilir, tartışma fiziksel şiddete dönüşünceye ya da eşler birbirinden uzaklaşincaya kadar çiftler karşılıklı olarak birbirini suçlamaya devam edebilirler (akt.: Gladding, 2011/ 2012).

2.4.3. Stratejik Yaklaşım

Stratejik aile terapileri teknik odaklı ve kısa sürelidir. Stratejik terapi yaklaşımının kurucularını önemli ölçüde etkilemiş olan Milton Erickson'dur. Erickson'un tedavideki amacı, değişime öncülük etmektir. Erickson danışanlarının kaynaklarını kullanmaya ve "her spesifik problem için bir strateji" geliştirmeye inanır (Madanes, 1991; akt.: Gladding, 2011/2012). Stratejik aile danışmasının teorisyen ve uygulayıcıları arasında; Jay Haley, Cloe Madanes, John Weakland, Milton Erickson önde gelenlerdendir (Nazlı, 2001).

Madanes'e göre aile ve evlilikteki sorunlar sevgi ve saldırganlık arasındaki ikilemlerden doğmaktadır ve bu ikilemler dört gruba ayrılmaktadır. Birinci ikilem; eşlerin birbirini kontrol etme ve başat olma isteği çalışma ve davranış problemlerinin ortayamasına neden olmaktadır. İkinci ikilem; eşlerin birbirlerine sevgi ya da nefret duygularını ifade etmeleri evlilik doyumunu etkilemektedir. Üçüncü ikilem; aile üyelerini sevmek ve korumak ilişkileri olumlu yönde etkilemektedir. Eşler açısından bu ihtiyaçların giderilmemesi ve tam tersi bir tutum (zarar verme, sevmeme) sergilenmesi durumunda doyumsuzluk ve aile içi sorunların kendini göstermesi söz konusudur. Dördüncü ikilem ise, eşler arasındaki çatışmanın giderilmesi için çiftlerin birbirlerine pişmanlıklarını dile getirmesidir. Bu dört ikilem grubu için Madanes bir takım stratejiler belirlemenin önemli olduğunu, eşler arasındaki çalışma ve doyumsuzlukların uygun stratejiler oluşturularak giderilebileceğini belirtmektedir (akt.: Gladding, 2011/2012).

Stratejik aile yaklaşımında, iletişim eşler arasındaki ilişkinin özünü belirlemektedir. Çiftlerin iletişim biçimlerinin evlilik doyumunu önemli derece etkilediği vurgulanarak, ilişkide eşlerin birbirlerine karşı samimi, sıcak ve açık bir iletişim tarzı göstermesinin önemli olduğu belirtilmektedir. Evliliklerde var olan bir problem hastalık belirtisi olarak kabul edilmemekte ve bu problemler kişilerarası olaylar olarak açıklanmaktadır. Problemleri giderebilmek için ise soruna özgü stratejiler geliştirilmelidir. Her probleme özgü farklı bir strateji geliştirmek evlilikte doyumun sağlanabilmesi açısından önemli görülmektedir (Goldenberg ve Goldenberg, 1996).

Stratejik yaklaşımı benimseyen kuramcılar, aile ve evlilikte kişilerarası dengelerin iyi bir biçimde oluşmasına odaklanmışlardır. Bu yaklaşımı göre, evlilikte uyumun ve doyumun sağlanması için eşler arasındaki güç dağılımının ve hiyerarsık düzenin dengeli olarak sağlanması gerekmektedir. Stratejik kuram, evlilik doyumunu anlayabilmek için şu soruları cevaplandırmaktadır: Güzel şeýlerin yaşamasını sağlayan eşlerden hangisidir? Olaylara karşı verilecek tepkilerde belirleyici kimdir? Kim dinleyicidir? Sevgi duygusunu ve empati becerisini eşlerden hangisi daha çok göstermektedir? Eşlerden hangisi sakinleştirici rol üstlenir? Bu sorular hiyerarsık düzenin uyum sağlayıcı yönünü oluşturmaktadır. Hiyerarsık düzenin katı ve baskıcı olan bölümünde ise şu sorulara cevap aranmaktadır: İlişkideki kuralları kim koyar? Eşlerden hangisi ne zaman neyin yapılması gerektiğini söyler? Eşlerden hangisi diğerine güven duygusu aşır? İlişkide son sözü söyleyen kimdir? (Keim, 2000; akt.: Gladding, 2011/2012).

2.4.4. Yaşantısal Yaklaşım

Aile terapisinin yaşantısal dalı, 1960'lı yıllarda hümänistik-varoluşçu psikoloji kareketinden ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımın savunucuları ve yaratıcıları gestalt terapiden, psikodramadan, danişan merkezli terapiden ve zamanın etkileşim gruplarından etkilenmişlerdir. Yaklaşım bireylerin geçmişlerine ilişkin bilgilere eğilmektense, intrapsiçik, şimdi ve buradaki yaşantısına odaklanır. Farkındalık ve duyguların ifadesi hem kişisel hem de ailenin psikolojik doyumlarının aracı olarak görülür.

Yaşantısal yaklaşımın en önemli temsilcileri Virginia Satir ve Carl Whitaker'dır (Gladding, 2011/2012).

Satir (1988/2001), sağlıklı ailelerin karşılıklı duygusal paylaşımında onlara inanmaktadır. Whitaker ise aileyi bir bütün olarak görmekte ve aile üyeleri arasındaki duygusal yakınlığın ve paylaşımın eksik olmasının kişilerarası sorunlara neden olacağını ve bunun neticesinde ailenin yardım arayışına gireceğine inanmakta; aile birliği ve uyumun kişisel gelişim için önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Temel görüş; ailedeki bireyler duygularının farkında değildir. Eğer duygularını fark ederlerse onları bastırırlar. Duygular yaşanmadığı zaman ailenin bir ya da daha fazla üyesinde duygusal rahatsızlık ortaya çıkar. Bu tip atmosferde aile üyeleri birbirinden uzaklaşırlar ve başka meşguliyetler, aile dışı aktiviteler edinirler. Bu tür davranışlar ailede fonksiyonelsizliğe yol açar. Bu durumu giderebilmek için aile üyeleri arasında ve aile içinde duygusallık, duyguları ifade etme vurgulanır (Gladding, 2011/2012). Bu yaklaşımlar, aile üyelerinin kendilerine ilişkin farkındalıklarını yükseltmeye odaklanmıştır. Eşler arasındaki problemlerin şimdi ve buraya getirilerek çözümlenmemesinin, geçmiş yaşantılara eşlerin takılı kalmamasının doyumu arttırdığı belirtilmektedir. Satir (1988/2001), yaşantısal aile yaklaşımını temel alarak ailedeki bireylerin duygusal farkındalıklarını artırmadan önemini vurgulamıştır. Aile fertleri duygularını fark ettikçe onları bastırma eğilimi göstermektedir. Aile üyeleri arasındaki duyguları bastırma eğilimi üyeler arasında yeni sorunların ortaya çıkmasıyla sonuçlanmaktadır. Bu tip davranışlar sağıksız aile ve evliliklerin ortayamasına zemin hazırlamaktadır.

Satir'e (1988/2001) göre sağlıklı aileler üyelerine değer vermekte, birbirlerini dinlemekte, saygı göstermektedir. Eşler arasında sevgi ve saygı karşılıklıdır ve birbirlerine karşı eşler açık ve samimidir. Bu samimiyet ailenin diğer üyelerine de yansımaktadır. Aile içinde kaygı verici durumlar, öfkeler, kırgınlıklar açıkça konuşulabilmektedir.

2.5. EVLİLİK DANIŞMANLIĞI YAKLAŞIMLARI

Bu alt bölümde evli veya evlilik dışı çift ilişkileriyle yapılan danışmanlık içerisinde en kapsamlı ampirik geçerliliği ortaya konmuş olan Davranışçı Evlilik Danışmanlığı, Bilişsel-Davranışçı Evlilik Danışmanlığı ve Duygu Odaklı Evlilik Danışmanlığı hakkında açıklamalar verilmektedir (Gladding, Gladding, 2011/2012). Evlilik danışmanlıklarında kullanılan bütün yaklaşımlar evlilik ilişkisinin niteliğine odaklanmakta, yani ilişkinin işleyişine ve eşlerin bu işleyişe dair ne hissétikleri ve ondan nasıl etkilendiklerini incelemektedirler (Young, 2004). Ersanlı ve Kalkan (2008)'ın evlilikte uyumu tanımlarken eşlerin evlilikteki başarı ve işlevselligi yani ilişkinin niteliği olarak tanımlamalarından dolayı bütün yaklaşımların evlilikte uyuma odaklandığını söyleyebiliriz.

2.5.1. Davranışçı Evlilik Danışmanlığı

Davranışçı evlilik danışmanlığı en çok kullanılan yaklaşılardan birisidir. (Lawrence, Eldridge, Chiristensen, 1998). Bu yaklaşım yetişkin yakınılığında karşılıklı davranış ve diyalog kurma yaklaşımını temel alan, karşılıklı olarak birbirlerini memnun etme, problem çözme ve iletişim becerilerinin öğretilemesine odaklanmaktadır (Johnson, 2003). Edimsel koşullama yaklaşımının pozitif pekiştirme ve biçimlendirme ilkeleri ile iletişim kuramı ve sosyal öğrenme kuramının bazı yönlerini içerecek şekilde teknikler geliştirilmiştir (Liberman, Wheeler, deViesser, Kuehnel ve Kuehnel, 1980; akt.: Gladding, 2011/2012).

Davranışçı aile yaklaşımının temelinde şu faktörler bulunmaktadır: Aile üyelerinin tüm davranışları öğrenme sonucunda oluşmaktadır. Etkisiz ve olumsuz davranışlarda öğrenilmiştir ve bu davranışlar pekiştirildikçe evlilikteki sorunlar artmaktadır. Bu davranışlar yeni davranışlarla değişimektedir (Gladding, 2011/2012). Davranışçı aile yaklaşımında, sistemli bir şekilde ebeveyn, çocuk, eş sistemlerinin fonksiyonel olmayan davranış biçimlerini değiştirmek amaçlanmakta ve fonksiyonel olmayan

davranışların yerine fonksiyonel davranışlar yerleşikçe aile ve evlilikteki doyumun pozitif bir yönde değişeceği vurgulanmaktadır (Dattilio, 2010/2012).

Davranışçı kuram aile ve evliliği şu temele dayandırmaktadır. Evlilikte zorlanma, evli çiftlerin birbirlerine ilettikleri pekiştirecin miktarından ve her bireyin pekiştireç ve cezayı birbirine aktarmasından kaynaklanmaktadır (Gladding, 2011/2012). Davranışçı aile terapisinin aile üyelerine kazandırmak istedikleri şunlardır:

- Başkalarının ne istediğini açıkça sorabilmek.
- Olumlu olumsuz dönütleri hem vermeyi hem de algılamayı öğretmek.
- Saldırırganlaşmadan kendine güvenme ve iddialı olmayı öğrenmek.
- Suçluluk hissetmeden konuşabilmek.
- Olumlu benlik algısı geliştirmek.
- İletişim ve sosyal becerileri öğretmek.
- Ailedeki çeşitli problemlere çözüm getirebilmek için çalışma çözme stratejilerini öğretmek (Fenel, Weinhold, 1989; akt: Nazlı, 2001).

Davranışçı yaklaşımında evlilikle ilgili üç temel ilke bulunmaktadır: Birinci ilke; eşler arasındaki uyumsuz davranışların öğrenilmiş olduğu ve bu davranışların ailenin diğer üyelerini de etkileyerek sağılsız bir aile ortaya çıkardığıdır. İkinci ilke; eşler arasındaki uyumsuz davranışların olumsuz değişime neden olduğu ve geçmişte problem yaratan davranışlarla değil yeni uyumsuz davranışlarla ilgilenmenin önemli olduğu, uyumsuz ilişkide yapıcı bir etki yaratmayan davranış örüntülerini yeni davranışlarla değiştirmenin eşlerin doyumunu arttırıcı bir etkisinin olduğunu. Üçüncü ilke; evlilikteki veya ailedeki sorunu çözmek için eşlerle görüşme veya ailenin uyumsuz davranışa sahip üyesiyle görüşme yapmak ve bu şekilde problemi ortadan kaldırmak. Üç ilkenin içeriğini oluşturan uyumsuz davranışlar, uyum sağlayıcı davranışlar ile değişmektedir ve değişim sonucu eşler evliliklerinde mutluluk yaşamaktadır (Gladding, 2011/2012).

Davranışçı çift terapisinde, evlilik doyumsuzluğunun, çiftin arasındaki negatif davranışların pozitiflere oranla daha fazla sergilendiği olmasından kaynaklandığı kabul edilmektedir. Negatif davranışların daha fazla sergilendiği olması ise tipik

olarak iki sebepten kaynaklanmaktadır. Bu sebeplerden birincisi, problem çözme ve iletişim gibi etkili davranış becerilerini kullanmada eksikliklerdir. Diğer sebep ise, eşlerin birbirlerine sağladıkları destekte çöküntüler meydana gelmesidir ki, bu süreç bir zamanlar memnuniyetle karşılanan davranışların artık ödüllendirilmeyip olmasından kaynaklanmaktadır (Lawrence ve diğerleri, 1998).

Bu bakış açısından yola çıkan davranışçı çift terapistleri, ilişki doyumu yeniden restore etmek ve çiftlerin davranışlarında anlamlı değişiklikler yapmak üzere çalışmaktadır. Çiftlerin pozitif davranışlarını destekleyerek kalıcı davranış değişiklikleri yaratmaya odaklanmakta, teorik olarak pekiştirmeler terapist tarafından verilmekte ve istenilen davranışlar pekiştirilmektedir. Pozitif davranışların arttığı kazançlara dikkat çekilerek eşlerin davranışları içselleştirmeleri sağlanmaktadır. Pozitif davranışların tekrarlanma sıklığına bağlı olarak evlilik doyumu da yükselmektedir. Davanışçı evlilik danışmanlığında değişim yaratma konusunda davranış değişim-tokuşu, iletişim eğitimi ve problem çözme eğitimlerine ek olarak oturum esnasında öğrenilen ve kazanılan becerileri desteklemek amacıyla ev ödevleri verilmektedir (Lawrence ve diğerleri, 1998). İlk oturumlarda sorunun davranışsal analizinde görüşme yanında kendini anlatma ölçekleri kullanılabilmekte, davranışsal gözlemlerle bilgiler edinilmektedir (Gladding, 2011/2012).

Davranış değişim-tokuşunu desteklemek üzere geliştirilmiş çeşitli müdahale teknikleri kullanılmaktadır. En çok kullanılan değişim-tokuş yöntemlerinden birisi, çiftlerle beraber ilişkiye geliştirmek üzere oluşturulacak bir listeyi kullanmaktır. Çiftler listeden seçilen davranışları sergilemeleri karşılığında ödüllendirilmektedirler. Terapist, tartışmaya yol açmayacak, basit, uygulaması kolay ve spesifik olarak oluşturulmuş olan bu listeyi uygulamaları konusunda çiftleri cesaretlendirmekte ve gelecek oturuma kadar davranışın görülme sıklığını artırmak üzere ilişkiye yeniden yapılandırmaktadır. Bir sonraki oturumda terapist ev ödevlerinin gerçekleştirilip gerçekleştirilmemiği konusunda eşlerden bilgi almaktadır. Bu tip bir yaklaşımın genel amacı kısa sürede çift ilişkisi üzerinde etkili bir değişim yaratarak, çiftin değişim isteğini desteklemektir (Lawrence ve diğerleri, 1998). Bir diğer yüntempozitif

karşılıklık oluşturmadır. Eşler karşılıklı işbirliği ile mutlu edici, değer verici davranışların değişim-tokuşunu gerçekleştirir. Bu gibi davranışları kalıcı hale getirmek için “önemseme/ilgilenme günleri” gibi koşullu anlaşma teknikleri kullanılır (Gladding, 2011/2012).

İletişim eğitiminde terapist çifti etkili konuşmacı ve etkili dinleyici olma becerilerini geliştirmek üzere eğitir. Konuşma becerilerini geliştirme konusunda esas amaç, çiftlerin birbirlerine söylemek istediklerini imalarla veya suçlamalarla değil, direkt olarak anlatmaları, “ben” dili kullanarak duygularını ifade etmeleri sağlamaktır (Lawrence ve diğerleri, 1998). Ayrıca geçmişte uğraşmak ve genellemeler yapmak yerine “şimdi ve burada”nın sorunlarına odaklanmayı öğrenmeleri üzerinde durulmaktadır (Gladding, 2011/2012). Göz kontağı geliştirme, açımlamalı konuşma, onaylama, yansıtma ve konuşmacıyı özetleme yoluyla aktif bir dinleyici olmalarını sağlamak amaçlanmaktadır. Çiftler oturum esnasında bu becerileri geliştirmek üzere çalışırken, terapist pozitif davranışları ödüllendirme ve pekiştirme yoluyla geri dönütler verir. Negatif davranışların neden değiştirilmesi gereği konusunda mantıklı açıklamalar ve yönlendirmeler yaparak davranış değişikliklerini destekler. Davranışçı terapinin doğası gereği terapist çok fazla yönlendirici olmaktan kaçınarak çiftin terapiste bağlanması engellemeye çalışır (Lawrence ve diğerleri, 1998).

Problem çözme eğitiminde terapist çiftle etkili problem çözme becerilerini geliştirme ve ortak kararlar verme konusunda çalışır. Terapist öncelikle çiftlere problem çözme konusunda ideal yaklaşımı tanımlar. Öncelikle problemin tanımlanması gereği, bunun ardından problemin çözümü aşamasına geçilmesi gerektiğini açıklar. Problemin tanımlanması aşamasında çiftlerin tartışmaların varlığı konusunda kendi katkılarını fark etmeleri, bir seferde konuyu dağıtmadan sadece bir tek konu üzerinde tartışmayı öğrenmeleri, tartışma esnasında yorum yapmayı öğrenmeleri üzerinde çalışılmaktadır. Problemin çözümü aşamasında çiftin olası çözümler üzerinde beyin firtınası yapmaları, her bir öneriyi değerlendirmeleri ve sonuçta ortak bir çözüm üzerinde hemfikir olmaları

öğretilmektedir. Çözüm somut ve eşlerin her ikisine de değişim konusunda sorumluluk yükleyen bir nitelikte olmalıdır. Problemin çözümü konusunda başarılı olmak için, eşlerin işbirlikçi bir yaklaşım içerisinde kendi üzerlerine düşen sorumluluğu üstlenmesi uzlaşmaya çalışmaları üzerinde durulmaktadır (Lawrence ve diğerleri, 1998).

Davranışçı evlilik danışmanlığı teknikleri çiftlerin ilişki doyumları üzerinde anlamlı bir gelişme sağlamaktadır. Bununla beraber yapılan araştırmalar, bu çiftlerin yardım sürecinin hemen ardından yüksek doyum puanları elde etmekle beraber, süreçten bir iki yıl sonra stres seviyelerinin yeniden yükseldiğini ortaya koymaktadır. Araştırmalar katılımcıların sadece %50'sinin iki yıl sonrasında da ilişki doyumlarını koruyup sürdürbildiklerini göstermektedir (Lawrence ve diğerleri, 1998).

Davranışçı evlilik danışmanlığının etkiliğinin sınandığı araştırma sonuçlarında, tüm çiftler üzerinde yüzde yüz başarılı olamaması, yardım sürecinden ortalama iki yıl sonra etkinin devam etmediği görülmesinden dolayı davranışçı tekniklerin tek başına kullanılmaması, beraberinde özellikle bilişsel yaklaşım gibi destekleyici alternatif tekniklere başvurulması önerilmektedir (Dattilio, 2010/2012).

2.5.2. Bilişsel-Davranışçı Evlilik Danışmanlığı

Bilişsel ve davranışçı çift terapilerinde, eşlerin kendilerine, partnerlerine ve evliliklerine ilişkin taşdıkları irrasyonel (mantıksız) düşüncelerini bertaraf etmeleri amaçlanır (Ellis, 1977, 1978, 1993; Ellis ve Harper 1961; Akt.: Gladding, 2011/2012). Yaygın biçimde A.Ellis'in ABC modeli kullanılır. A olayı, B olaya ilişkin düşünceyi ve C ise duyguyu ifade eder. Duyguların temelinin düşünceler olduğunu ileri süren ABC yaklaşımına ek olarak Ellis, bireylerin ve çiftlerin ne düşüneneceklerine ilişkin dört seçenekleri olduğunu ifade eder. Buna göre kişiler olumlu, olumsuz, nötr ve karışık düşününebilir dolayısıyle hissedebilir. Örneğin eve gelirken marketten almasını rica ettiği şeyleri almayı unutan eş için, 1) beni artık sevmiyor (olumsuz) düşüncesine karşılık daha farklı düşünceler üretebileceği

öğretilmeye çalışılır. 2) istedigim şeyi alıp gelmedi (nötr), 3) eşim istedigimi almadığı için şimdi daha fazlasını isteyebilirim ve bu sefer hassas davranışacağına şüphem yok (olumlu), 4) istedigimi almadı bu hoş değil, ancak şimdi kendisiyle ilişkimiz hakkında konuşabilirim ve bu da işe yarayacaktır (karışık) (Ellis, 1977, 1978, 1993; Ellis ve Harper 1961; akt.: Gladding, 2011/2012).

Bilişsel davranışçı yaklaşımın temel bakış açısı aile üyelerine, diğer aile üyelerinin söylediklerini fazla ciddiye almamalarını öğretmek, başkalarının aile içinde nasıl hareket etmesini istiyorsa ona göre kişinin kendi katılıklarından nasıl vazgeçebileceğini göstermektir. Ayrıca bu yaklaşımda aile üyelerini, duygularını yaşamaları için cesaretlendirmek, bu duygulardan ortaya çıkan enerjileri kullanarak başka aile üyelerinden isteklerini sormaları için onlara yardım etmek önem taşımaktadır. Bilişsel davranışçı yaklaşımın amacı, aile üyelerinin mantıksız inançlarının farkına varmalarına yardımcı olmak ve bu inançları nasıl bırakacaklarını öğretmek, kişilerin akılçıl olmayan inançları ile mücadele etmelerini benimsetmek ve bireylere kendilerini sıkıntıya sokmadan aileleri ile nasıl ilgileneneklerini göstermektir (Dattilio, 2010/2012).

Çiftlerin yaşadıkları zorluklara katkısı olan bilişsel öğeleri araştıran çalışmaları Dattilio ve Epstein (2005) beş özellikle özetlemiştir: 1) Çiftin etkileşiminde belli olaylara seçici dikkat: Bireyin ilişkilerde ortaya çıkan olayların yalnızca belirli yönlerini fark edip diğer yönlerini atlaması (örneğin eşin söylediklerine odaklanıp davranışlarını gözardı etmesi). Diğer yandan kişilerarası bir çok fark olduğundan bazı durumlarda seçici dikkat kaçınılmazdır. Bununla birlikte çiftlerin birbirlerini önyargılı algılayıp değerlendirme potansiyelleri incelenmelidir. 2) Olumlu veya olumsuz olaylara çarpılmış bir şekilde nedensellik atfetme (yüklemeler): Eşinin hareketlerini etkileyen unsurlara dair çıkarımlarda (varsayımlar) bulunması (örneğin eşinin bir soruya cevap vermemesini, ilişkiyi kontrol etmek istemesine yorumlamak). 3) İlişkide olabileceklerle ilişkin uygun olmayan tahmin ve bekłentiler taşıma: İlişkide belli olayların meydana gelme ihtimaline dair tahminler (örneğin, duygularını ifade ettiğinde eşinin öfkeleneceğini düşünmesi). 4) İnsanlara ve yakın (romantik) ilişkilerine dair uygun ve yerinde olmayan varsayımlar veya genel inançlar

(örneğin, kadının erkeklerin duygusal bağlanmaya ihtiyaç duymadığına yönelik varsayımları). Atif ve beklenelerle karışabilen varsayımlar da, diğer insanların davranışlarını anlama ve onların gelecekteki davranışları hakkında tahminler yürütmeye karışmış olan insan bilgi işlemesinin normal yönleridir. Bununla birlikte bu varsayımlardaki hatalar, özellikle kişi diğerlerinin davranışlarına olumsuz özellikler (örneğin, kötü niyet) atfettiği zaman ilişkiler üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilmektedir. Varsayımlar gerçekçi olduğunda faydalıdır. 5) İlişkiler ve üyelerine ilişkin aşırı ucta ve gerçekçi olmayan standartlar taşımak (örneğin, eşlerin birbirleriyle aralarında sınırlar olmalı, tüm düşünce ve duygularını birbiriyle paylaşmaları doğru değildir) (Dattilio ve Epstein, 2005).

Bilişsel-davranışçı terapide, çiftlerden her birinin evliliklarındaki temel inançlarının analizi ve analiz sonuçlarını bilişsel olarak çiftlerle tartışmak aralarındaki farklılıklarını öğrenmeleri ve uzlaşabilecekleri konuları belirleyip geri kalanlarda kabullenmeleri sağlanabilmesi hedeflenmelidir (Dattilio, 2010/2012).

Bilişsel-davranışçı terapiler didaktik bir yaklaşımdır. Terapist ilk oturumlarda uygulanacak model hakkında bilgi vererek çiftleri eğitir, süreç içinde kullanılacak belirli kavramları açıklar ve konuya ilgili kitapların belli bölümlerini okuma ödevi verir. Seansları ve süreci birlikte belirledikleri problemlere dönük yapılandıracağı, ayrıca her seansın başında ana tema olarak ele alınacak konuyu birlikte belirleyeceklerini açıklar (Dattilio, 2010/2012).

Dattilio, işlevsiz düşünce günlükünün (Beck ve diğerleri 1979; akt.: Dattilio, 2010/2012) biraz değiştirilmiş formunu çiftlerle çalışmada kullanmaktadır. Çiftlere ilişki hakkında sıkıntı yaşadıkları veya çalışmaya girdikleri durumlarla ilgili kısa notlar tutmaları istenir.

Terapiye gelen çiftler sorunlara odaklı olduğundan geniş açıdan ilişkilerine bakmakta zorlanırlar. Bu nedenle terapist, çiftlerin ilk tanışmaları ve pozitif anılarını anlatmalarını isteyerek odaklarını değiştirebilir. Ayrıca rol değiştirme tekniğini kullanarak birbirine empati göstermelerini artırabilir. Rol değiştirme tekniği ile eşerin

birbirinin yerine geçerek diğerinin yaşadıklarından nasıl etkilendiği ve diğerinin bakış açısından olayın nasıl görüldüğünü anlaması sağlanır. Eşlerin referans noktalarını değiştirmek için bu iki teknikten daha değerli olan seans esnasında eşlerin birbirine verdiği çarpılmış düşünce, duyu ve davranışsal cevapları değerlendirip müdahale etmektir (Epstein ve Baucom, 2002, akt.: Dattilio, 2010/2012).

2.5.3. Duygu Odaklı Evlilik Danışmanlığı

Duygu odaklı evlilik danışmanlığı, yaşıntısal ve yapısal aile danışması yaklaşımını bütünlüğe getirerek oluşturulmuş bir modeldir (Simon, 2004). Kişinin içsel süreçlerine (örneğin, eşlerin duygusal yaşıntılarını içsel dünyalarında nasıl ele aldığına) yöneldiği gibi, kişilerarası süreçlere de (örneğin, eşlerin etkileşimlerini nasıl örüntüler ve döngüler halinde organize ettiklerine) odaklanır (Kowal, Johnson ve Lee, 2003).

Bu yaklaşımın kökleri John Bowlby tarafından ileri sürülmüş bağlanma kuramının ilk hallerine dayanır. Bağlanma stilleri evliliğin kalitesine de etki etmektedir (Hollist ve Miller, 2005). Duygu odaklı evlilik danışmanlığı, çiftlerin daha güvenli bağlanma stilleri geliştirmelerine katkıda bulunmaya çalışır. “Güvenli bağlanma ilişkide; duygusal yakınlık, rahatlık, aktif şefkatli ve karşılıklık olmasına kendini gösterir”. Bu anlayışa göre, “...duygu, bağlanma dansının müziğidir, müziği değiştirmek partnerlerin etkileşimsel dansını hızlı bir şekilde değiştirir” (Johnson, 1998; akt.: Gladding, 2011/2012).

Kendini duygusal olarak güvende hissetmeyen eş korku veya yalnızlık gibi temel duyguları değil, ikincil, yani kızgınlık gibi katı/sert duyguları ifade ettiğiinde sorun ortaya çıkar. İkincil duygular, genellikle karşısakileri uzaklaştırırlar, böyle olunca karşısakiler, duyguları gösteren kişiye arzu ettiği şeyden (duygusal yakınlık) daha az bir şeyle sunar hale gelirler (Davis ve Piercy, 2007).

Güvensiz bağlanma bireyin içinden geldiği ailedeki meselelere dayanır ve çift ilişkilerinde kendini aşağılama, kavgacılık, nutuk çekme, taşlama ve öfke gibi davranışlarla kendini gösterir (Bailey, 2002). Bu bağlanma stilleri çift ilişkilerini olumsuz etkiledikleri için duyu odaklı terapistler bireylerde güvenli bağlanma ilişkileri kurmaya çalışır (Young, 2008). Güvenli bağlanma kendini duygusal yakınlık, rahatlık ve güvenin olduğu, aktif, şefkatli ve karşılıklık arz eden ilişkilerle kendini gösterir (Beckerman ve Sarracco, 2002). Duygu odaklı terapistler, güçlü ve fazlasıyla öne çıkan kızgınlık, gücenme, kincilik gibi mesafe koyan duyguların daha esneyip yumuşaması ve iletişim, kayıp, üzüntü, korku veya yas gibi ilişki inşa etmeye katkıda bulunacak duygulara dönüşmesine yardım etmeye çalışır (Gladding, 2011/2012). Örneğin, haftasonu eşlerden birinin evden yalnız çıkışmasına öfkelenen evde kalacak eşe, öfkesine sebep olan birincil duygunun yalnızlık duygusu ve ihmali edildiğine olan üzüntüsü olduğunu terapistin yardımıyla çiftlerin farketmesi sağlanabilir.

Duygu odaklı evlilik danışmanlığında eşlerin; kendileri, eşleri ve evlilikleri hakkında daha iyi hissetmelerine yardım etmeye odaklanılır. Bu nedenle tekniklerin önemli bir kısmında duyguların açığa çıkarılmasına yoğunlaşılır. Duyguları ele almanın birkaç yolu kullanılır. Tekniklerden biri, danışmanın eşlere o andaki duygularını ifade etmeleri için sorular sorup-ricada bulunması ve bu duygunun kabulu üzerinde çalışılmasıdır. Duyguları ifade etmekle eşler, hem duyguları açığa çıkarıp katarsis sağlamış olur hem de kendilerine ilişkin farkındalıklarını geliştirmiş olurlar. Terapistler ayrıca, eşlerin duygusal tepkilerinin temelinde yer alan o zamana kadar saklanmış olan algılarını ortaya çıkarmaya çalışır (Long ve Young, 2007; Akt.: Gladding, 2011/2012). Duygu odaklı terapistler, psikodrama ve gestalt yaklaşımından teknikler de kullanabilirler. Örneğin eşlerden birinin diğerinin rolüne geçmesi istenebilir (Young, 2008). Duygu odaklı danışmada terapistin rolü, hem olumlu hem de olumsuz duyguların ifade edilmesini sağlayacak güvenli bir ortam sunmaktadır (Long ve Young, 2007; akt.: Gladding, 2011/2012). Bu nedenle danışman, duygusal ifadeyi cesaretlendiren ve hem teker teker eşleri hem de çifti koruyan bir rolde dir (Gladding, 2011/2012).

Bu yaklaşım üç aşamalı bir etkileşimsel süreci ifade eder. 1) Döngülerin tırmanışını düşürme: Eşlerin kırgınlık, kızgınlık ve kendini geri çekme gibi savunmacı dışavurumlarının temelinde yatan duyguların birincil duyguların (yalnızlık, korku gibi) su yüzüne çıkarılmasına çalışılır. Bu dönemde, olumsuz döngüler ve tepkisel duygularda (kızgınlık veya tersi hissizleşme) bir artış meydana gelir. Altta yatan birincil duygulara ulaşmak için ikincil duyguların terapi ortamında tekrar ifade edilmesiyle bu artışın yaşanmasının kaçınılmaz olduğu çiftlere açıklanmalıdır (Kowal, Johnson ve Lee, 2003). 2) Etkileşimsel pozisyonları yeniden yapılandırmak: Bu aşama ilk ve sonuncaya göre daha fazla birey odaklıdır. Terapistin eşlerden birisine odaklanması demek diğer eşin oturuma katılmaması değil aynı anda onunda oturumu izlemezidir. Bu dönemde terapist “daha yaşantısal ayrıntılar kullanarak, eşlerin bağlanma ile ilgili duygularını ortaya çıkarmaya çalışır” (Bradley ve Johnson, 2005; akt.: Gladding, 2011/2012). Terapist, bu kişi için yeni etkileşimsel örüntüler oluşturmak yönünde çaba gösterir. Böylelikle terapist, “kendini geri çekten eşin katılımını ve suçlayıcı-zorlayıcı olan eşin de yumuşamasını ve etkileşimlerle eşlerin bağlanma ihtiyaçlarının karşılanması isteyecek şekilde katılmasına yardım ederek her iki çiftin birbirlerine yaklaşmalarını sağlamaya çalışır” (Kowal ve diğerleri, 2003). Bu aşamanın sonunda, terapist diğer eşe odaklanır ve onunla da ikinci aşamayı çalışıktan sonra çiftin birbirlerine ihtiyaçları ve korkularını konuşup, her birinin ötekini teskin etmeye çalışması sağlanır. Bunu başarmak için, çiftin çalışmalarının dışsallaştırılması, yani mevcut sorunun çiftlerden birine yüklenmesindense her ikisinin üzerinde çalışması gereken dışsal bir güçlük olarak tanımlanması gereklidir (Johnson, 1998). 3) Birleşme/entegrasyon: Terapide ele alınan konular bütünlendirilir, kazanımlar sağlamlaştırılır. Ele alınan olumlu etkileşimsel döngülerle öncesindeki olumsuz döngüler karşılaştırılarak değerlendirilir. Bu aşamanın en önemli odak noktası, güvenli bağlanma etkileşimlerinin pekiştirilmesidir (Bradley ve Johnson, 2005; akt.: Gladding, 2011/2012).

2.6. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Birçok araştırmacı, bazı evliliklerin uyumlu iken, bazlarının neden uyumsuz

olduğu sorusuna yanıt aramış ve evlilikte uyum kavramının çok çeşitli değişkenlerle ilişkisini incelemiştir. Evlilik uyumunu konu alan araştırmalar oldukça çeşitlilik göstermektedir. Bu bölümde, araştırma kapsamında ele alınan değişkenler açısından evlilik uyumunun incelendiği bazı araştırmalara yer verilecektir. Evlilik uyum ve evlilik doyum kavramları arasında yüksek korelasyon olması ve evlilikte uyum evlilikte doyumu da kapsamasından dolayı evlilik doyumu hakkındaki araştırmalar da dahil edilmiştir.

2.6.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Bu alt bölümde, yurt dışında sosyodemografik değişkenlerden cinsiyet (Frum, 2001; Twenge ve Campell, 2001), yaş, gelir, eğitim, evlilik süresi (Anderson ve diğerleri, 1983), çocuk olup olmaması ve sayısı (Bowman, 1990; Levy-Shiff, 1994; Twenge, Campbell ve Foster, 2003), iletişim (Gordon ve diğerleri, 1999; Shollenberger, 2001; Addis ve Bernard, 2002; Ebenuwa-Okoh, 2008), empati (Elliott, 1982), problem çözme değişkenlerinin ele alındığı ve bunlarla ilgili olan boyolamsal araştırmalar (Storaasli ve Markman, 1990; Jhonson, Amazola ve Booth, 1992; Vangelisti ve Huston, 1994) hakkında bilgiler verilmektedir.

Evlilik süresi ve çocuğun olması evlilik doyumu üzerinde birincil derecede öneme sahiptir. Bowman eşler arasındaki evlilik doyumunun ilk iki yıldan sonra giderek düşüğünü, çocuğun doğmasının bu düşüşü hızlandırdığını iddia etmektedir (Bowman, 1990).

Bowman'ın araştırdığı konuyu Levy-Shiff (1994) daha derinlemesine araştırmış ve 102 çifti gebeliğin başlangıcından dokuzuncu ayın sonuna kadar izlemiş ve ebeveynlik dönemine geçişte evlilik uyumlarında değişme olup olmadığını incelemiştir. Gebelik sonrası dönemde kadınların evlilik uyumlarının erkeklerle göre anlamlı bir şekilde düşüğü saptamıştır. Levy-Shiff (1994) evlilik uyumundaki bu azalmayı kadınların bebek bakımına ayırdıkları zaman evlilik aktiviteleri için enerji ve zaman ayırmalarını güçlendirmekte, bu da evlilik

uyumlarında düşüse yol açmakta olduğu şeklinde açıklamışlardır. Son yillardaki birçok çalışmalarda bu bulguları desteklemektedir. Frum, (2000) ve Twenge ve Campbell (2001)'de kadınların evlilik uyumlarının erkeklerle göre daha az olduğunu saptamış, bunun annelerin babaya göre bebeğe daha çok zaman ayırdıklarından kaynaklandığı şeklinde açıklamışlardır (akt. Demiray, 2006).

Twenge ve diğerlerinin (2003) araştırmaları da Bowman (1990) ve Levy-Shiff (1994) desteklemektedir. Twenge ve diğerleri (2003) anne-baba olanların olmayanlara göre evlilik uyumlarının daha az olduğu, **çocuk** sayısı ile evlilik uyumunun negatif korelasyon gösterdiği, ayrıca bebeklik döneminde bir çocuğa sahip olanların uyumlarının diğerlerine göre daha düşük bulunduğu, sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerde çocuk sayısının evlilik uyumunu önemli ölçüde azalttığı, kadınların uyumlarının ebeveynlik rolünden daha çok etkilendiği, erkeklerin evlilik uyumlarının sahip olunan çocukların yaşıları ile değişmediği tespit etmişlerdir.

Evlilik süresi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi çalışan Anderson ve diğerleri (1983), evliliğin ilk yıllarının, özellikle çocuğun ailede olduğu dönemlerde evlilik uyumunun düşük olduğu, çocukların evden ayrılmalarından sonra yükseldiği, daha sonra ise tekrar düştüğünü bulmuşlardır. Spanier, Lewis ve Cole (1975) da, evlilik süresi ile evlilik uyumu arasında buna benzer, gittikçe artan ve daha sonra azalan bir ilişki belirtmişlerdir. Houseknecht ve Macke (1981) ve Filsinger ve Wilson (1984)' un kadınlar üzerine olan sonuçları da, evlilik süresi uzadıkça, kadınların evliliklerinden daha az memnun olduklarını göstermiştir. Gaesser ve Whitbourne (1985)' nin erkeklerle yaptıkları çalışmada ise, erkeklerin evlilik süresi uzadıkça evlilik uyumlarının arttığı bulunmuştur (akt: Fidanoğlu, 2007).

Evlilik süresi ile evlilik uyumu arasında ilişki olduğunu saptayan araştırmalardan farklı olarak evlilikte uyumun evlilik süresine göre değişmediğini saptayan araştırmalarda bulunmaktadır. Johnson ve diğerleri (1992), sekiz yıl süren boylamsal çalışmasında, eşlerle üç kez görüşme yaparak eşler arasındaki uyumu araştırmışlardır. Araştırma sonucunda, eşler arasındaki uyumun nasıl ölçülürse

ölçülsün kişilik özelliklerini kadar **durağan** olduğu bulunmuştur. Araştırmada zaman içinde eşler arasındaki mutluluğun azlığı, anlaşmazlığın ve boşanma eğiliminin ise değişmediği tespit edilmiştir.

Elliott (1982) araştırmasında evlilik uyumu ile **empati ve iletişim** arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, iletişim ve evlilik uyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmış, cinsiyet ve empati ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Ebenuwa-Okoh (2008) araştırmasında, evli bireylerin evlilik uyumu ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelerken iletişim ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi de ele almıştır. **İletişim** ve diğer kişilik özelliklerinin, evlilik uyumuya istatistiksel açıdan anlamlı ilişkilerinin olduğunu ve evlilik uyumunun anlamlı yordayıcıları olduğunu ortaya çıkarmıştır. Cinsiyetin ise evlilik uyumunun anlamlı bir yordayıcısı olmadığını belirtmiştir.

Gordon ve diğerleri (1999) araştırmalarında, evlilikle ilgili bilişler, **iletişim** ve evlilik uyumu arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma sonuçları, ilişkiye odaklı evlilikleri olan kadınların evlilik uyumunun, ilişkiye daha az odaklı kadınlara göre daha yüksek olduğunu, bunun da iletişimle ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Erkekler açısından ise bir farklılık olmadığı belirtilmektedir. Ortaya konulan iletişim ve **cinsiyet** farklılığına ek olarak, iletişim becerilerini öğrenmenin ve bilişlerle çalışmanın önemli olduğunu da vurgulamışlardır.

Evlilik uyumu ile **iletişim** arasında ilişki olduğunu saptayan araştırmalarla birlikte ilişki saptamayan araştırmalara da rastlanmaktadır. Addis ve Bernard (2002) araştırmalarında, işlevsel olmayan inançlar ve duygusal özelliklerin yanında iletişimde evlilik uyumu ile ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonuçları, evlilik danışmanlığından faydalanan ve faydalananmayan çiftlerin duygusal özellikler kadar işlevsel olmayan inançlar ve evlilik uyumu bakımından da farklılığını göstermektedir. İletişimin ise evlilik uyumıyla anlamlı bir ilişkisinin olmadığı saptanmıştır.

Evlilik uyumunun iletişim, cinsiyet, evlilik süresi, çocuk olup olmaması ve sayısı gibi değişkenlerle ilişkisinin tarama (survey) araştırma desenleri ile araştırılması yanında deneysel çalışmalarda yapılmıştır. Shollenberger (2001) yüksek lisans öğrencileri ve eşlerinin evlilik uyumunu artırmaya yönelik **iletişim** becerilerini içeren bir eğitim programı uygulamış ve etkililiğini incelemiştir. İletişim becerilerini geliştirmek için eğitime katılan çiftler ile eğitime katılmayan çiftlerin evlilik uyumları arasında anlamlı fark bulmuştur.

Boylamsal çalışmalarında tarama ve deneysel çalışma bulgularını destekleyerek evlilik uyumunda iletişimın önemli olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Storaasli ve Markman (1990)'ın evlilik sorunlarını incelediği boylamsal çalışmalarında, evlilik öncesi dönemde, kadın ve erkeklerin, çatışma konuları olarak parayı, kıskançlığı ve akrabaları belirttiğini ortaya çıkarmışlar. Evliliklerinin ilk zamanlarında ve ilk çocuğun doğumundan sonra ise aynı çiftlerin parayı, cinsel uyumu ve **iletişimi** en önemli çatışma konuları olarak belirttiklerini tespit etmişlerdir.

Vangelisti ve Huston (1994)'un yaptığı boylamsal araştırmada, iki yıldan daha fazla evli 168 çiftle yapılan çalışmada evliliğin sekiz alanından iletişim, ortak karar verme etkisi, cinsellik, boş zaman aktiviteleri, ev işlerinin paylaşımı, birlikte vakit geçirme, akrabalar/arkadaşlarla vakit geçirme ve mali konuların evlilik doyumu ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Çiftler evliliklerinden kısa bir süre sonra ve de birinci ve ikinci evlilik yıldönümlerinden sonra incelenmişlerdir. Son değerlendirmede çiftlerin yaklaşık yarısının çocuk sahibi oldukları gözlenmiştir. Her iki eş için üç zaman içerisindeki değerlendirmede, **iletişim** ve ortak karar vermeden elde edilen doyumsuzluğun evlilik doyumsuzluğu ile bağlantılı olduğu tespit edilmiştir (akt.: Kurdek, 1994).

Yurt dışında evlilik uyumu ile ilişkili faktörler üzerinde yapılan çalışmaların sosyodemografik değişkenler yanında iletişim üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Boylamsal, deneysel ve tarama çalışmalarının çoğunuğunda iletişimle evlilik

uyumu arasında ilişki ve iletişim evlilik uyumunda etkili olduğunun saptandığı görülmektedir. Sosyodemografik değişkenlerden özellikle çocuk olup olmamasına göre evlilik uyumunda farklılıklar saptanmıştır. Bütün araştırmalar çocukların doğması ile özellikle kadınların evlilik uyumunda azalma olduğu yönündedir.

2.6.2. Türkiye'de Yapılan Araştırmalar

Evlilik uyumu konusunda Türkiye'de yapılan araştırmaların giderek arttığı görülmektedir. Türkiye'de araştırma kapsamında ele alınan değişkenlerle ilgili yapılan çalışmalardan demografik değişkenler (Acar, 1998; Çağ ve Yıldırım, 2013; Çakır, 2008; Çakırlar, 2012; Demir ve Fışiloğlu, 1999; Düzgün, 2009; Erci ve Ergin, 2005; Eskini, 2012; Fışiloğlu, 1992; Gürsoy, 2004; Hatipoğlu, 1993; Kubat, 2012; Sezer, 2005; Şendil ve Korkut, 2008; Yalçın, 2014; Yeşiltepe, 2011; Yasan ve Gürgön, 2009; Yıldırım, 1993), iletişim (Akar, 2005; Şener ve Terzioğlu, 2008), empati (Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002; Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2013), problem çözme (Canel, 2007; Hünler, 2002; Güven ve Sevim, 2007; Tülek, 2011; Şentürk, 2013), ailelerle ilişkiler (Demiray, 2006; Gündoğdu-Özgül, 2007; Hortaçsu, 2007;) konularındaki araştırmalar aşağıda verilmektedir.

Fışiloğlu (1992), lisansüstü öğrenim gören katılımcılarla evlilik uyumunu araştırmıştır. Eşin **eğitim düzeyi** ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu görülmüştür. Eğitim düzeyi arttıkça evlilik uyumu yüksek bulunmuştur. Tam zamanlı öğrencilerin evlilik uyumlarının yarı zamanlı öğrencilerin evlilik uyumlarından ve eşleri bilim uzmanlığına sahip olanların evlilik uyumlarının, eşleri lisans derecesine sahip olanlardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yabancı literatürün aksine Fışiloğlu (1992)'nun araştırma sonuçlarında çocuk sahibi olup-olmama, cinsiyet, meslek, eşin mesleği, evlilik süresi, çocuk sayısı ve yaşı değişkenleri ile evlilik uyumu arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Akar (2005) araştırmasında, **cinsiyet** ve **iletişimi** de içeren bazı değişkenlerle çift uyumu arasındaki ilişkiyi karşılaştırmıştır. Evlilik uyumu ve eşle olan **iletişim**

arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu; eşleriyle etkili bir iletişime sahip olmayanların evlilik uyumu puanlarının düşük olduğu bulunmuştur. Ayrıca, evlilik uyumu puanları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve **erkeklerin** evlilik uyumu puanlarının kadınlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Şener ve Terzioğlu (2008)'da Akar (2005) gibi, bazı sosyo-demografik değişkenler ile iletişimin eşler arası uyuma etkisini araştırmışlardır. Araştırma sonuçları Akar (2005) bulgularını destekler yönde, yani **erkeklerin** evlilik uyumu puan ortalaması kadınlardan daha yüksektir. Ayrıca, bazı farklılıklar olmakla beraber genel olarak gerek kadın gerekse erkeklerin evlilik uyum puan ortalamaları; **öğrenim düzeyi, ailenin aylık gelir miktarı, 35 ve üzeri yaşı grubuna kadar evlenme yaşı, sağlıklı iletişim** düzeyi ve iletişimden memnuniyet derecesi arttıkça artmaktadır.

Düzungün (2009), evli kişilerde **depresyon**, ilişkiye ilişkin inanç, kendini ayarlama düzeyi, cinsiyet, yaş, evlilik süresi, eşin yaşı, evlenme yaşı, eşin destek düzeyi, evliliğin geleceğini değerlendirme biçimi değişkenlerinin evlilik uyumu ile ilişkilerini araştırmıştır. Sonuç olarak, evlilik uyumu ile depresyon arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yüksek düzeyde evlilik uyumuna sahip kişilerin depresyon düzeyi, düşük düzeyde evlilik uyumuna sahip kişilere kıyasla daha düşüktür. **Yaş ve evlilik süresine** göre gruplandırılan bireylerin evlilik uyum puanları arasında fark olmadığı saptanmıştır. Ayrıca, yüksek ve düşük evlilik uyumuna sahip kişilerin depresyon puanları açısından farklılıklar saptanmıştır. Yani yüksek düzeyde evlilik uyumuna sahip kişilerin depresyon düzeyi, düşük düzeyde evlilik uyumuna sahip kişilere kıyasla daha düşük hesaplanmıştır.

Demiray (2006) evli çiftler arasındaki evlilik uyumunun bazı demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, eğitim, evlilik süresi, çocuk sayısı, çalışma durumu, aile ziyaretleri, evlilik biçimi, gelir düzeyi, aile tipi) ile ilişkisinin incelendiği araştırmada 51 evli çift ile çalışmıştır. Araştırma sonucunda evlilik uyumu ve **yaş** arasında önemli bir ilişki olduğu, **evlilik süresinin** evlilik uyumunda önemli bir rol oynadığı görülmüştür. Evlilik uyumunun, **aile** ile görüşme sıklığına bağlı olarak değiştiği, sıklık arttıkça uyumun arttığı görülmüştür. Evlilik uyumu ile **cinsiyet**

arasındaki ilişkiye bakıldığından, kadın eşlerde; **evlilik süresi**, yaş ve aile ile görüşme sıklığı, erkek eşlerde; evlilik süresi ve aile ile görüşme sıklığının önemli olduğu saptanmıştır.

Hatipoğlu'nun (1993), "Bazı Demografik Değişkenlerin ve Evlilik Çatışmasının Evli Eşlerin Evlilik Doyumundaki Rolü" çalışmasında, evlilik çatışmasının yaygınlığının kadın ve erkek eşlerin, **eğitim** düzeyinin ise sadece kadın eşlerin evlilik doyumu açıklayan değişken olarak bulunmuştur. Çatışma sıklığının, evlilik süresi, çocuk sayısı, gelir ve mesleki durumun ise evlilik doyumunun yordamadığı bulunmuştur.

Gürsoy (2004), 100 evli çiftle yapılan çalışmasında **kaygı**, yaş, evlilik yılı, çocuk, evlenmeden önceki tanıma süresi ve evlilik biçimlerinin evlilik uyumunu yordayıp yordamadığını incelemiştir. Kaygı ve **eğitimin** kadınların evlilik uyumunu, kaygı ve çalışma durumunun erkeklerin evlilik uyumunu yordadığı, **yaş, evlilik yılı, çocuk, evlenmeden önceki tanıma süresi ve evlilik biçiminin** ise evlilik uyumunu yordamadığı bulunmuştur.

Sezer (2005), 85 evli kadın ile çalıştığı ve onların uyum düzeyini bazı değişkenlere göre karşılaştırdığı çalışmasında, kadınların eğitim düzeyi, sahip olunan çocuk sayısı ve kadının çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık tespit etmiştir. **Eğitim** düzeyinin yüksek olmasının ve kadının çalışıyor olmasının uyumu olumlu etkilediği, küçük yaşıta yapılan evlilikler ve sahip olunan çocuk sayısının artmasının ise uyum düzeyini olumsuz etkilediği bulunmuştur.

Yıldırım (1993) farklı sosyo-ekonomik düzeydeki evli bireylerin uyum düzeylerini incelemiştir. Elde edilen bulgulara göre kişinin içinde bulunduğu **sosyo-ekonomik** düzey evlilik uyum düzeyini anlamlı ölçüde etkilemektedir.

Acar (1998) bireysel özelliklerin, bireysel sorunların, evliliğe ilişkin demografik değişkenlerin, evlilik yaşamı ile ilgili sorunların evlilik doyum düzeyine etkisini incelemiştir. Elde edilen sonuçlarda **yaş, cinsiyet, meslek, evlilik süresi, evlenme**

bıçımı, ilk evlenme yaşından evlilik doyumunu etkilemediği görülmüştür. Öte yandan duygusal, düşünce ve sorumlulukların paylaşımı, sevgi, saygı ve güven, eş ile sosyal etkinliklere katılım, aile bütçesinin idaresi, cinsel konularda anlaşma, otorite paylaşımı konusunda birlikte, rol çatışmalarının olmaması, evliliğe dıştan müdahalenin olmaması, evlilikte şiddetin, eşler arasında sosyo-ekonomik düzey farkının olmamasının evlilik doyumunu olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Demir ve Fışiloğlu (1999)'nun yaptığı araştırma, **kendi seçimiyle** değil de başkalarının yönlendirmesi ile evlilik yapmış olmanın evlilikte uyumu olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir.

Erci ve Ergin (2005); **yaşın, çocuk sayısının ve evliliğin süresinin** kadınların evlilik doyumu ile negatif yönde, **eğitim** seviyesinin pozitif yönde anlamlı bir ilişki gösterdiğini ortaya koymuslardır. Çalışan kadınlarla karşılaşıldığında çalışmayan kadınların ve **görücü** usulüyle evlenen kadınların anlaşarak evlenen kadınlara göre evlilik doyumlarının daha düşük olduğu bulgusunu elde etmişlerdir.

Yasan ve Gürgen (2009) de **görücü** usulü evlenenlerle, bir flört dönemi geçirdikten sonra evlenenler arasında doyum açısından farklılık olduğu bulgusunu elde etmiştir. Ancak çarpıcı olan evliliğin türü, özellikle de görücü usulü evlilik, kadının evlilik doyumunu düşürürken, **erkeğin** evlilik doyumunu etkilememektedir.

Hünler ve Gençöz (2003)'ün yaptıkları araştırma sonuçlarına göre, çiftlerin boyun eğici davranışlarındaki artışın **problem çözme** becerilerini düşürdüğü, bunun da evlilik doyumlarının azalmasına neden olduğu saptanmıştır. Evliliklerde çatışma yaşanması kaçınılmaz olması yanında, etkili problem çözme becerilerinin kullanılması halinde bu çatışmalar ilişkiye yapıcı ve olumlu sonuçlar sağlayacaktır.

Şendil ve Korkut (2008), evlilik uyum ve çatışma düzeylerinin evlenme biçimini, evlilik süresi, cinsiyet, çocuk sayısı, eğitim ve gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yaptıkları araştırma sonuçlarında, **eğitim** ve

gelir seviyesi düşük düzeyde olan bireylerin çift uyumlarının da düşük olduğunu ve anlaşarak evlenenlerin **görücü usulü** ile evlenenlere göre çift uyumlarının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca çocuk sayıındaki artışın çift uyumundaki düşüşü yordadığı bulunmuştur.

Çakır (2008) evli bireylerin evlilik uyumlarının, anababalara bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenlerle ilişkisinin incelediği araştırmasında, **erkeklerin** kadınlara göre, 26-34 yaş grubundaki bireylerin 35-50 yaş grubundakilere göre evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu, çocuk sayısı ve **gelir** düzeyine göre evlilik uyumlarında anlamlı fark olmadığını saptamıştır.

Tutarel-Kışlak ve Göztepe (2013) demografik değişkenler, duygusal disavurumu, **depresyon**, empati ile evlilik uyumu arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, evlilik uyumu ile **cinsiyet, yaş, evlilik süresi, evlilik türü, eşin yaşı, gelir düzeyi, eğitim düzeyi** ve çocuk sayısı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Evlilik uyumu yüksek ve düşük gruplar arasında ise, duygusal tepki, hoşgörü/beklenti ve depresyon puanlarının anlamlı olarak farklı, empati puanlarının farklı olmadığı görülmüştür.

Çakırlar (2012), polislerde evlilik uyumunu etkileyen bazı değişkenleri incelemiştir. Bireylerin çeşitli bilgilerini toplayabilmek amacıyla yaş, cinsiyet, eğitim düzeyleri, çocuk sahibi olma durumları, evlilik süreleri, eşin meslesi, nöbet durumu, günlük çalışma süresi, günlük uyku süresi, çalışılan birim, çalışma konumu, sigara ve içki kullanım durumlarına ilişkin soru formu kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, bireylerin çift uyum düzeyi ile **eğitim, yaş, çocuk sayısı, evlilik süresi, aynı meslesi** yapıyor olmaları, günlük çalışma süresi, günlük uyku süresi, çalışılan birim, içki içme durumları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Kadınların çift uyum düzeyleri **erkeklerle** göre daha düşük, 31-35 yaşları arasında öncesi ve sonrasındaki yaş gruplarına göre daha düşük, eğitim düzeyi ve çocuk sayısı arttıkça çift uyum düzeyinin arttığı, aynı meslesi yapıyor olmanın çift uyum düzeyini düşürdüğü, nöbet tutmayan bireylerin çift uyum düzeyinin tutanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Kubat (2012), **aldatma eğilimi** ve evlilik doyumu, cinsiyet, evlilik biçim, eğitim, eşin eğitimi, gelir, eşlerin akrabalık durumları, evlilik süresi, çocuk sayısı ve yaş ile olan ilişkilerini araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, aldatma eğilimi ile evlilik doyumu arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Evlilik doyumu ile **gelir** düzeyi arasında pozitif yönde, **evlilik süresi** ve çocuk sayısı arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür.

Yalçın (2014) kadınların sosyo-demografik özelliklerinin evlilik uyumunu ne düzeyde etkilediğini araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, kadınların olumlu iş yaşıntılarının ev yaşıntılarını etkilediği ve evlilik uyumları ile **yaşları** arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu saptanmıştır. 41 yaş ve üzeri grubundaki kadınların evlilik uyumlarının, 21-30 yaşlarındaki kadınlara göre evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca kadınların %33,9'unun sorunlar karşısında "sesiz kalma" tutumunu sergiledikleri belirtilmiştir.

Eskin (2012)'nin tedavi için başvuran çiftlerin evlilik doyumlarıyla ilgili yaptığı araştırmasında, **çocuk** sahibi olmalarının erkeklerin evlilik doyumlarını artırdığı saptanmıştır.

Çağ ve Yıldırım (2013), sosyo demografik değişkenlerin evlilik doyumu ne derece yordadığını araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, **eğitim** düzeyinin evlilik doyumunu yordadığı, **cinsiyet**, çocuk sayısı, **evlilik süresi**, **gelir** düzeyinin yordamadığını saptamışlardır.

Yeşiltepe (2011)'nin, bazı demografik değişkenlere göre evlilik uyumunu incelediği araştırmasında; aşk evliliği yapmış olan bireylerin anlaşarak ya da **görücü usulüyle** evlenmiş olanlara, **çocuk** sahibi olmayanların çocuk sahibi olanlara göre evlilik uyumlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu, **cinsiyet ve yaşa** göre ise evlilik uyumlarında fark olmadığını saptamıştır.

Hortaçsu'nun (2007) Türkiye'de aile isteğiyle başlatılan ya da çiftlerin başlattığı

evlilikler, aile yaşam döngüsü üzerine benzerlikler ve farklılıklar çalışmasında, şehirde yaşayan ailelerin evlilik ilişkilerini incelemeyi amaçlanmış, Aile Yaşam Döngüsü'nün değişik evrelerinde 430 çiftin her iki üyesine anketler vermiştir. Demografik özellikler; çiftin duyguları, eş ilişkileri; iş bölümüyle ilgili memnuniyet de dahil evlilik işlevi ve çatışma; kök aileyle ilgili hisler ve ailelerle olan etkileşimin sıklığı da dahil sosyal ağlarla olan ilişkiler hakkında bilgiler elde edilmiştir. Sonuçlar, ailenin isteğiyle başlatılan evliliklere kıyasla **çiftlerin başlattığı evliliklerin** daha fazla duyu içerikli olduğunu, **kök ailelerle** daha az içli dışlı olduğunu, daha eşitlikçi olduğunu ve daha az çatışma yaşadığını ortaya çıkarmıştır. Karar alma ve çatışma yönetim stili ile ilgili olarak, iki evlilik şekli arasında hiçbir farklılık bulunmamıştır. **Aile Yaşam Döngüsü'nün** son evrelerindeki çiftlerin daha düşük duygusal düzey ve daha az eşitlikçi iş bölümü bildirdikleri tespit edilmiştir (Hortaçsu, 2007).

Gündoğdu-Özgül (2007), “Evlilik tipi ile benlik tipinin evlilik doyumu üzerindeki rolü ve karar alma sürecine etkisi” konulu araştırmasında, **kök aile desteği** ile çift uyumunun olumlu ilişki gösterdiğini saptamıştır.

Hacı (2011)'nın, “Evlilik uyumunun empatik eğilim, algılanan aile içi iletişim ve çatışma çözme stillerine göre yordanması” konulu araştırmasında, aile içi **iletişim**, olumsuz ve itaat çatışma çözme stillerinin evlilik uyumunu yordadığını, **empatik** eğilim, çatışma çözme stillerinden olumlu ve geri çekilmenin ise yordamadığını ortaya çıkarmıştır.

Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002) çalışmalarında, demografik değişkenler ile **empati** düzeyinin evlilik uyumunu yordayıp yordamadığını araştırmışlardır. Araştırma sonucunda, empatinin evlilik uyumunu yordadığı belirlenmiştir. Araştırmada ele alınan yaş, cinsiyet, ev işlerini üstlenme, evlilik yılı, çocuk sayısı, iş ve eğitim düzeyleri gibi demografik değişkenlerin evlilik uyumunu yordamadığı saptanmıştır.

Tosyalı (2010)'nın, evli bireylerde bağımlı ve özerk kişilik özellikleri, empati ve mutluluk düzeyi arasındaki ilişkileri incelemiş ve sonuçta, **empati ile mutluluk**

arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu saptamıştır.

Şentürk (2013), evli bireylerde evlilik uyumu ile ilişkili değişkenleri araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, **cinsiyet, eğitim durumu, meslek, evlilik şekli, evlilik süresi**, çocuk sayısı, birlikte yaşanılan kişiler değişkenleri ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamış, **yaş, ekonomik durum**, eş ile ilgili benzerlik düşüncesi, yaşam doyumu ve evlilikte **problem çözme** becerileri ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. 20-35 yaş aralığındaki evli bireylerin, 46-65 yaş aralığındaki evli bireylere göre evliliklerinde daha uyumlu oldukları saptanmıştır.

Güven ve Sevim (2007), demografik değişkenler, **bilişsel çarptıtmalar** ve problem çözme becerilerinin evlilik doyumunu yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yaptıkları araştırma sonuçlarına göre, evlilikte **problem çözme** becerilerinin evlilik doyumunu birinci sırada, bilişsel çarptıtmaların ise ikinci sırada yordadığını, **yaş ve cinsiyetin** ise evlilik doyumunu yordamada bir etkisinin olmadığını saptamışlardır.

Canel (2007), ailede **problem çözme** becerilerinin geliştirilmesi yoluyla evlilikten elde edilecek psikolojik doyumun artırılmasına yönelik olarak bir grup çalışması uygulamıştır. Çalışmanın, evli bireylerin evlilik doyum, uyum ve evlilik ilişkisinden duydukları mutluluğu, eşlerine duydukları yakınlığı arttırdığı, eşlerine öfkelerini azalttığı, eşle yaşanan çatışmaları, stresle başa çıkma tarzları açısından kendilerine güvenlerini artırdığı saptanmıştır. Ancak uygulanan çalışmanın, evli bireylerin eşlerinin ailelerinden kaynaklanan problemler, evlilik ilişkilerine yansyan maddi kaynaklı problemler ve ebeveynlik anlayışlarıyla ilgili problemler konusunda etkili bir rol oynamadığı belirlenmiştir.

Evlilikte uyum kavramını ele alan Türkiye'de yapılan araştırmalarda yurt dışında yapılanlardan farklı olarak evlenme biçimini ve kök ailelerle ilişkiler konusundaki değişkenlerin de araştırıldığı görülmektedir. Türkiye'deki araştırma sonuçlarında kök ailelerle ilişkilerin önemi dikkat çekmekte ve görücü usulü evlenenlerin anlaşarak evlenenlere göre evlilik uyumlarının anlamlı olarak daha düşük olduğu

saptamıştır. Diğer değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisinde yurt dışı ve Türkiye araştırma sonuçları arasında dikkat çekici farklara rastlanmamıştır.

2.6.3. KKTC'de Yapılan Araştırmalar

KKTC'de aile sisteminde araştırılan konular aile, ebeveynlik ve boşanma konularında nicel araştırmalar mevcuttur (Arifoğlu-Çamkuşu, 2006; Çakıcı ve Çakıcı, 1996; Çakıcı ve diğerleri, 2001; Düşünmez, 2005; Eray, 2011; Karakaş Doğan, 2012; Kocabıyık, 2005; Çalışkan, 2003; Sayılır, 2015; Yoldaş, 2008). Ailenin evlilik alt sisteminde eşler arasındaki uyum, eş desteği ve çatışma konularında üç araştırmaya ulaşılabilmiştir (Bayraktaroğlu, 2007; Dinçyürek ve Uygarer, 2012; Günsel, 2013).

Karakaş Doğan (2012) KKTC Cezaevinde tutuklu ve hükümlülerin suçlarını çeşitli değişkenlere göre incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, aile bağlarının zayıf olmasının çocuk suçlarını artırmakta olduğu, bölünmüş aile çocukların suç işlemeye yatkın olduğu saptanmıştır.

Çakıcı ve Çakıcı (1996), aile içi şiddetle ilgili ilk çalışmayı yapmış ve çocuk istismarı konusunu araştırmışlardır. Bu çalışmada 15-16 yaş grubundaki tüm lise öğrencileri yani 2215'den veri toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, çocukların yarısının hayatlarında en az bir kez tokat yediği, 10 çocuktan birinin tekmelendiği, yumruklandığı, ücste birinin de psikolojik istismara maruz kaldığı tesbit edilmiştir.

Çakıcı ve diğerleri (2001), kadına yönelik şiddet konusunda yaptıkları niteliksel bir çalışmada, derinlemesine görüşme yoluyla bilgi toplanmıştır. Sonuç olarak, kadına yönelik daha sıkılıkla sözle şiddet olduğunu, bölgelerin çoğunda fiziksel şiddet görüldüğü belirlenmiştir.

Düşünmez (2005)'in, eşi tarafından şiddete uğrayan kadınların şiddeti yaşama düzeylerinin çalışıp çalışmamalarına göre karşılaştırılması konusunda yaptığı

arastırmada, çalışan ve çalışmayan kadınların, aileleri ve eşleri tarafından psikolojik istismar, ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismara uğramaları açısından aralarında anlamlı fark bulunmamıştır.

Kocabıyık (2005), aile içi şiddet için klinik tarama ve araştırmaya yönelik bir ölçek olan Kişisel ve İlişkisel Profil'in Türkçe'ye çevrilmesi, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yapmıştır. Bulgular, Kişisel ve İlişkisel Profil'in aile içi şiddet konusunda klinik tarama ve araştırma yapmak için kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermiştir.

Çalışkan (2003)'ın boşanmış aile çocukların benlik saygısı konusunda 144 ortaokul öğrencisi ile yaptığı çalışmada, boşanmış aile çocuklar ve boşanmamış aile çocuklar arasında benlik değerinde anlamlı bir fark bulmamıştır.

Arifoğlu - Çamkuşu (2006), KKTC'deki ilkokullarda öğrenim gören 9 ile 12 yaş arasındaki boşanmış aile çocuğunun; boşanmaya uyum, kaygı ve depresyon düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla, "Çocuklar İçin Boşanmaya Uyum Programı (ÇİBUP)" uygulayarak deneysel bir çalışma gerçekleştirmiştir. Programın sonuçlarına göre; Çocuklar İçin Boşanmaya Uyum Ölçeği son test puan ortalamasının program öncesine göre önemli ölçüde arttığı, Sürekli Kaygı Ölçeği son test puan ortalamasının önemli ölçüde azaldığı, Durumlu Kaygı Ölçeği ve Depresyon Ölçeği son test puan ortalamalarının ise önemli ölçüde azalmadığı saptanmıştır. Ayrıca, programa katılan kızların, 10-12 yaşındaki çocukların, kardeşi olmayanların, ebeveynleri evlenmeyen ve her ikisi evlenen çocukların, üvey kardeşi olmayanların, anneleri 31-40 yaşlarında olanların, boşanmalarının üzerinden 1-3 ile 7 yıldan fazla geçenlerin, boşanma sırasında 4-10 yaşında olan çocukların. Boşanmaya Uyum Ölçeği son test puanlarında program öncesine göre oldukça önemli bir artış olduğu saptanmıştır.

Bayraktaroğlu (2007) farklı demografik değişkenlere sahip evli bireyleri, çalışma eğilimi ve çift uyumu açısından karşılaştırmak amacıyla bir çalışma yapmıştır. Çalışma grubunu Lefkoşa şehrindeki devlet dairelerinde çalışanlar arasından

gelişigüzel seçilen 382 evli birey oluşturmuştur. Araştırmada öğrenim, gelir, yaşı ve evlilik süresi arttıkça eşler arasındaki çatışmanın pozitif yönde azaldığı, erkeklerin kadınlara, çocuğu olmayan bireylerin olanlara, evliliği ideal evlilik anlayışına uygun olanların olmayanlara, evliliğine ebeveynleri tarafından müdahale edilmeyenlerin edilenlere göre eşler arasındaki çatışmanın daha az olduğu saptanmıştır. Cinsiyet ve gelir düzeyine göre çift uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, öğrenim, yaşı ve evlilik süresi arttıkça çift uyumunun arttığı, çocuğu olmayan bireylerin olanlara, evliliği ideal evlilik anlayışına uygun olanların olmayanlara ve evliliğine ebeveynleri tarafından müdahale edilmeyenlerin edilenlere göre çift uyumunda anlamlı düzeyde pozitif yönde farklılık bulunmuştur.

Dinçyürek ve Uygarer (2012), üniversite öğrencilerinin evliliğe bakış açıları üzerinde iletişimimin etkisini inceledikleri araştırmalarında, eş seçme sürecinde iletişim becerilerinin büyük etkisi olduğunu saptamışlardır.

Günsel (2013) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yaşayan 140 kadın ve 70 erkek evli bireyden veri toplayarak bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmada katılımcıların algıladıkları eş desteğinin sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşıp farklışmadığını tesbit etmek amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, cinsiyet ve çocuk sahibi olma durumuna göre algılanan eş desteğinde anlamlı bir farklılık tesbit edilmemiş, evlenme biçimine göre ise algılanan eş desteğinde anlamlı farklılık saptanmıştır. Katılımcıların yaşı ve eşler arasındaki yaşın algılanan eş desteğini yordamadığı, evlilik süresinin ise eş desteğini anlamlı olarak yordadığı saptanmıştır. Ayrıca araştırma bulgularında evliliğin 6 ile 15 yılları arasındaki eş desteğinin önceki ve sonraki döneme göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ebeveynlere uygulanan Aile Eğitim Programı'nın etkinliğini ölçmek amacıyla Sayılır (2015)'ın yaptığı deneysel çalışmada, uygulanan programın ebeveynlik yetkinlik düzeylerinde anlamlı fark yaratıp yaratmadığı incelenmiştir. Araştırmada sonucunda 7-11 yaş aile eğitim programının annelerin genel yetkinlik düzeylerini artırdığı bulunmuştur.

Eray (2011)'ın KKTC'de yaşayan 34 bireye yönelttiği sorularla yaptığı araştırmada, boşanmanın eğitim düzeyi ile ilişkisi olup olmadığını incelemiştir. Araştırma sonucunda eğitim düzeyine göre boşanmada anlamlı farklılık tespit edilmemiş, boşanma nedenleri olarak öne çıkanların eşler arasında uyumsuzluk ve küçük yaşıta evlilik olduğu saptanmıştır.

Yoldaş (2008) KKTC'de yaşayan farklı özelliklere sahip ailelerin ihtiyaçlarının neler olduğu konusunda 180 ailenin katılımı ile yaptığı araştırma sonucunda, ailelerin maddi, ailesel-sosyal destek ve fiziksel ihtiyaçlarının engel gruplarına göre anlamlı farklılıklar saptamıştır.

Kuzey Kıbrıs'ta evlilik ve aileler üzerine yapılan araştırmaların şiddet, boşanma, eş seçimi, eş desteği, eşler arası çatışma ve çift uyumu konularında yapıldığı görülmektedir. Boşanma oranlarının Türkiye ve Güney Kıbrıs'a göre üç kat olduğu Kuzey Kıbrıs'ta evlilik ve aile konularında daha çok araştırmaya ihtiyaç olduğu değerlendirilmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA DESENİ

Araştırma deseni olarak tarama modellerinden ilişkisel tarama seçilmiştir. “Tarama modelleri geçmişte veya halen varolan bir durumu varoluğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır” (Karasar, 2013, s. 77). Tarama araştırmaları deneysel araştırma yapılmasının güç olduğu durumlarda tercih edilmektedir (Van Dalen, 1962; akt. Karasar, 2013 s. 82). Kuzey Kıbrıs'taki evli çiftlerin deneysel bir çalışmaya direnç gösterdikleri gözlendiğinden, bu çalışmada nicel araştırma desenlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama modelleri gerçek anlamda neden-sonuç ilişkisini göstermez, birlikte değişimi gösterir (Balçıcı, 2001).

Balçıcı'ya göre (2001) korelasyon araştırma desenlerinde veri analizinde istatistik tekniklerden, iki değişken arasındaki ilişkiyi ortaya koyan (bivariate) korelasyon teknikleri ve bir ölçüt değişkenle iki ya da daha çok kestirici değişken kombinasyonu arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çoklu regresyon analizi kullanılmaktadır (Balçıcı, 2001). Karasar (2013, s. 81) göre ise, “İlişkisel çözümleme iki şekilde yapılabilir. Bunlar **korelasyon** türü ilişki ile **karşılaştırma** yolu ile elde edilen ilişkilerdir” (Karasar, 2013, s. 81).

Bu araştırmada bağımlı değişken olan evlilikte uyumun, bağımsız değişkenler olan iletişim, empati, problem çözme becerileri ve sosyodemografik değişkenlerler ile ilişkilerinin incelenmesi ve bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni yordamadaki rollerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bunun yanında bağımlı değişken olan evlilikte

uyumun tüm bağımsız değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi amacıyla karşılaştırmalar yapılmıştır.

3.2. ÖRNEKLEM

Örneklem oluşturulurken, evli bireylere ulaşabilme ve uygulama kolaylığı açısından olasılık dışı örneklem türlerinden uygun örneklem kullanılmıştır. Uygun örneklemde seçme olasılığı bilinmez ve genelleme yapmak doğru değildir. Ayrıca yansızlık kuralına uymak da önemli değildir, örneklem dahil edilecek olanların belirli karakteristik özellikler taşıması yeterlidir (Balçıcı, 2001).

KKTC evreninde araştırmanın birinci aşamasında kullanılan ölçekler, Lefkoşa'nın çeşitli iş yerlerinde çalışan ve gönüllü olan 337 kişiye uygulanmıştır. Eksik bırakılmış cevap kağıtları değerlendirmeye alınmamış, böylece araştırmaya dahil edilen evli birey sayısı 309 olmuştur. Katılımcıların evli ve eşleriyle aynı evi paylaşıyor olmaları ölçüt olarak alınmıştır. Araştırma grubunda 203 kadın (% 65.7), 106 erkek (% 34.3) bulunmaktadır. Grubun yaş ortalaması 40.07 ± 9.23 (21-63), evlilik süresi ortalaması ise 14.27 ± 9.62 (1-38). Katılımcıların diğer demografik özelliklerine göre dağılımları Tablo 5'de verilmektedir.

uyumun tüm bağımsız değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi amacıyla karşılaştırmalar yapılmıştır.

3.2. ÖRNEKLEM

Örneklem oluşturulurken, evli bireylere ulaşabilme ve uygulama kolaylığı açısından olasılık dışı örneklem türlerinden uygun örneklem kullanılmıştır. Uygun örneklemde seçme olasılığı bilinmez ve genelleme yapmak doğru değildir. Ayrıca yansızlık kuralına uymak da önemli değildir, örneklem dahil edilecek olanların belirli karakteristik özellikler taşıması yeterlidir (Balcı, 2001).

KKTC evreninde araştırmanın birinci aşamasında kullanılan ölçekler, Lefkoşa'nın çeşitli iş yerlerinde çalışan ve gönüllü olan 337 kişiye uygulanmıştır. Eksik bırakılmış cevap kağıtları değerlendirmeye alınmamış, böylece araştırmaya dahil edilen evli birey sayısı 309 olmuştur. Katılımcıların evli ve eşleriyle aynı evi paylaşıyor olmaları ölçüt olarak alınmıştır. Araştırma grubunda 203 kadın (% 65.7), 106 erkek (% 34.3) bulunmaktadır. Grubun yaş ortalaması 40.07 ± 9.23 (21-63), evlilik süresi ortalaması ise 14.27 ± 9.62 (1-38). Katılımcıların diğer demografik özelliklerine göre dağılımları Tablo 5'de verilmektedir.

Tablo 5. Katılımcıların sosyo demografik özelliklerine göre dağılımları

Değişkenler		Katılımcı sayısı (n)	Yüzde (%) P
Cinsiyet	Kadın	203	65.7
	Erkek	106	34.3
	Toplam	309	100.0
Yaş	30 ve altı	52	16.8
	31-50	209	67.6
	51 ve üstü	48	15.5
	Toplam	309	100.0
Evlenme süresi	3 ve altı	55	17.8
	4-15	121	39.2
	16-25	83	26.9
	26 ve üstü	50	16.2
	Toplam	309	100.0
Çocuk	Var	258	83.5
	Yok	51	16.5
	Toplam	309	100.0
Eğitim	İlkokul	13	4.2
	Ortaokul	9	2.9
	Lise	70	22.7
	Üniversite ve üstü	217	70.2
	Toplam	309	100
Gelir (Aylık,YTL)	1300 ve altı	12	3.9
	1300-5000	148	47.9
	5000-10000	129	41.7
	10000 ve üstü	20	6.5
	Toplam	309	100.0
Evlenme biçimi	Görücü	38	12.3
	Anlaşarak	216	69.9
	Görücü-anlaşarak	55	17.8
	Toplam	309	100.0
Katılımcının eşinin ailesiyle geçimi	Çok iyi	132	42.7
	İyi	158	51.1
	Geçinemez	10	3.2
	Hiç geçinemez	9	2.9
	Toplam	309	100.0
Katılımcının ailesiyle eşinin geçimi	Çok iyi	143	46.3
	İyi	156	50.5
	Geçinemez	7	2.3
	Hiç geçinemez	3	1
	Toplam	309	100.0
Ailelerden kaynaklı sorun yaşanması	Sürekli	2	0.6
	Sık sık	12	3.9
	Ara sıra	169	54.7
	Hiç çıkmaz	126	40.8
	Toplam	309	100.0

Araştırmmanın ikinci aşama örneklemilarındaki bilgiler bu bölümün 3.2.10. alt başlığı ve katılımcıların demografik özelliklere göre dağılımları Tablo 6'da verilmektedir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmının birinci aşamasındaki verilerin toplanmasında Sosyodemografik Bilgi Formu (SBF), Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ), Evlilikte Problem Çözme Ölçeği (EPÇÖ), Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ) ve İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ) kullanılmıştır. Araştırmının ikinci aşamasındaki verilerin toplanmasında Sosyodemografik Bilgi Formu (SBF), Yakın Doğu Evlilik Uyum Ölçeği (YDEUÖ), Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği (YÇUÖ), Çift İlişkileri Ölçeği (ÇİÖ), Kişilerarası Tepkisellik İndeksi (IRI) ve Evlilik Doyum Ölçeği (EDÖ) kullanılmıştır.

3.2.1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Formda, katılımcılara ait sosyo demografik özellikleri saptayabilmek amacıyla araştırma problemleri bağlamında önem taşıyan cinsiyet, yaş, evlilik süresi, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, evlenme biçimini ve kök ailelerle ilişkilerle ilgili sorular yer almaktadır.

3.2.2. Evlilikte Uyum Ölçeği

Araştırmının birinci aşamasında kullanılan Evlilikte Uyum Ölçeği, Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin geçerliliği için yapılan çalışmada, ölçeğin evliliklerinde uyumlu ve uyumsuz grubları anlamlı olarak birbirinden ayırt ettiği anlaşılmıştır. Söz konusu çalışmada, klinik görüşmeler sonucu evliliğinde uyumsuz olarak belirlenen grubun sadece %17'si, evliliğinde uyumlu grubun ise

%96'sı evlilik uyumunu ifade eden 100 ve üzeri puan aldıkları hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .90'dır. (akt. Tutarel-Kışlak, 1995).

Ölçeğin Türkçe güvenirlik ve geçerlik çalışması Tutarel-Kışlak (1995) tarafından yapılmıştır. Ölçek, genel uyumla ilgili bir soru, aile bütçesi, duyguların ifadesi, arkadaşlar, cinsellik ve yaşam felsefesi gibi konularda anlaşma ya da anlaşamama alanlarını içeren sekiz soru ve çatışma çözme, bağlılık ve iletişimini ölçen altı soru olmak üzere toplam 15 sorudan oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 1 ile 60 puan arasında değişmekte olup, yüksek puan evlilikte uyumu, düşük puan da uyumsuzluğu göstermektedir. Uyumlu ve uyumsuz evliliği olan bireylerin ayırt edilmesini sağlayan kesme noktası ise **43.5** (EUÖ puan ortalaması) puan olarak belirlenmiştir. Türkçe'ye çevrilme ve ölçeğin güvenirliğini test etmek amacıyla yapılan işlemlerde; iç tutarlık güvenirlik değeri **.80**, iki yarımdan test güvenirliği **.67**, test-tekrar test güvenirliği **.57** olarak bulunmuştur (Tutarel-Kışlak, 1995). Bu araştırmada EUÖ'nin Cronbach alfa katsayısı **.84**, uyumlu ve uyumsuz bireylerin ayırt edilmesini sağlayacak kesme noktası **45.5** (EUÖ puan ortalaması) puan olarak hesaplanmıştır.

3.2.3. Evlilikte Problem Çözme Ölçeği

Araştırmmanın birinci ve ikinci aşamasında kullanılan Evlilikte Problem Çözme Ölçeği (EPÇÖ), Baugh, Avery ve Sheets-Haworth tarafından 1982 yılında geliştirilmiş dokuz maddelik likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlama çalışmaları Hünler (2002) tarafından yapılmıştır. Orjinal formunda dokuz basamaklı likert tipi olan ölçek, Türkçe formunda cevaplamasının kolay olması açısından beş basamaklıya dönüştürülmüştür. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 45, en düşük puan ise dokuzdur. Ölçekten alınan yüksek puan bireyin kendini evlilikte problem çözme becerileri açısından başarılı algıladığı göstermektedir.

EPÇÖ'nün faktör yapısını incelemek amacıyla yapılan faktör analizinde tüm maddelerin tek faktörde toplandığı görülmüştür. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı **.91**,

madde-toplam korelasyonu ise .63 ile .73 arasında değişmektedir (Hünler, 2002). Bu araştırmada ölçeğin Cronbach alfa katsayısı birinci aşamada .89, ikinci aşamada .92, madde-toplam korelasyonu ise .63 ile .75 arasında değişmektedir.

3.2.4. Empatik Eğilim Ölçeği

Araştırmmanın birinci aşamasında kullanılan Empatik Eğilim Ölçeği, Dökmen (1989) tarafından kişilerin günlük yaşamlarındaki empati kurma eğilimlerini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. 20 maddelik likert tipi ölçekten alınacak puanlar yükseldikçe empatik eğilim düzeyi artmakta, puanlar düşükçe empatik eğilim düzeyi azalmaktadır. Ölçek, 70 kişilik bir öğrenci grubuna üç hafta ara ile uygulanmış ve test-tekrar test güvenirlilik katsayısı .82, yarı-test korelasyon katsayıısı ise .81 olarak bulunmuştur. Ölçeğin ölçüt bağıntı geçerliliğini test etmek amacıyla Edwards Kişisel Tercih Envanteri'nin Duyguları Anlama alt ölçeği ile ilişkiye bakıldığında .68 düzeyinde bir ilişki hesaplanmıştır (Dökmen, 1989). Bu araştırmmanın birinci aşamasında EEÖ'nin Cronbach alfa katsayıısı .71, yarı-test korelasyon katsayıısı .53, Guttman yarı-test katsayıısı .69 olarak hesaplanmıştır.

Dökmen (1989) ölçek geçerlik güvenirlilik çalışmasında Cronbach alfa katsayısına rastlanmadığı ve bu araştırma ile ölçeğin geçerlik güvenirlilik çalışmasındaki yarı-test korelasyon katsayıları arasındaki farktan dolayı, bu araştırmaya benzer araştırmalarda kullanılan EEÖ'nin analiz değerlerini karşılaştırmak istenmiş ve Tosyalı (2010)'nın araştırma sonuçlarına bakılmıştır. Tosyalı (2010) evli bireylerin kişilik özellikleri, empati ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında EEÖ'nin Cronbach alfa katsayısını .74 olarak hesaplamıştır.

3.2.5. İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği

Araştırmının birinci aşamasında kullanılan İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği, Korkut tarafından bireylerin iletişim becerilerini nasıl değerlendirdiklerini anlamak

amacıyla geliştirilmiş, 5-li likert tipi ve 25 ifadeden oluşmaktadır. Tersine maddelerin olmadığı ölçekten elde edilen puanın fazlalığı bireylerin kendi iletişim becerilerini olumlu yönde değerlendirdikleri anlamına gelmektedir (Korkut, 1996). İlk çalışmada 0-4 olarak puanlanan ölçek son çalışmalarda hiçbir zamandan (1) her zamana (5) doğru puanlanmaktadır (Korkut, 1997).

Ölçeğin lise öğrencileri ile test tekrar test yöntemi ile yapılan güvenilirlik çalışmasında güvenilirlik katsayısı .76 ($p < .001$), iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach alfa katsayısı ise .80 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin Empatik Eğilim Ölçeği (Dökmen, 1988) ile yetişkinler için anababalarla yapılan benzer ölçekler geçerliği sonucunda elde edilen geçerlik katsayısı .58 olarak hesaplanmıştır (Korkut, 1996). Ölçeğin yetişkinlere yönelik olarak üç hafta arayla yapılan test tekrar test yöntemi ile yapılan güvenirlik çalışması sonucunda güvenirlik katsayısı .69 olarak hesaplanmıştır (Korkut, 1997). Bu araştırmanın birinci aşamasında İBDÖ'nin Cronbach alfa katsayısı .88 olarak hesaplanmıştır.

3.2.6. Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği

Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği (YÇUÖ) araştırmanın ikinci aşamasında YDEUÖ'nin ölçüt bağıntı geçerliliği ve paralel formlar güvenirlliğini test etmek amacıyla kullanılmıştır. YÇUÖ, Spanier (1976) tarafından geliştirilen Çift Uyum Ölçeği'nin Busby, Christensen, Crane ve Larson (1995) tarafından yeniden düzenlenmiş, Gündoğdu (2007) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Çift Uyum Ölçeği, evlilik ya da benzer ikili ilişkilerde, evli ya da birlikte yaşayan çiftlerin ilişki kalitesini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir.

Busby ve diğerleri (1995) ölçeğin bazı alt faktörlerindeki problemleri gidermek adına revizyon çalışması yapmışlardır. Çalışma sonucunda, faktörlere ait bazı maddeler, homojen olmamaları, bazı maddeler evet/hayır şeklinde yanıtlanıyor olmaları, bazı maddeler de çok genel ifadeler olmaları nedeniyle ölçekten çıkarılmış, sonuçta 14 maddeli, 3 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Yenilenmiş Çift

Uyum Ölçeği'nin faktör analiz sonuçlarına göre 1. 2. 3. 4. 5. ve 6. maddeler doyum faktörüne, 7. 8. 9. 10. maddeler uzlaşım faktörüne ve 11. 12. 13. 14. maddeler ise görüş birliği faktörüne ait olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin 7. 8. 9. 10. maddeleri ters puanlanmaktadır. Ölçek 5'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınacak puan aralığı 0-70 arasındadır. Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği ile Çift Uyum Ölçeği arasındaki korelasyon oldukça yüksektir ($r = .97$, $p < .01$). Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği'nin Guttman iki yarım güvenirlik katsayısı .94, Locke-Wallace Evlilikte Uyum Ölçeği ile korelasyon katsayısı .68'dir ($p < .01$) (Busby ve diğerleri, 1995).

Türkçe geçerlik ve güvenirliği için 292 evli çiftle uygulanan ölçeğin Cronbach alfa katsayısı toplam puan için .87, doyum alt ölçeği için .80, uzlaşım alt ölçeği için .80, görüş birliği alt ölçeği için .74'dir (Gündoğdu, 2007). Bu çalışma kapsamında 279 çiftle uygulanan Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği toplam puan Cronbach Alfa değeri .87 iken, alt faktörleri olan doyum, uzlaşım ve görüş birliği için sırasıyla .79, .73, .69 olarak elde edilmiştir. Gündoğdu (2007) çalışması ile bu araştırmanın ölçek toplam puan Cronbach alfa katsayıları aynı iken alt ölçek Cronbach Alfa değerleri farklılığı dikkat çekmiş ve analizler tekrar edildiğinde de aynı değerler hesaplanmıştır.

3.2.7. Çift İlişkileri Ölçeği

Araştırmanın ölçek geliştirme aşaması olan ikinci aşamasında, YDEUÖ'nin Evlilikte İletişim alt ölçeğinin ölçüt bağıntı geçerliliğini test etmek amacıyla Çift İlişkileri Ölçeği (ÇİÖ)'nin İletişim alt ölçeği kullanılmıştır. ÇİÖ, Haskan Avcı (2014) tarafından, evliliğe hazırlık programlarının etkinliğini ölçebilmek amacıyla üniversite öğrencilerine yönelik olarak geliştirilmiştir.

ÇİÖ'nin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Hacettepe Üniversitesi'nde öğrenim gören 1,115 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. ÇİÖ'nin güvenirlik analizinde Cronbach alpha katsayıları İletişim alt ölçeği için .77, Romantizm-Cinsellik alt

ölçeği için .88, Çatışma Çözme alt ölçeği için .85, Sosyal Destek alt ölçeği için .91, Farklılıklar Kabul alt ölçeği için .79 olarak bulunmuştur. ÇİÖ'nin ölçüt bağıntı geçerliliği için kullanılan Evlilik Öncesi İlişkileri Değerlendirme Ölçeği ile korelasyonu pozitif yönde .824 ($p<0.001$) olarak hesaplanmıştır.

ÇİÖ üçlü derecelendirmeli (bana tamamen uygun=3, ile bana hiç uygun değil=1) ve bazı maddeleri tersine çevrilmiş olarak hazırlanmıştır. Ölçekte toplam 78 madde, bu araştırmadan ölçüt bağıntı geçerliliğinde kullanılan İletişim alt ölçeğinde toplam 15 madde bulunmaktadır. İletişim alt ölçeğinden 15-45 puan alınabilmektedir. Yüksek puan, bireyin iletişim boyutunda çift ilişkisinin daha olumlu düzeyde olduğu anlamına gelmektedir (Haskan Avcı, 2014). Bu çalışmada İletişim alt ölçeğinin Cronbach alpha katsayısı .73 olarak hesaplanmıştır.

3.2.8. Kişiler Arası Tepkisellik İndeksi

Kişiler Arası Tepkisellik İndeksi (IRI)'nın Empati alt ölçeği, araştırmadan ölçek geliştirme aşaması olan ikinci aşamasında, YDEUÖ Evlilikte Empati alt ölçeğinin ölçüt bağıntı geçerliliğini test etmek amacıyla kullanılmıştır. Davis (1980) tarafından geliştirilen IRI, Engeler ve Yargıç (2007) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Beşlik likert tipi olarak hazırlanan IRI, her biri 7 maddelik Perspektif Alma, Empatik Düşünce, Kişisel Rahatsızlık ve Fantezi alt ölçekleri olan dört alt ölçek, toplam 28 maddeden oluşmaktadır (1980; akt. Engeler ve Yargıç, 2007).

Orijinal alt ölçeklerin Cronbach alfa katsayıları .71 ile .77 arasında, test-tekrar test değerleri .62 ile .71 arasında hesaplanmıştır (Davis, 1980; akt.: Engeler ve Yargıç, 2007). Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması iki üniversitede kayıtlı 214 lisans öğrencisine uygulanarak hesaplandı. Uygulama sonunda IRI Empati Alt ölçeğinin Cronbach alfa katsayısı .66, diğer alt ölçeklerin .60 ile .76 arasında hesaplandı. Bu çalışmada Empati alt ölçeğinin Cronbach alpha katsayısı .84 olarak hesaplanmıştır.

3.2.9. Evlilik Doyum Ölçeği

Araştırmmanın ölçek geliştirme aşaması olan ikinci aşamasında, YDEUÖ Kök Ailelerle İlişkiler alt ölçeğinin ölçüt bağıntı geçerliliğini test etmek amacıyla Canel (2007)'in geliştirdiği Evlilik Doyum Ölçeği (EDÖ)'nin Eşin Ailesiyle İletişim alt ölçeği kullanılmıştır. Evli bireylerin evlilik doyum düzeylerini ölçmeyi amaçlayan EDÖ, doğru-yanlış şeklinde iki seçenekli hazırlanmıştır. Ölçekten alınacak yüksek puan düşük evlilik doyumu işaret etmektedir.

EDÖ, Evlilik Uyumu, Öfke, Eşin Ailesiyle İletişim, Ekonomik Anlayış ve Ebeveynlik Anlayışı olmak üzere beş alt boyutu bulunmaktadır. Ölçek toplam 101, Eşin Ailesiyle İletişim alt ölçeği 11 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin güvenirlilik analiz sonucunda Cronbach Alfa katsayısı toplam puan için .97, Eşin Ailesiyle İletişim alt ölçeği için **.84** olarak hesaplanmıştır (Canel, 2007). Bu araştırmada da EDÖ Eşin Ailesiyle İletişim alt ölçeğinin Cronbach alpha katsayısı **.84** olarak hesaplanmıştır.

3.2.10. Yakın Doğu Evlilikte Uyum Ölçeği

Evli bireylerin evlilik yaşantısı içinde eşleriyle olan uyumlarını belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Yakın Doğu Evlilikte Uyum Ölçeği” (kısa adıyla YDEUÖ), okuma yazma bilen en az ilkokul mezunu, araştırmaya katılmayı kabul eden 217 kadın ve 62 erkek toplam 279 evli bireyden toplanan verilerle gerçekleştirilmiştir. YDEUÖ, Evlilikte Doyum 16 madde, Evlilikte İletişim 9 madde, Evlilikte Empati 10 madde ve Kök Ailelerle İlişkiler 7 madde olmak üzere toplam dört alt ölçek ve 42 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, sıklık kategorilerini belirten “Her Zaman, Coğunlukla, Ara Sıra ve Hiçbir Zaman” şeklinde dörtlü likert tipi olarak düzenlenmiştir, Her zaman “4”, Coğunlukla “3”, Ara Sıra “2”, Hiçbir Zaman “1” şeklinde ve cevaplamada tepki kurulumunu önlemek amacıyla 7, 10, 14, 18, 20, 24, 26, 29, 32, 38, 40ncı maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçek maddelerinin tümünden alınabilecek toplam puan 168'dir. Ölçekten alınan puan arttıkça evli bireylerin uyum

düzeylerinin de arttığı düşünülmektedir. Ölçek ilkokul ve üstü eğitim düzeyine sahip evli bireylere uygulanabilir.

Güvenirlik analizi sonucunda Cronbach alfa katsayıları YDEUÖ toplam, Evlilikte Doyum, Evlilikte İletişim, Evlilikte Empati ve Kök Ailelerle İlişkiler alt ölçekleri için sırası ile .94, .92, .86, .81 ve .78 olarak hesaplanmıştır. Ölçüt bağıntı geçerliliği için korelasyon değerleri YDEUÖ ile YÇUÖ arasında .760, YDEUÖ Evlilikte Doyum alt ölçeği ile YÇUÖ Doyum alt ölçeği arasında .675, YDEUÖ Evlilikte İletişim alt ölçeği ile ÇİÖ İletişim alt ölçeği arasında .417, YDEUÖ Evlilikte Empati alt ölçeği ile IRI Empati alt ölçeği arasında .258, YDEUÖ Kök Ailelerle İlişkiler alt ölçeği ile EDÖ Eşin Ailesiyle İletişim alt ölçeği arasında .748 olarak hesaplanmıştır. Faktör analizi sonucunda açıklanan toplam varyans % 48.36, alt faktörler toplam varyansın % 32, % 6.57, % 5.17 ve % 4.08'ini açıklamaktadır. Birinci faktörün tek başına açıkladığı varyansın yüksek olması ölçeğin genel bir faktöre sahip olduğunun göstergesi olarak kabul edildiğinden, dört faktörün her birinin ayrı ayrı kullanılabilmesi yanında ölçeğin tümünün tek faktörlü olarak kullanılması uygun görülmektedir. Ölçeğin ilk yarı ve son yarı güvenirlik testinde, ilk yarı ile son yarı arasındaki korelasyon .806, ilk yarı Croanbach alfa katsayısı .887, son yarı Croanbach alfa katsayısı .918 olarak hesaplanmıştır.

3.3.10.1. YDEUÖ'nin Oluşturma Aşaması

Yakın Doğu Evlilik Uyum Ölçeği (YDEUÖ), araştırmacı tarafından araştırmanın ikinci safhasında geliştirilmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizleri için gerekli veriler Lefkoşa şehrinde yaşayan 279 evli bireyden veri toplanmıştır. Kapsam geçerliği için uzman yedi kişiden görüş alınmış, ölçüt-bağıntı geçerliği için EUÖ, EPÇÖ, IRI, ÇİÖ ve EDÖ kullanılmış, yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Güvenirlik analizleri için; iç tutarlılık ve iki yarı test güvenirliği yapılmıştır. İç tutarlılık güvenirliğinde; Cronbach alfa katsayısı, madde-toplam puan korelasyonlar katsayıları hesaplanmış, madde analizi (t testi) yapılmıştır.

Evlilik danışmanlığına başvuran çiftler yoğun olumsuz duygular içinde geldiklerinden sorunlarını ifade etmekte güçlük yaşamaktadırlar. Sürecin başlangıcında ölçek kullanılmاسının bu güçlüğü aşmada faydalı olacağı düşünüllererek, sorun alanlarının tespitine yönelik bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca yapılacak benzer çalışmalarda ve evlilik ilişkisini geliştirme programlarının etkinliğini ölçümede kullanılabilecek özgün bir ölçme aracı olarak alana kazandırılması amaçlanmaktadır.

Bu araştırmanın birinci aşamasında, Lefkoşa şehrinde çeşitli iş yerlerinde çalışan 309 evli bireyden toplanan nicel verilerin analizi sonucunda evlilikte problem çözme, iletişim, empati becerileri ve kök ailelerle ilişkilerin evlilik uyumuyla pozitif yönde ilişkili olduğu saptandığından bu kavramları kapsayan bir ölçek geliştirilmesine karar verilmiştir. Konuya ilgili alan yazın incelendiğinde, evliliklerde yaşanan sorunların bazlarının kişilik özellikleri gibi değiştirilemeyecek faktörlerden kaynaklandığı, bazlarının ise beceriler ve bağlanmayla ilgili olanlar gibi değiştirilebilecek faktörlerden kaynaklandığı söylendiğinden (Markman ve Halford, 2005) geliştirilecek ölçegin bu kavramları kapsamasının yeterli olacağı değerlendirilmiştir. Ayrıca evlilikte uyumun kapsadığı boyutlar hakkında geliştirilen ölçeklerin değiştirilebilecek faktörleri esas almış olması (Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği-Busby, 1995; Evlilik Doyum Ölçeği-Canel, 2007; Evlilik Doyum İndeksi-Hudson, 1987; Evlilik Hoşnutsuzluğu Ölçeği-Kayser, 1996; Evlilik Yaşam Doyum Ölçeği-Johnson, Zabriskie ve Hill, 2006; Evlilikte Uyum Ölçeği-Locke ve Wallace, 1959; Kaliteli Evlilik İndeksi-Norton, 1983; Evlilik Doyum Envanteri-Snyder, 1997; Çift Uyum Ölçeği-Spanier, 1976; Evlilik Yaşam Ölçeği-Tezer, 1996) ölçüye dahil edilen kavramların yeterli olduğu görüşünü desteklemektedir.

Alan yazında evlilikte problem çözmeyi, evlilikte iletişimini, kök ailelerle ilişkileri, evlilik uyumunu ve evlilik doyumunu ölçen farklı ölçme araçları bulunmasına rağmen, evlilikte empatiyi ölçen bir ölçeye ulaşlamamıştır. Evlilik ilişkilerinde empatiyi ölçmek isteyen araştırmalarda kişiler arası ilişkilerdeki empatiyi ölçen ölçeklerin kullanıldığı görülmektedir (Hacı, 2011; Tosyalı, 2011; Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002 ; Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2013). Evlilikte iletişimini ölçen

ölçebileceği düşünülen ÇİÖ (Haskan Avcı)'nin de üniversite öğrencilerinin partnerleriyle iletişim düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiş olması da evlilikte iletişim ölçme de bir eksiklik olduğunu göstermektedir. Evlilik uyum veya doyumu ölçen araçların en yenisinin 2007 yılına ait olması, evlilikle ilgili Kuzey Kıbrıs kültürüne özgü geliştirilen veya geçerlik güvenilirlik çalışması yapılan hiçbir ölçüye ulaşılamaması evlilikte yaşanan sorunların araştırılmasına yönelik önemli bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu sebeplerden ötürü YDEUÖ'nin alandaki önemli bir eksikliği karşılayacağı düşünülmektedir.

YDEUÖ maddeleri; ölçülmesi düşünülen kavramların tanımları, ele alınıkları kuramsal çerçeveyenin temel esasları ve konuya ilgili geçerlik güvenilirliği test edilmiş ölçeklerin maddeleri dikkate alınarak oluşturulmuştur. Çoğunlukla evlilikte iletişim ve problem çözme becerileri bilişsel-davranışçı çift terapi tekniği olarak, empati becerisi duygusal odaklı çift terapilerinde, kök ailelerle ilişkiler ise Bowen aile terapisinde ele alınan kavamlardandır (Gladding, 2011/2012). Bu kavamların açıklaması aşağıda verilmektedir.

Evlilikte uyum eşlerin evlilikteki başarı ve işlevselliği yani ilişkinin niteliği (Ersanlı ve Kalkan, 2008), **evlilikte doyum** ise eşler arası eşitlik, düşünsel ve bedensel yakınlık algısından kaynaklanan bir hoşnutluk duygusu (Gökmen, 2001) olarak tanımlanmaktadır. Evlilikte uyumun daha geniş bir tanımı eşlerin birbirlerine ve evliliğin bütünlüğüne uyum sağlayacak biçimde değişiklikleri özümsekçileri, birbirleri ile iletişim kurabildikleri, evliliğin önemli alanlarında fazla anlaşmazlıklar yaşamadıkları, anlaşmazlıkları her ikisini de memnun edecek biçimde çözümlemeleri olarak yapılmıştır (Locke ve Wallace, 1959; akt. Çapri, 2008). Bu tanımlardan evlilikte uyumun evlilik doyumunu da kapsayan bir kavram olduğu anlaşılrken (Ersanlı ve Kalkan, 2008), literatürde evlilikte uyumu ölçen ölçeklerde, evlilikte uyumun ilişkideki devinimsel ve duyuşsal konular yanında iletişim, problem çözme ve kök ailelerle ilişkileri de kapsayan sorular içerdikleri görülmektedir (Busby ve diğerleri, 1995; Canel, 2007; Çelik, 2006; Hudson, 1987; Locke ve Wallace, 1959; Snyder, 1997; Spanier, 1976; Tezer, 1996).

Evlilikte iletişim kişiler arası iletişimden çok daha fazlası, eşin en yakın arkadaşı, sırdaşı olmak ve kişinin kendisini korkmadan eşine ifade edebilmesini içermektedir (Rosen-Grandon, Myers ve Hattie, 2004). Eşler arası iletişim, aile içi konuların nasıl ele alındığını ve aile içinde uyum ya da çatışmaya neden olan iletişim davranışlarını ifade etmektedir (Gürüz ve Eğinli, 2008). Eşler arası duygusal bağlılığın temel göstergesi olan evlilikte **empati ise**, çiftlerden birinin diğerinin duyguları ve düşüncelerini doğru bir şekilde anlama, anladığını geri aktarma becerisidir (Papp, Kouros ve Cummings, 2010). **Evlilikte problem çözme becerisi**, eşlerin birbirlerine tam olarak ne istediklerini belirtmeleri, bu konuda bir iletişim ve karar verme süreci yaşayarak sonuçta bir anlaşmaya varmalarıdır (Gladding, 2011/2012). Bu tanımlardan evlilikte iletişim, evlilikte empati ve evlilikte problem çözmeyi de kapsayan bir tanım olduğu anlaşılmaktadır. İletişim kavramının diğer iki kavramı kapsıyor olması bu üç kavram için ayrı ayrı maddelerin bulunduğu bir ölçegin hazırlanması ve güvenirlilik geçerlik çalışması sonuçlarına göre kavramların netleştirilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Yukarıda tanımları yapılan kavumlardan evlilikte uzlaşım için 9 madde, evlilikte doyum için 18 madde, evlilikte empati için 22 madde, evlilikte problem çözme için 16 madde, evlilikte iletişim için 12 madde, kök ailelerle ilişkiler için 16 olmak üzere toplam 93 madde hazırlanmıştır. Tepki kategorileri “hiçbir zaman, ara sıra, çoğunlukla, her zaman” olacak şekilde dörtlü likert tipi şeklinde düzenlenmiştir. Erkuş (2014) sıklık belirten tepki kategorilerinin dört kategoriden fazla seçilmesi halinde zamansal niteleyiciler arasında farkın algılanamayacağını, bu nedenle dilimizde, “hiçbir zaman”, “bazen (veya arasına)”, “genellikle (veya çoğunlukla)”, ve “her zaman” şeklinde seçilmesinin uygun olacağını belirtmektedir. Bireylerin cevaplarında tepki kurulumunu önlemek amacıyla 44 madde olumsuz ifadeler kullanılarak yazılmıştır. Ölçekten alınacak yüksek puan evlilikte sorunların az olduğunu göstermektedir. Alt ölçeklerden alınan puan sıralaması evlilik danışmanlık sürecinde ele alınacak problem alanlarının önceliğinin belirlenmesine yardım edecektir.

Ölçülmek istenen kavramlar, kavramların tanımları alan yazındaki bu konudaki bilgiler ve bu konuda hazırlanan ölçeklerdeki maddelerin dikkate alınmasıyla 93 maddelik bir havuz oluşturulmuştur. Madde havuzunun kapsam geçerliliğini teste etmek için yapılan işlemler aşağıda verilmektedir.

Kapsam geçerliği: Testi oluşturan maddelerin, ölçümek istenilen özelliği ölçümede yeterli olup olmadığıının göstergesidir. Bunun için kullanılan yöntemlerden birisi de uzman görüşü almaktır (Büyüköztürk, 2007, s. 168). YDEUÖ'ne uzman görüşü almak için kapalı uçlu sorulardan oluşan değerlendirme formu hazırlanmıştır. Formun sunuş mektubunda uzmanlardan bekleneler açıkça ifade edilmiştir. Soruların geçerliliğine ilişkin uzman görüşlerini belirlemek için, “uygun”, “uygun değil”, “düzeltmesi gereklidir” ve “açıklamalar” şeklinde cevap formatı kullanılmıştır. Toplam 93 maddeden oluşan ilk form sekiz uzmana gönderilerek görüşleri alınmış, en az iki uzmanın uygun görmediği maddeler ölçekte çıkarılmış, düzeltme istenen her madde yeniden incelenerek düzeltilmiş ve sonuçta 42 madde elenmesi ile ölçekte 51 madde kalmıştır. YDEUÖ ön pilot uygulamaya hazır 51 maddelik son halinde, Evlilikte Uzlaşım alt ölçü 8, Evlilikte İletişim alt ölçü 8, Evlilikte Problem Çözme alt ölçü 8, Kök Ailelerle İlişkiler alt ölçü 8, Evlilikte Doyum alt ölçü 9 ve Evlilikte Empati alt ölçünde 10 madde bulunmaktadır.

Uzman görüşlerinin değerlendirilmesinden sonra, ölçekte yer alan maddelerin evli bireyler tarafından anlaşılırlığını değerlendirmek amacıyla örneklemeye uygun hedef kitlenin üç gruplarında olan 12 bireyle ön uygulama çalışması yapılmıştır. Ön uygulama yapılırken bireylerin ölçekte yer alan maddelerdeki ifadeleri anlaşılır bulup bulmadıkları test edilmiştir. Ön uygulama sonucunda, anlaşılır olmayan maddelerde düzeltmeler yapılarak 51 maddelik ölçek seçilen örneklemeye uygulanacak hale getirilmiştir (Erkuş, 2014).

Uygulama, 2014 yılı Eylül-Ekim aylarında gerçekleştirilmiştir. Ölçek geliştirmeyle ilgili çalışmalarda örneklem büyütüğünü Comrey ve Lee (akt. Erkuş, 2014), n=50 çok yetersiz, n=100 yetersiz, n=200 uygun, n=300 iyi, n=500 çok iyi, n=1000 mükemmel olarak değerlendirilmektedir. Büyüköztürk (2007) ise, madde sayısının beş

katı olan örneklemi yeterli olacağını belirtmektedir. Bu kriterlere göre 51 maddelik YDEUÖ'nin madde sayısının beş katı olan 255 kişilik bir örneklemden elde edilecek verilerin yeterli bir sayı olduğu kabul edilmiştir. Sonuçta ölçek 307 evli bireye dağıtılmış, 283 form doldurulmuş haliyle kapalı zarflarda geri alınmış, tüm cevap formları incelenmiştir. Cevap formlarından herhangi birini cevaplamayan 4 bireyin cevapları değerlendirme dışı bırakılmış, sonuçta aile yaşam döngüsünün çeşitli aşamalarında olan 279 bireyin cevapları geçerli sayılmış, her hangi bir maddeye cevap vermeyenlerin o madde hakkındaki cevabı sıfır olarak kaydedilmiştir. Katılımcıların sosyodemografik özelliklerine göre dağılımları Tablo 6'da verilmektedir.

Tablo 6. Katılımcıların sosyodemografik özelliklere göre dağılımı

Değişkenler		Katılımcı sayısı n	Yüzde (%) P
Cinsiyet	Kadın	217	77.8
	Erkek	62	22.2
	Toplam	279	100
Eğitim	İlkokul	11	3.9
	Ortaokul	8	2.9
	Lise	73	26.2
	Üniversite ve üstü	187	67.0
	Toplam	279	100
Gelir	Yetmez	117	41.9
	Yeterli	145	52.0
	Fazla	17	6.1
	Toplam	279	100
Çocuk	Var	244	87.5
	Yok	35	12.5
	Toplam	279	100
Doğduğu yer	Kıbrıs	244	87.5
	Türkiye	26	9.3
	Diğer	9	3.2
	Toplam	279	100

279 kişiden oluşan çalışma grubunun yaşları 24 ile 68 arasında değişmektedir. Katılımcıların yaş ortalamaları 40 (Medyan: 40.69, Mod: 35, Standart Sapma: 8.55)'dır. Hepsi halen evliliğini sürdürmeye olan katılımcıların evlilik süreleri 1 ile 37 yıl arasında değişmektedir. Katılımcıların evlilik süresi ortalamaları 15 (Medyan: 14.00, Mod: 5, Standart Sapma: 9.31)'dır.

3.3.10.2. YDEUÖ'nin Güvenirlilik Analizleri

Güvenirlilik, bireylerin ölçek maddelerine verdikleri cevaplar arasındaki tutarlılık olarak tanımlanır. Güvenirlilik, testin ölçmek istediği özelliği ne derece doğru ölçtügü ile ilgilidir (Büyüköztürk, 2007). Karasar (2013)'a göre “güvenirlilik, aynı şeyin bağımsız ölçümleri arasındaki kararlılığı; ölçülmek istenen şeyin sürekli olarak aynı semboller alması; aynı süreçlerin izlenmesi ve aynı ölçülerin kullanılması ile aynı sonuçların alınması; ölçmenin tesadüfi yanılıqlardan arınık olmasıdır”.

Güvenirlilik, bir korelasyon katsayısı (r) ile belirlenir ve sıfır ile bir arasında değişen değerler alır (Karasar, 2013). Yapılan bir ölçmede iç tutarlılık güveniligi, test-tekrar test güveniligi, paralel (esdeğer) form güveniligi, iki yarı test güveniligi olmak üzere dört çeşit güvenilik ölçüyü aranabilir (Çakmur, 2012).

1.İç tutarlılık güveniligi: Ölçek maddelerinin belli bir kavrama ait yapıyı ölçmesi ve maddelerin birbiriyle ilişkili olarak aynı yapıyı ölçmeleridir. İç tutarlılık analizleri için farklı hesaplama ve istatistik yöntemleri vardır, bu çalışmada Cronbach alfa katsayısı, madde-toplam puan korelasyon katsayılarının hesaplanması (Çakmur, 2012) ve madde analizi (t testi) yöntemleri (Büyüköztürk, 2007) kullanılmıştır.

a.Cronbach alfa katsayısı: Maddelerin birbiriyle tutarlı olup olmadığını ve maddelerin hipotetik bir değişkeni ölçüp ölçümediğini belirleyebilmek için Cronbach alfa katsayısı hesaplanır. Alfa katsayısının esas işlevi iç tutarlılığı saptamasıdır (Çakmur, 2012).

YDEUÖ toplam puan ve alt ölçeklerin toplam puan iç tutarlılık katsayıları Tablo 7'de verilmektedir.

Tablo 7. Yakın Doğu Evlilikte Uyum Ölçeği İç Tutarlılık Sonuçları

Ölçek İsimleri	Cronbach α
Ölçek genel toplam	.945
Birinci alt ölçek: Evlilik doyumu	.927
İkinci alt ölçek: Evlilikte iletişim	.860
Üçüncü alt ölçek: Evlilikte empati	.811
Dördüncü alt ölçek: Kök ailelerle ilişkiler	.786

YDEUÖ'nin iç tutarlılığı, ölçeğin tümü ve her bir alt ölçek için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Ölceğin genel toplam ve doyum alt ölçüği için iç tutarlılık sonuçlarının yüksek derecede güvenilir ($.90 \leq \alpha < 1.00$), evlilikte empati, ailelerle ilişkiler ve evlilikte iletişim alt ölçeklerinin ise oldukça güvenilir ($0.60 \leq \alpha < 0.90$) olduğu görülmektedir (Özdamar, 1999; akt. Can, 2014).

b. Madde-toplam puan korelasyonu katsayılarının hesaplanması: Madde-toplam puan korelasyonu, ölçeğin toplam puanlarıyla her bir maddeye ait puanların korelasyonunun alınmasıdır. Madde toplam puan korelasyon katsayılarının ortalaması testin güvenirligini verir (Çakmur, 2012). Düzeltilmiş madde-toplam korelasyon ise, tüm katılımcıların o maddeden aldığı puanlar dizisi ile söz konusu madde çıkarıldıkten sonra ölçekteki alınan toplam puanlar arasındaki korelasyon işleminin sonucudur (Can, 2014). Büyüköztürk (2007), madde-toplam korelasyonu .30 ve daha yüksek maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği, .20-.30 arasında kalan maddelerin zorunlu görülmesi durumunda teste alınabilecegi veya maddelerin düzeltilmesi gereği, .20'den daha düşük maddelerin testten çıkartılması gerektiğini belirtmiştir.

YDEUÖ madde-toplam istatistik analiz sonuçları ve alfa katsayıları değerleri Tablo 8'de verilmektedir.

Tablo 8. Madde-Toplam İstatistikleri ve Alfa Katsayı Analiz Sonuçları

Madde-deler	Madde Çık.-Ölçek Ort.	Madde Çık.-Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Madde-Top. Korelasyonu	Madde Çık.-Ölçek Alfa Katsayı
EU1	168,9821	334,795	,577	,942
EU2	168,7384	336,597	,596	,942
EU3	168,5448	342,364	,366	,944
EU4	168,9391	344,525	,314	,944
EU5	168,4444	343,413	,452	,943
EU6	168,8100	340,716	,406	,944
EU7	168,6272	339,163	,482	,943
EU8	168,7670	342,287	,419	,943
EU9	169,4158	338,611	,363	,944
EU10	168,5125	342,164	,454	,943
EU11	168,5376	341,429	,508	,943
EU12	168,5018	343,819	,427	,943
EU13	169,2079	343,194	,343	,944
EU14	168,8029	342,792	,337	,944
EU15	168,5806	340,057	,499	,943
EU16	168,3190	349,369	,144	,945
EU17	169,3297	347,049	,122	,947
EU18	168,7348	343,102	,432	,943
EU19	168,5950	341,379	,432	,943
EU20	168,6237	334,523	,667	,942
EU21	168,8459	336,656	,543	,943
EU22	168,6810	334,563	,656	,942
EU23	168,6380	337,383	,609	,942
EU24	168,6738	334,940	,718	,942
EU25	168,5699	345,476	,256	,944
EU26	168,7419	334,494	,677	,942
EU27	168,7706	341,933	,499	,943
EU28	168,8602	342,344	,423	,943
EU29	168,4480	339,658	,565	,943
EU30	168,8029	336,900	,602	,942
EU31	168,7599	336,874	,533	,943
EU32	168,3728	341,379	,520	,943
EU33	168,5950	336,407	,664	,942
EU34	168,6846	340,871	,496	,943
EU35	168,8172	339,884	,445	,943
EU36	168,9247	339,019	,544	,943
EU37	168,7599	332,090	,728	,941
EU38	168,2616	346,115	,386	,944
EU39	168,9892	333,730	,590	,942
EU40	168,6201	339,949	,551	,943
EU41	168,7419	332,149	,741	,941
EU42	168,7133	343,292	,326	,944
EU43	168,9570	330,718	,721	,941
EU44	168,7814	331,373	,722	,941
EU45	168,6380	337,815	,581	,942
EU46	168,3584	347,403	,248	,944
EU47	168,6882	333,791	,726	,942
EU48	168,5986	345,896	,240	,944
EU49	169,0179	342,320	,390	,944
EU50	168,9677	339,823	,525	,943
EU51	168,7240	341,488	,488	,943

N=279 Alfa=.945

Yapılan analiz sonuçlarına göre “düzeltilmiş madde-toplam korelasyon katsayıları dikkate alınarak .20'den düşük olan 16 ve 17nci maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Düzeltilmiş-madde toplam korelasyonları .20 ile .30 arasında olan 25., 46. ve 48. Maddelerin ölçekte bırakılıp bırakılmayacağının değerlendirilmesi faktör analizi aşamasında yapılacaktır.

c. Madde analiz (t testi) güvenirliği: Madde analizi kapsamında başvurulan bir başka yol, testin toplam puanlarına göre oluşturulan alt %27 ve üst %27'lik grupların madde ortalama puanları arasındaki farkların ilişkisiz t-testi kullanılarak sınanmasıdır. Gruplar arasındaki istendik yönde gözlenen farkların anlamlı çıkması, testin iç tutarlılığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir (Büyüköztürk, 2007).

YDEUÖ madde-toplam korelasyonları ile alt %27 ve üst %27'lik grupların madde puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi sonuçları Tablo 9'da verilmektedir.

Tablo 9. Madde Analizi Sonuçları

Madde No.	Madde-Top. Korelasyonu (n=279)	t (Alt%27-Üst%27) (n1=75; n2=75)	Madde No.	Madde-Top. Korelasyonu (n=279)	t (Alt%27-Üst%27) (n1=75; n2=75)
MADDE01	.70	-10.42***	MADDE27	.62	-9.76***
MADDE02	.70	-10.83***	MADDE28	.53	-8.24***
MADDE04	.42	-4.63***	MADDE29	.77	-10.95***
MADDE06	.51	-5.53***	MADDE30	.76	-11.47***
MADDE07	.56	-6.77***	MADDE32	.57	-6.74***
MADDE08	.53	-7.34***	MADDE33	.81	-12.97***
MADDE10	.56	-6.20***	MADDE34	.60	-9.38***
MADDE11	.64	-9.25***	MADDE35	.53	-8.151***
MADDE12	.53	-7.00***	MADDE36	.67	-10.77***
MADDE13	.45	-6.86***	MADDE37	.81	-15.31***
MADDE14	.46	-5.88***	MADDE38	.49	-5.082***
MADDE15	.60	-8.81***	MADDE39	.71	-12.56***
MADDE18	.58	-8.81***	MADDE41	.82	-14.81***
MADDE19	.58	-7.54***	MADDE43	.81	-13.83***
MADDE20	.74	-11.41***	MADDE44	.83	-14.53***
MADDE21	.66	-9.60***	MADDE45	.73	-11.73***
MADDE22	.74	-10.75***	MADDE46	.29	-3.40***
MADDE23	.77	-11.40***	MADDE47	.82	-15.54***
MADDE24	.87	-16.32***	MADDE49	.52	-7.32***
MADDE25	.36	-4.45***	MADDE50	.65	-9.88***
MADDE26	.80	-14.73***	MADDE51	.62	-8.53***

***p<0.001

Tablo 9 incelendiğinde, ölçekte yer alan tüm maddeler için madde-toplam korelasyonlarının .29 ile .83 arasında değiştiği ve t-değerlerinin anlamlı ($p<0.001$) olduğu görülmektedir. Bu bulgu, ölçekteki maddelerin güvenirliklerinin yüksek ve aynı davranışları ölçmeye yönelik olduklarını göstermektedir. Bu bulgu, maddelerin evli bireyleri yaşadığı evlilik uyumları bakımından ayırt ettiği şeklinde de yorumlanabilir.

2. İki yarı test (Split-half) güvenirliği, testin maddelerini tek-çift, ilk yarı-son yarı veya yansız olarak iki eş yaraya ayırarak testin iki yarısı arasındaki ilişkiden hareketle Spearman Brown formülü kullanılarak testin tamamı için hesaplanan korelasyon katsayısı ile açıklanır (Büyüköztürk, 2007). Çalışmada ilk yarı ve son yarı maddeler iki ayrı gruba ayrılarak yapılan analiz sonuçları Tablo 10'da verilmektedir.

Tablo 10. Spearman Brown İki Yarı Test Korelasyon Analizi Sonuçları

Güvenirlilik Analizi-Ölçek (bölme)

Güvenirlilik Katsayıları

N of Cases=42

Formlar arası korelasyon= .806

Gutman iki-yarı= .891

Equal Length = .893

Spearman-Brown

Enequal Length =.893

Alfa bölüm-1=.887 (21 madde)

Alfa bölüm-2= .918 (21 madde)

Tablo 10 incelendiğinde YDEUÖ ilk yarısı ile son yarısı arasındaki Spearman Brown Sıra Farkları korelasyon katsayısının .806 olarak hesaplandığı görülmektedir. Yani ölçeğin ilk 21 maddesi ile son 21 maddesi arasında yüksek derecede ilişki olduğu saptanmıştır.

3.3.10.3. YDEUÖ'nin Geçerlik Analizleri

Ölçüt-bağıntı (kriter) geçerliği: Ölçüt-bağıntı geçerliği, test puanlarının belirlenen bir veya bir kaç dış ölçütle ilişkisini inceleyen geçerlik tekniğine denir. Geçerlik katsayısı için hesaplanan .30 ve daha yüksek korelasyonlar testin geçerli olduğunu bir göstergesi olarak kabul edilir (Büyüköztürk, 2007). YDEUÖ ölçüt-bağıntı geçerliği analiz sonuçları Tablo 11'de verilmektedir.

Tablo 11. Ölçek Puanları ile Ölçüt Arasındaki Korelasyon Analiz Sonuçları

Ölçek		YDEUÖ -ED	YDEUÖ -Eİ	YDEUÖ -EE	YDEUÖ -KAİ	YDEUÖ Toplam
YDEUÖ -ED	Spearman Korelasyon	1.000	.704** ,	.659** .000	.399** .000	.925** .000
	p					
	N	279	279	279	279	279
YDEUÖ -Eİ	Spearman Korelasyon	.704** .000	1.000 ,	.637** .000	.258** .000	.838** .000
	p					
	N	279	279	279	279	279
YDEUÖ -EE	Spearman Korelasyon	.659** .000	.637** .000	1.000 ,	.349** .000	.804** .000
	p					
	N	279	279	279	279	279
YDEUÖ -KAİ	Spearman Korelasyon	.399** .000	.258** .000	.349** .000	1.000 ,	.529** .000
	p					
	N	279	279	279	279	279
YDEUÖ Toplam	Spearman Korelasyon	.925** .000	.838** .000	.804** .000	.529** .000	1.000 ,
	p					
	N	279	279	279	279	279
ÇUÖ Toplam	Spearman Korelasyon	.711** .000	.630** .000	.599** .000	.406** .000	.760** 000
	p					
	N	279	279	279	279	279
ÇUÖ Doyum	Spearman Korelasyon	.675** .000	.477** .000	.515** .000	.410** .000	.675** .000
	p					
	N	279	279	279	279	279
ÇİÖ Evlilikte İletişim	Spearman Korelasyon	.565** .000	.417** .000	.521** .000	.342** .000	.592** .000
	p					
	N	279	279	279	279	279

IRI	Spearman Korelasyon	.121*	.151*	.258**	.163*	.178*
Empati	p	.04	.012	.000	.006	.003
	N	279	279	279	279	279
EDÖ	Spearman Korelasyon	.387**	.194**	.263**	.748**	.449**
Eşin	p	.000	.000	.000	.000	.000
Ailesiyle	N	279	279	279	279	279
İletişim						

Araştırmmanın ölçüt-bağıntı geçerliğinin hesaplanması için Spearman Sıra Farkları Korelasyon işlemi yapıldığında, YDEUÖ toplam puanları ile ÇUÖ toplam puanları arasında pozitif yönde ileri derecede anlamlı güçlü ilişki, YDEUÖ Evlilikte Doyum (-ED) alt ölçeği toplam puanları ile ÇUÖ doyum alt ölçeği toplam puanları arasında pozitif yönde ileri derecede anlamlı güçlü ilişki, YDEUÖ Evlilikte İletişim (-Eİ) alt ölçeği toplam puanları ile ÇİÖ Evlilikte İletişim alt ölçeği toplam puanları arasında pozitif yönde ileri derecede anlamlı orta ilişki, YDEUÖ Evlilikte Empati (-EE) alt ölçek toplam puanları ile IRI Empati alt ölçeği toplam puanları arasında pozitif yönde ileri derecede anlamlı zayıf ilişki, YDEUÖ Kök Ailelerle İlişkiler (-KAİ) alt ölçek toplam puanları ile EDÖ Eşin Ailesiyle İletişim alt ölçeği toplam puanları arasında pozitif yönde ileri derecede anlamlı güçlü ilişki olduğunu göstermektedir ($r>.25$, $p<0.05$).

Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların YDEUÖ toplam ve YDEUÖ alt ölçeklerinin toplam puanlarını ölçüt olarak alıp testin ölçüt geçerliliği için kullanılan ölçeklerin puanları arasında ilişki olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon İşlemi, IRI Empati alt ölçeği hariç diğer ölçekler arasında pozitif yönde ileri derecede anlamlı ilişki vermektedir. IRI Empati alt ölçüğünün YDEUÖ-ED, YDEUÖ-Eİ ve YDEUÖ-KAİ alt ölçekleri ile ilişkisi anlamlı düzeydedir. YDEUÖ-EE ile IRI Empati alt ölçeği arasındaki ilişkinin ileri derecede anlamlı ($p<0.001$) ve korelasyon değerinin .258 ($r<.3$) çıkması IRI Empati alt ölçek maddelerindeki cümlelerin anlaşılırlığındaki güçlükten (örneğin, “benden daha talihsiz insanlar için genellikle merhametli, alaklı hisler duyarım”) kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yapı geçerliliği: “Testin ölçülmek istenen davranış bağlamında soyut bir kavramı (faktörü) doğru bir şekilde ölçebilme derecesini gösterir” (Büyüköztürk, 2007, s. 168). Hazırlanan maddelerin ölçülmek istenen özelliği ne derece doğru ölçüdüğü yapı geçerliliğiyle ilgilidir. (Büyüköztürk, 2007). Faktör analizi aynı zamanda bir yapı geçerliliği olarak da tanımlanmaktadır (Köymen, 1994; akt.Canel, 2009). “Faktör analizi (FA), birbiriyile ilişkili çok sayıda değişkeni bir araya getirerek az sayıda, kavramsal olarak anlamlı yeni değişkenler (faktörler, boyutlar) bulmayı, keşfetmeyi amaçlayan çok değişkenli bir istatistiktir” (Büyüköztürk, 2002). Doğrulayıcı ve açımlayıcı olmak üzere iki temel yöntem olan faktör analizinde, bu çalışmanın amacına uygun olan açımlayıcı yöntem kullanılmıştır. Açımlayıcı FA, değişkenler arasındaki ilişkilerden hareketle faktör bulmaya, teori üretmeye yönelik bir işlemidir (Büyüköztürk, 2002).

YDEUÖ’nin yapı geçerliliğinde, faktör yapısı incelenmiştir. Çalışma grubu farklı yaş, eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyden değişik demografik özelliklere sahip çalışan evli bireyler arasından seçilmiştir. Testin tümü 279 kişiye uygulanmıştır. Ölçeğin faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett testi yapılmıştır. Faktör yapılarının uygunluğunu test etmek için, değişkenler arası ilişkinin olması gereken derecelerine ilişkin bir ölçüt veren KMO testi ile Korelasyon Matrisindeki ilişkilerin anlamlı bir düzeyde olup olmadığını gösteren Barlett Küresellik Testi hesaplanmalıdır. KMO testi, örneklemdeki ilişkiler anlamındaki yeterliliğini gösterir (Can, 2014). Kaiser-Meyer-Olkin ve Barlett Testi sonuçları Tablo 12’de verilmektedir.

Tablo 12. KMO ve Barlett’s Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği	.918
Barlett’s Test of Sphericity	
Ki-kare değeri	6831,852
S. Derecesi	1176
p	.000

KMO testi sonucunun .918 yani .7’den büyük çıkmış olması örneklemdeki değişkenler arası ilişkinin “iyi” düzeyde olduğu anlamında ($KMO \geq 0.7$ olması İYİ

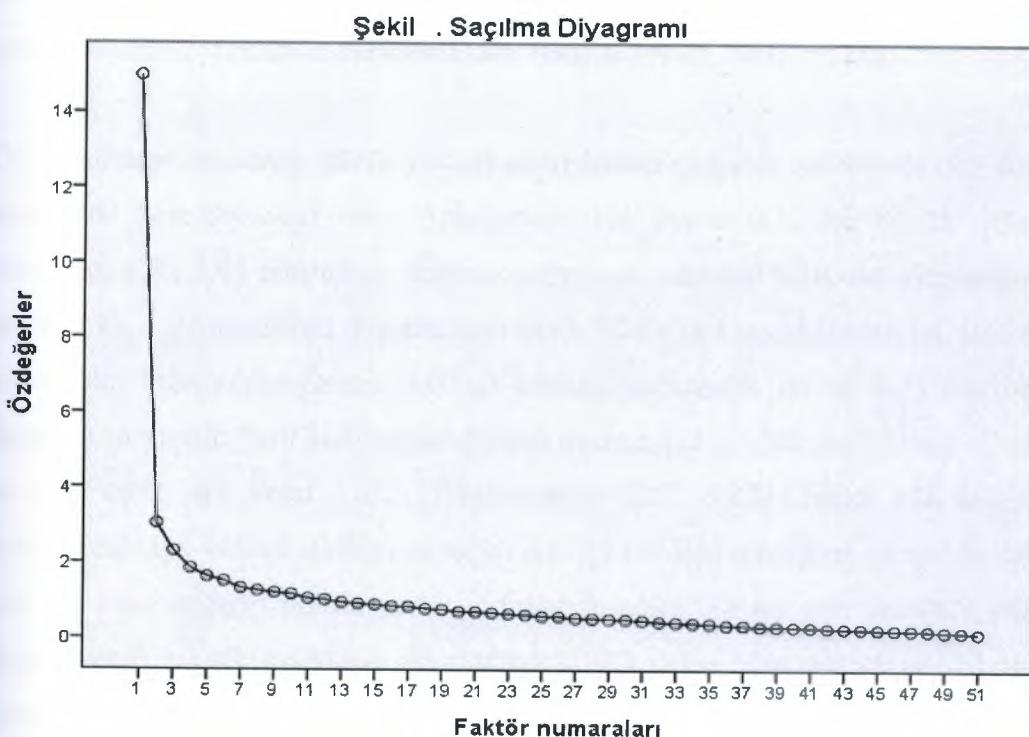
anlamında) ve Barlett testi p değerinin 0.05'in altında olması maddeler arası ilişkilerin olduğu matrisin, ilişkilerin olmadığı birim matristen anlamlı olarak farklı olduğunu göstermiş olmasından dolayı faktör analizi yapılabileceğini göstermektedir. Yapılan faktör analiz sonucunda elde edilen faktörler ve öz değerleri Tablo 13'de verilmektedir.

Tablo 13. Faktörler ve Öz Değerleri

	Faktör-1	Faktör-2	Faktör-3	Faktör-4	Faktör-5	Faktör-6
Öz değer	14.94	3.01	2.25	1.78	1.59	1.43
Öz Değer	Faktör-7	Faktör-8	Faktör-9	Faktör-10	Faktör-11	
	1.26	1.22	1.16	1.14	1.03	

Tablo 13 incelendiğinde, öz değeri 1'den büyük olan 11 faktör olduğu görülmektedir. Bu faktörlere ve öz değerlerine ait dağılım grafiği Şekil 1'de verilmektedir.

Şekil 1. YDEUÖ Faktör ve Özdeğerlerin Dağılım Grafiği

Tablo 13 ve Şekil 1 birlikte incelendiğinde, Tablo 13'de önemli faktör sayısını belirten öz değer ölçütüne göre öz değeri 1'den büyük 11 faktör görülsel de, öz değerlere göre çizilen çizgi grafiğinde birinci faktörden sonra yüksek ivmeli bir

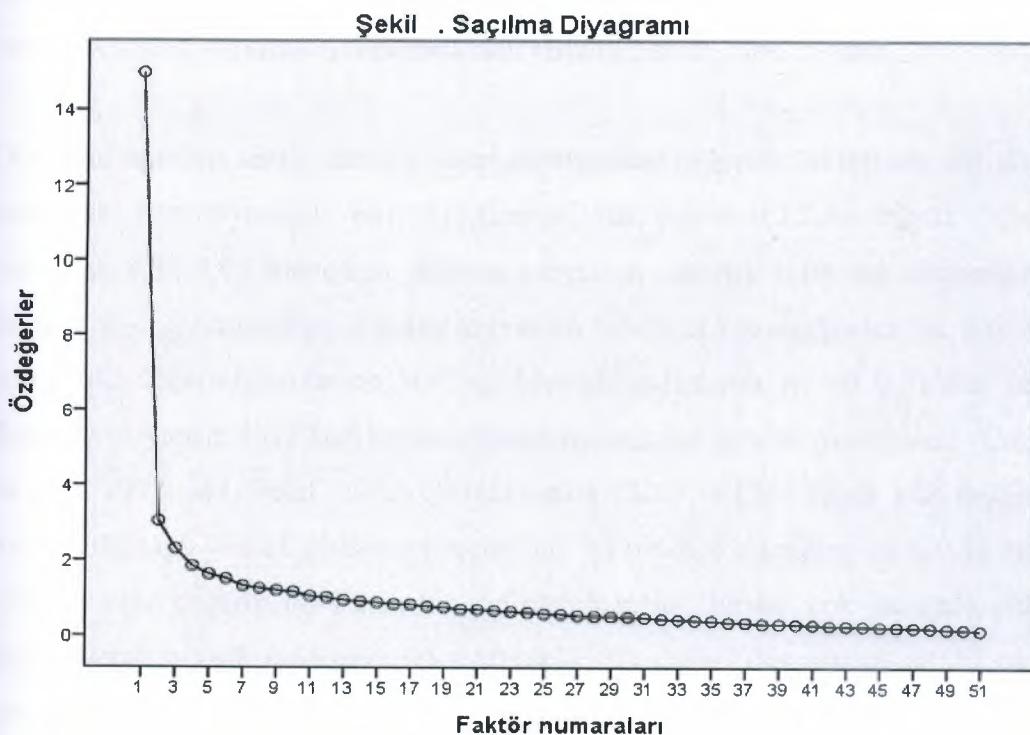
anlamında) ve Barlett testi p değerinin 0.05'in altında olması maddeler arası ilişkilerin olduğu matrisin, ilişkilerin olmadığı birim matristen anlamlı olarak farklı olduğunu göstermiş olmasından dolayı faktör analizi yapılabileceğini göstermektedir. Yapılan faktör analiz sonucunda elde edilen faktörler ve öz değerleri Tablo 13'de verilmektedir.

Tablo 13. Faktörler ve Öz Değerleri

	Faktör-1	Faktör-2	Faktör-3	Faktör-4	Faktör-5	Faktör-6
Öz değer	14.94	3.01	2.25	1.78	1.59	1.43
Öz Değer	Faktör-7	Faktör-8	Faktör-9	Faktör-10	Faktör-11	
	1.26	1.22	1.16	1.14	1.03	

Tablo 13 incelendiğinde, öz değeri 1'den büyük olan 11 faktör olduğu görülmektedir. Bu faktörlere ve öz değerlerine ait dağılım grafiği Şekil 1'de verilmektedir.

Şekil 1. YDEUÖ Faktör ve Özdeğerlerin Dağılım Grafiği

Tablo 13 ve Şekil 1 birlikte incelendiğinde, Tablo 13'de önemli faktör sayısını belirten öz değer ölçütüne göre öz değeri 1'den büyük 11 faktör görülsse de, öz değerlere göre çizilen çizgi grafiğinde birinci faktörden sonra yüksek ivmeli bir

düşüş gözlenmektedir. Bu durum ölçeğin genel bir faktöre sahip olabileceğini göstermektedir. Öte yandan, grafikte dördüncü faktöre kadar birinci faktörden sonra olana göre daha az olmakla birlikte ivmeli bir düşüşün dördüncü faktöre kadar devam ettiği gözlenmekte olup, buna göre ölçeğin dört faktörlü olabileceği düşünülmektedir. Beşinci ve sonraki faktörlerde grafiğin genel gidişi yatay olup, önemli bir düşüş eğilimi gözlenmemektedir. Yani beşinci ve sonraki faktörlerin varyansa olan katkıları birbirine yakındır.

Toplam varyansın %44.88'ini açıklayan dört faktör, "bağımsızlık, yorumlamada açıklık ve anlamlılık" sağlamak amacıyla eksen döndürmesine tabi tutulmuştur. Eksenlerin döndürülmesi sonrasında maddelerin bir faktördeki yükü artarken, diğer faktörlerdeki yükleri azalır. Böylece faktörler kendileriyle ilişki veren maddeleri bulurlar ve faktörler daha kolay yorumlanabilir. Güvenirlilik analizinde ölçeğin toplam 51 maddesinden ikisinin (16. ve 17.) düzeltilmiş madde-toplam korelasyon değeri .20'den az olduğundan çıkarılmıştı, kalan 49 madde ile varimax dik döndürme analizi gerçekleştirilmiştir. Sosyal bilimlerde sıkılıkla dik döndürme yöntemlerinden varimax kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2007 s. 126).

Dik döndürmeden sonra, faktör yükleri matrisindeki değerler, faktörlerle değişkenler arasındaki korelasyonları verir. Araştırmacı, yük değeri 0.32'den büyük değerleri yorumlar. 0.32-0.45 arasındaki değerler varyansın yaklaşık %10'unu kapsadığından zayıf, 0.45-0.55 arasındaki değerler varyansın %20'sini kapsadığından iyi, 0.63-0.71 arasındaki değerler varyansın %40'ını kapsadığından çok iyi ve 0.71'den büyük değerler varyansın %50'sini kapsadığından mükemmel şekilde yorumlanır (Comrey ve Lee, 1992; akt. Polat, 2012). Büyüköztürk (2007, s.124) faktör yük değerinin, 0.45 ya da daha yüksek olmasının seçim için iyi bir ölçü olacağını, az sayıda madde için bu sınır değerin 0.30'a kadar indirilebileceğini, birden çok faktörde yüksek değeri veren binişik maddenin iki faktördeki yük değeri farkının en az .10 olması gerektiğini belirtmektedir.

Dik döndürme faktör sonuçları incelendiğinde, 15 maddenin birinci faktörde, 14 maddenin ikinci faktörde, 11 maddenin üçüncü faktörde, 9 maddenin dördüncü faktörde (toplam 49 madde) toplandığı görülmüştür. Faktör yük değerleri .30'dan

düşük olan madde 5 (.292) ve madde 48 (.284) ölçekten çıkarılarak kalan 47 madde ile analize devam edilmiştir. Binişik maddeler faktör içindeki önemleri ve binişiklik farkları dikkate alınarak binişik madde kalmayincaya kadar tek tek ölçekten çıkarılarak (madde 42, 3, 9, 31, 40 sırasıyla) analize devam edildiğinde ölçekte 42 madde kalmıştır. Ölçeğin güvenirlik analizinde hesaplanan düzeltilmiş madde-toplam korelasyon değerleri .20 ile .30 arasında hesaplanan 25. ve 46. madde faktör yükleri sırasıyla .475 ve .493 hesaplandığından ölçekten çıkarılmamıştır. Ölçeğin son analizdeki 42 maddeye ait faktör yük değerleri Tablo 14'de verilmektedir.

Tablo 14. YDEUÖ Faktör Analizi (Döndürülmüş Temel Bileşenler Analizi) Sonuçları

Madde No.	Faktör Ortak Varyansı	Faktör-1 Yük Değeri	Faktör-2 Yük Değeri	Madde No.	Faktör Ortak Varyansı	Faktör-3 Yük Değeri	Faktör-4 Yük Değeri
Madde32	.537	.696		Madde 18	.480	.649	
Madde33	.612	.694		Madde 51	.481	.633	
Madde29	.493	.655		Madde 27	.492	.615	
Madde20	.589	.617		Madde 36	.487	.608	
Madde24	.618	.609		Madde 28	.390	.583	
Madde44	.705	.601		Madde 04	.334	.549	
Madde41	.635	.591		Madde 50	.415	.517	
Madde43	.597	.583		Madde 34	.350	.460	
Madde47	.606	.582		Madde 13	.308	.452	
Madde21	.434	.527		Madde 08	.306	.393	
Madde37	.624	.521		Madde 19	.600		.734
Madde23	.507	.518		Madde 14	.510		.687
Madde45	.463	.501		Madde 25	.475		.683
Madde30	.449	.482		Madde 06	.512		.679
Madde49	.274	.472		Madde 38	.490		.590
Madde35	.306	.430		Madde 10	.367		.499
Madde26	.723		.734	Madde 46	.262		.493
Madde01	.600		.733				
Madde22	.585		.620				
Madde39	.497		.599				
Madde15	.425		.596				
Madde11	.415		.547				
Madde12	.529		.520				
Madde02	.468		.496				
Madde07	.363		.469				

Açıklanan Varyans

Toplam :% 48.36

Faktör-1:% 32.52

Faktör-2:% 6.57

Faktör-3:% 5.17

Faktör-4:% 4.08

Tablo 14'de verilen YDEUÖ dört faktörlüdür. Dört alt ölçekte toplanan ölçeğin toplam varyansı açıklama oranı % 48.36'dır. Faktör analizi çalışmalarında faktör

yüklerinin toplam varyansı açıklama oranının alt sınırı % 40 olarak kabul edilmektedir (Kline, 1994; akt. Baloğlu ve Karadağ, 2008). Önemli olarak belirlenen faktörlerden birincisi ölçüye ilişkin varyansın % 32.52'sini, ikinci faktör % 6.57'ini, üçüncü faktör % 5.17'ini, dördüncü faktör % 4.08'ini açıklamaktadır.

Faktör döndürme sonrasında, ölçegin birinci faktörünün 16, (32, 33, 29, 20, 24, 44, 41, 43, 47, 21, 37, 23, 45, 30, 49, 35), ikinci faktörünün 9 (26, 1, 22, 39, 15, 11, 12, 2, 7), üçüncü faktörünün 10 (18, 51, 27, 36, 28, 4, 50, 34, 13, 8), dördüncü faktörünün 7 (19, 14, 25, 6, 38, 10, 46) maddeden olduğu belirlenmiştir. Maddelerin faktörlerdeki yük değerleri; birinci faktörde .430-.696, ikinci faktörde .469-.734, üçüncü faktörde .393-.649, dördüncü faktörde .493-.734 arasında değişmektedir. Faktörlere maddelerin içerikleri dikkate alınarak birinci faktöre “evlilikte doyum” (örneğin, doğru kişiyle evlendiğimi düşünürüm), ikinci faktöre “evlilikte iletişim” (örneğin, sorunlarımı eşimle paylaşırım), üçüncü faktöre “evlilikte empati” (örneğin, eşimin dile getirdiği düşüncelerini anlarım) ve dördüncü faktöre “kök ailelerle ilişkiler” (örneğin, eşimin ailesi ile ilişkilerim konusunda eşimle sorun yaşarım) isimleri verilmiştir.

3.3.10.2. Sonuçlar

YDEUÖ başlangıçta altı alt ölçekten oluşacak şekilde tasarlanmıştı. Faktör analizi sonucunda öngörülen altı alt ölçegin ikisi (evlilikte problem çözme ve evlilikte uzlaşım) ayrı bir faktör olarak gruplanmamış, bu iki alt ölçegin bazı maddeleri binişik olduğundan ölçekten çıkarılmış bir kısmı da eksenlerin döndürülmesi sonrasında diğer ölçeklerde kendileriyle ilişkili maddeleri bulduklarından o ölçeklerde gruplanmışlardır. Sonuç olarak YDEUÖ Evlilikte Doyum, Evlilikte İletişim, Evlilikte Empati ve Kök Ailelerle İlişkiler olmak üzere dört alt ölçekten oluşacak şekilde yapılmıştır.

Ölçek aynı zamanda tek faktörlüdür. Ölçekte yer alan maddelerin döndürme öncesindeki birinci faktör yük değerlerinin ve birinci faktörün tek başına açıkladığı

varyansın yüksek olması ölçeğin genel bir faktöre sahip olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda, YDEUÖ'nin, dört faktörlü olmasının ve her faktörün ayrı ayrı kullanılabilmesinin yanı sıra tek faktörlü de kullanılması uygun görülmektedir.

YDEUÖ'nin Türkiye'den göç ederek Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan evli bireylerde ve Türkiye'de yaşayan evli bireylerde geçerlik güvenirlik çalışması yapılmadan kullanılıp kullanılmayacağını hesaplayabilmek için araştırmanın bilgi formunda katılımcılara nerede doğdukları sorulmuştur. Katılımcıların doğduğu yere göre YDEUÖ ve alt ölçeklerinden aldıkları puan sıra ortalamaları Tablo 15'de verilmektedir. Türkiye ve Kıbrıs dışında doğan katılımcılar analize dahil edilmemiştir.

Tablo 15. YDEUÖ ve Alt Ölçek Puan Sıra Ortalamalarının Doğduğu Yere Göre U-Testi Sonuçları

	Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
YDEUÖ	K.Kıbrıs	244	137.44	33536.50	2697.50	.210
Toplam	Türkiye	26	117.25	3048.50		
YDEUÖ	K.Kıbrıs	244	135.39	33035.00	3145.00	.943
Evlilikte Doyum	Türkiye	26	136.54	3550.00		
YDEUÖ	K.Kıbrıs	244	139.35	34001.50	2232.50	.013*
Evlilikte İletişim	Türkiye	26	99.37	2583.50		
YDEUÖ	K.Kıbrıs	244	136.75	33367.50	2866.50	.418
Evlilikte Empati	Türkiye	26	123.75	3217.50		
YDEUÖ	K.Kıbrıs	244	137.34	33512.00	2722.00	.229
Ailelerle ilişkiler	Türkiye	26	118.19	3073.00		

Araştırmaya katılan 279 evli bireyin, 244'ü Kıbrıs'ta, 26'sı Türkiye'de, dokuzu diğer ülkelerde doğduğunu işaretlemiştir. Kıbrıs'ta doğan 244 ve Türkiye'de doğan 26 bireyden oluşan 250 kişilik grupta, Türkiye'de doğanlarla Kıbrıs'ta doğanların YDEUÖ puan ve alt ölçek puan sıra ortalamaları arasında anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre, Kıbrıs'ta doğanlar ile Türkiye'de doğanlar arasında evlilikte iletişim alt ölçek puan sıra ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu, her iki grup arasında ölçek toplam ve

diğer alt ölçek puan sıra ortalamaları açısından anlamlı fark olmadığı saptanmıştır. Bulgular, Evlilikte İletişim alt ölçüği hariç ölçeğin toplam puan ve diğer alt ölçeklerinin ayrı ayrı Türkiye'de güvenirlik ve geçerlik çalışması yapılmadan kullanılabileceğini göstermektedir.

3.4. VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Araştırmmanın birinci aşama verileri Ağustos-Eylül 2012, ikinci aşama verileri Eylül-Ekim 2014 tarihleri arasında toplanmıştır. Veriler, Lefkoşa'da kamu ve özel sektörde çalışan evli bireylerden toplanmıştır. Ölçekler, uygulamaya katılmaya istekli kişilere zarflar içinde verilerek yine kapalı zarflar içerisinde alınmıştır. Eşlerin de araştırmaya katılması amacı bulunmadığından ölçekler eve götürmeden iş yerlerinde doldurulabilmiştir. Birinci aşamada kullanılan ölçeklerin cevaplama süresi 15-20 dakika, ikinci aşamada kullanılan ölçeklerin cevaplama süresi 25-30 dakika kadar sürmektedir.

3.5. VERİ ANALİZİ

Veri toplama işlemleri bittikten sonra elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Veriler, bilgisayarda Sosyal Bilimler İstatistik Paket Programı (SPSS) 20.0 ile; yüzdelik, Kruskal Wallis testi, Mann Whitney U testi ve Spearman Sıra Farkları Korelasyonu kullanılarak değerlendirilmiştir.

3.6. ARAŞTIRMADA ETİK

Veri toplama aşamasında, demografik bilgi formu ve ölçekler katılımcılara çalışıkları kurumlarda dağıtılmış ve gönüllü olanların doldurması talep edilmiştir. Anket formunun başında yer alan açıklamada, katılımın zorunlu olmadığı, gönüllülük esasına bağlı olduğu yazılı olarak belirtilmiştir. Belgeler yapışkanlı zarfla birlikte

dağıtılmış, dolduran katılımcının zarfı kolaylıkla yapıştırarak geri vermesi sağlanarak anonimlik konusunda katılımcıların kendilerini güvende hissetmeleri sağlanmıştır. Ölçeklerin sadece bir eş tarafından doldurulması ile araştırmaya katılan birey sayısı kadar çifte ulaşılabilmiş, ayrıca eşlerin ölçekleri eve götürmeden eşlerinden ayrı doldurmaları ile daha gerçekçi cevaplar vermeleri sağlanmış, cevaplarını eşlerinin görme olasılığı önlerek cevaplardan kaynaklı eşler arası çıkabilecek sorunlar önlenmiştir. Sunuş mektubunda araştırmamanın konusu ve amacı, verilerin nerede saklanacağı gibi konular açıklanmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçekleri geliştiren ve yabancı araştırmacıların geliştirdiği ölçeklerin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını yapan araştırmacılardan ölçekleri kullanma izni alınmıştır.

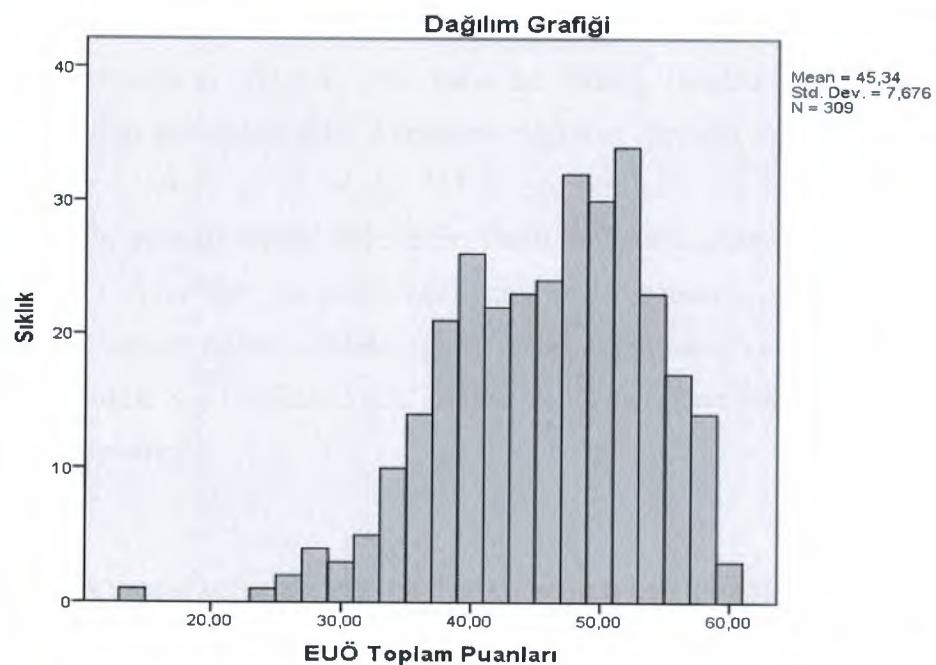
BÖLÜM IV

BULGULAR VE TARTIŞMA

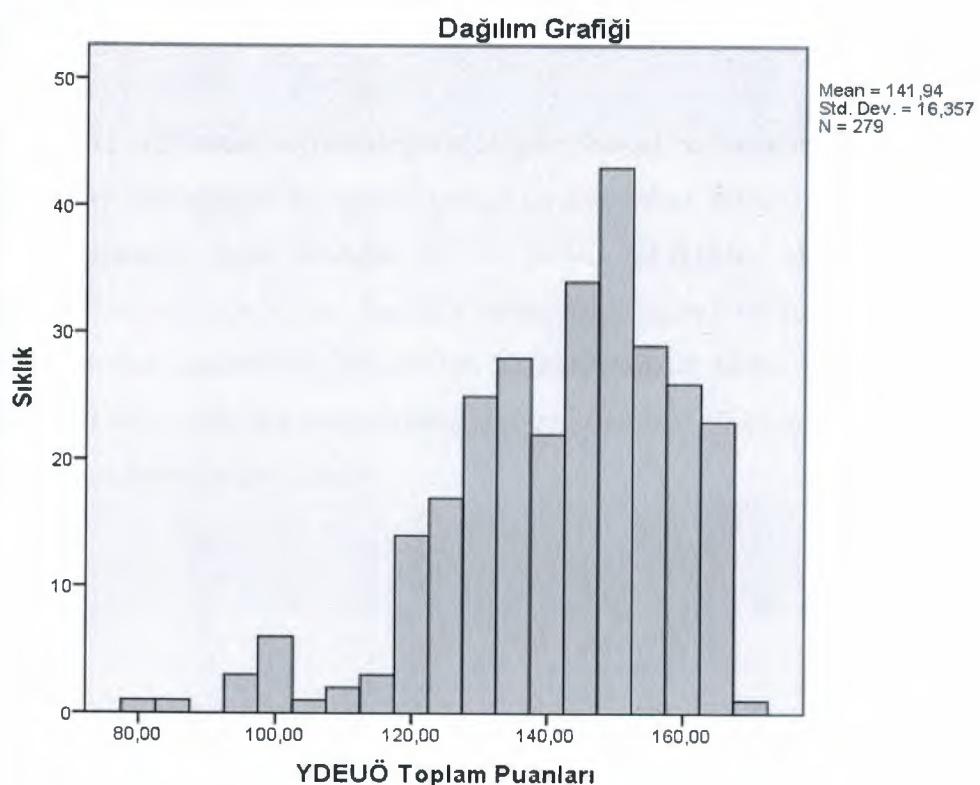
Bu bölümde, araştırmmanın birinci ve ikinci aşamasındaki örneklemlerden toplanan verilerin analiz sonuçları araştırmmanın alt problemlerine uygun sırayla verilerek, literatürle birlikte tartışması yapılmıştır.

Araştırma verilerinin dağılımı “normallik” varsayımini karşılamadığından ($p<.05$); parametrik olmayan istatistik testlerden, ilişkisiz iki örneklem için Mann Whitney U-testi, ilişkisiz k-örneklem için Kruskal Wallis H-testi, Spearman Sıra Farkları korelasyon hesabı kullanılmış, Manova ve Regresyon analizleri yapılamamıştır (Büyüköztürk, 2007; Can, 2014). Araştırmmanın birinci aşama EUÖ toplam puanlarının Dağılım Grafiği Şekil 2, ikinci aşama YDEUÖ toplam puanlarının Dağılım Grafiği Şekil 3’de verilmektedir.

Şekil 2. EUÖ Toplam Puan Ortalamaları ve Sıklıkların Dağılım Grafiği

Şekil 3. YDEUÖ Toplam Puan Ortalamaları ve Sıklıkların Dağılım Grafiği

Şekil 2 ve Şekil 3 incelendiğinde EUÖ ve YDEUÖ toplam puan ortalamaları dağılım grafiklerinin her ikisinin de sol tarafındaki düşük puanların sikliğinin sağ taraftaki yüksek puanların sikliğine göre daha az olduğu, bundan dolayı verilerin normal dağılmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca her değişken için ayrı ayrı hesaplanan normallik testi sonuçlarının $p < .05$ olarak bulunması, verilerin dağılımı ile normal dağılım grafiğinin anlamlı olarak birbirinden farklı olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2007). Türkiye'den alt sosyo-ekonomik ve ilköğretimsel seviyesinde olan nüfus akışının zaman içinde artabileceği ve puan dağılıminin evliliğinde uyumsuz taraf olan grafiğin sol tarafına doğru artması sonucunda verilerin normallik göstereceği düşünülmektedir.

4.1. SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER VE EVLİLİK UYUMU

Bu alt bölümde, araştırmancının bağımsız değişkenlerinden olan sosyodemografik değişkenlerin kategorileri arasında evlilik uyum puanı sira ortalamaları açısından farklılıkların hesaplanması ve sonuçların literatür bulguları ile birlikte tartışılması verilmektedir.

Araştırma verilerinin normal dağılım sergilememesi ve örneklem olasılıksız uygun örneklem olmasından kaynaklı zayıflığı güçlendirmek amacıyla, iki yıl ara ile farklı katılımcılardan aynı konuyu ölçen farklı ölçeklerle elde edilen verilerin karşılaştırılması yapılmıştır. Aşağıda araştırmancının birinci safhasında kullanılan EUÖ ile araştırma kapsamında geliştirilen ve araştırmancının ikinci safhasında kullanılan YDEUÖ'nin verilerinin sosyodemografik değişkenlere göre analiz sonuçları ayrı ayrı tablolaştırılarak verilmektedir.

Alt problem 1.1.1.1. Sosyodemografik Değişkenlere Göre Evlilik Uyumunda Farklılık Var mı?

Cinsiyete göre evlilik uyumunda farklılık var mı?

EUÖ ve YDEUÖ Puan Sıra Ortalamalarının cinsiyet farkı açısından araştırılması

Farklı cinsiyette olan bireylerin, EUÖ Puan Sıra Ortalamalarının U testi sonuçları Tablo 16'da, YDEUÖ sonuçları Tablo 17'de verilmektedir.

Tablo 16. EUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Cinsiyete Göre U-Testi Sonucu

Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kadın	203	161.97	32880.00	9344.00	.57
Erkek	106	141.65	15015.00		

(p>0.05)

203 kadın ve 106 erkekten oluşan 309 kişilik bir grupta, kadınlarla erkeklerin evlilik uyumları arasında anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann-Whitney U testinin sonucuna göre, kadınların evlilik uyum puanları ile erkeklerin evlilik uyum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($U=9344.00$, $p>0.05$).

Tablo 17. YDEUÖ Toplam ve Alt Ölçek Puan Sıra Ortalamalarının Cinsiyete Göre U-Testi Sonuçları

	Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
YDEUÖ	Kadın	217	141.66	30740.00	6367.00	.52
Toplam	Erkek	62	134.16	8320.00		
YDEUÖ	Kadın	217	137.51	29839.50	6186.50	.334
Doyum	Erkek	62	148.72	9220.50		
YDEUÖ	Kadın	217	147.02	31902.50	5204.50	.006*
İletişim	Erkek	62	115.44	7157.50		
YDEUÖ	Kadın	217	141.78	30766.00	6341.00	.489
Empati	Erkek	62	133.77	8294.00		
YDEUÖ	Kadın	217	139.89	30355.50	6702.50	.965
Ailelerle ilişkiler	Erkek	62	140.40	8704.50		

*(p<0.05)

217 kadın ve 62 erkekten oluşan 279 kişilik bir grupta, kadınlarla erkeklerin evlilik uyumları arasında anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann-Whitney U testinin sonucuna göre, kadınların evlilik uyum puanları ile erkeklerin evlilik uyum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($U=6367.00$, $p>0.05$).

Kadınlarla erkeklerin YDEUÖ alt ölçek puanları arasında fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann-Whitney U testinin sonucuna göre, kadınların evlilik iletişim puanları erkeklerin evlilik iletişim puanlarına göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($p<.05$). Kadınların evlilik doyum, evlilikte empati ve ailelerle ilişikler puanları ile erkeklerin evlilik doyum, evlilikte empati ve ailelerle ilişikler puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiş olmasına karşılık, kadınların evlilik doyum puanları erkeklerin evlilik doyum puanlarına göre daha düşük, kadınların evlilik empati puanları erkeklerin evlilik empati puanlarına göre daha yüksek çıktıgı görülmektedir.

Gerek batı gerekse Türkiye'de yapılan araştırmaların çoğunda erkeklerin kadınlara göre evlilik uyum ve doyumu daha yüksek saptanmaktadır (Akar, 2005; Çakır, 2008; Çakırlar, 2012; İmamoğlu, 1991; Kiecolt-Glaser ve Newton, 2001; Steil ve Turetsky, 1987; Şener ve Terzioğlu, 2008; Umberson, 1992) ve bunun nedeni evliliğin erkekler için kadınlara oranla daha yararlı bir ilişki olması ve annelerin babalara göre çocuk bakım ve eğitimine daha çok zaman ayırması şeklinde açıklanmaktadır (Frum, 2000; Gough, 1991; Twenge ve Campbell, 2001; akt. Demiray, 2006). Bu araştırmada **kadınların erkeklerle göre YDEUÖ'nin doyum alt ölçüğinden daha az puan** almış olmaları bu bulguları desteklemektedir. Ayrıca Kuzey Kıbrıs'ta evlilik danışmanlığı için başvuruda bulunan çiftlerde evliliğinde mutsuz olduğunu ifade edenlerin çoğunlukla kadınlar olduğu gözlenmektedir. Bazı araştırma sonuçları ise kadınlarla erkekler arasında evlilik uyumu açısından fark olmadığı yönündedir (Acar, 1998; Çağ ve Yıldırım, 2013; Fıçıoğlu 1992, Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002; Tutarel-Kışlak-Göztepe, 2013; Yeşiltepe, 2011). Kadınların evlilik uyum veya doyumlarının erkeklerle göre daha yüksek olduğunu saptayan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmada kadınların YDEUÖ toplam puanların erkeklerin

toplam puanlarına göre daha yüksek çıkmış olmasını etkileyen sebebin Mann Whitney U testi sonuçlarında saptanan evlilikte iletişim alt ölçüğinden kadınların erkeklerle göre daha yüksek puan almalarından kaynaklandığı görülmektedir. Sonuç olarak kadınların erkeklerle göre, iletişim ve empati becerilerinin daha yüksek almalarından kaynaklanan evlilikte uyumlarının daha yüksek olduğu, ancak evlilikte uyumun bir alt boyutu olan evlilik doyumlarının erkeklerle göre daha az olduğu görülmektedir.

Yaşa göre evlilik uyumunda farklılık var mı?

Farklı **yaşlarda** olan bireylerin, EUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 18'de, YDEUÖ sonuçları Tablo 19'da verilmektedir.

Tablo 18. EUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Yaşa Göre Karşılaştırılması, Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Yaş	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
30 ve altı	52	154.55	2	.45	.797	Fark yok
31-50	209	153.30				
51 ve üstü	48	162.90				

Tablo 19. YDEUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Yaşa Göre Karşılaştırılması, Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Yaş	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
30 ve altı	41	130.67	2	.882	.643	Fark yok
31-50	200	140.49				
51 ve üstü	38	147.47				

Analiz sonuçları, araştırmmanın her iki safhasına katılan evli bireylerin EUÖ ve YDEUÖ'lerinden aldığı puanların, yaş gruplarına göre farklılaşmadığını göstermektedir ($p>0.05$). Bu bulgu evlilik uyum ölçek puanlarının katılımcıların yaşlarına göre oluşan gruplar arasında anlamlı farklılık olmadığını göstermektedir.

Yaş değişkeni ile evlilik uyumu arasındaki ilişki konusundaki araştırmalarda önemli farklılıklar gözlenmektedir. Çakır (2008) 26-34 yaş grubundaki bireylerin 35-50 yaş grubundakilere göre, Şentürk (2013)'ün yaptığı araştırma bulgularında 26-35 yaş grubundakilerin 46-65 yaş grubundakilere göre daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Bu iki araştırmmanın sonuçlarında, 35 yaş altındaki bireylerin 35 yaş üstündekilere göre evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Çakırlar (2012) ise yaptığı araştırma sonuçlarında 31-35 yaş aralığındaki grubunun önceki ve sonraki yaş gruplarına göre evlilik uyumunun daha yüksek olduğu saptamakla bu iki araştırmaya göre daha farklı bir sonuç elde etmiştir. Yani Çakır (2008) ve Şentürk (2013)'ün bulgularına göre evlilik uyumu 35 yaşından sonra azalmakta, Çakırlar (2012)'ın bulgularına göre ise 30 yaş altındakilerde az olan evlilik uyumu 31 yaşıdan 35 yaşa kadar artıp sonra tekrar azalmaktadır. Kadınların yaşlarına göre evlilik uyumunu araştıran Erci ve Ergin (2005) kadınların yaşı arttıkça evlilik uyumunun azaldığını, Yalçın (2014) ise bunun tam tersi 41 yaş ve üstü kadınların evlilik uyumlarının 21-30 yaş arasındaki kadınlara göre daha yüksek olduğunu saptamıştır. Bütün bunlara karşılık yaş ile evlilik uyumu arasında anlamlı ilişki olmadığını saptayan araştırmaların da mevcut olduğu görülmüştür (Acar, 1998; Düzgün, 2009; Fışiloğlu, 1992; Gürsoy, 2004; Güven ve Sevim, 2007; Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002; Tutarel-Kışlak-Göztepe, 2013; Yeşiltepe, 2011).

Bu araştırma ve bu konuda yapılan diğer araştırma sonuçlarındaki tutarsızlıkların sebebinin, örneklemelerden ve çocuklu ailelerle ilgili olan ebeveynlik yetkinliği, anne-baba tutumları gibi değişkenlerin evlilikte uyum üzerindeki etkilerinin ölçülmemesinden kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir. Çünkü yaş ve evlilik süresi değişkenleri Aile Yaşam Dögüsünün evrelerinden önemli düzeyde etkilenmekte, yani aynı yaş veya evlilik süresinde olsa da evli bireylerin çocuk sahibi olup olmamasının veya çocukların hangi gelişim döneminde bulunduklarına göre evlilik uyumları da değişimlecektir.

Evlenme süresine göre evlilik uyumunda farklılık var mı?

Farklı evlilik sürelerinde olan evli bireylerin EUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 20, YDEUÖ sonuçları Tablo 21'de verilmektedir.

Tablo 20. EUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılması, Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Evlilik Süresi	n	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
3 ve altı	55	155.33	3	1.503	.744	Yok
4-15	121	150.62				
16-25	83	142.32				
26 ve üstü	50	146.28				

Tablo 21. YDEUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılması, Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Evlilik Süresi	n	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
3 ve altı	34	144.09	3	.100	.992	Yok
4-15	117	139.35				
16-25	81	139.43				
26 ve üstü	47	139.66				

Analiz sonuçları, araştırmmanın her iki safhasına katılan evli bireylerin EUÖ ve YDEUÖ'lerinden aldıkları puanların, evlilik süresine göre farklılaşmadığını göstermektedir ($p>0.05$). Bu bulgu evlilik uyum ölçek puanlarının katılımcıların evlilik süresine göre oluşan gruplar arasında anlamlı farklılık olmadığını göstermektedir.

Evlilik süresi ile evlilik uyumu arasında ilişki olmadığını saptayan araştırmalar olduğu (Acar, 1998; Çağ ve Yıldırım, 2013; Fişiloğlu, 1992; Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002; Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2013; Şentürk, 2013) gibi ilişki olduğu yönünde araştırma sonuçlarına da rastlanmıştır. Bowman (1990), evlilik doyumunun ilk iki yıldan sonra giderek düşüğünü, Spanier, Lewis ve Cole (1975) ise, evlilik

süresi arttıkça evlilik uyumunun da gittikçe arttığını daha sonra azaldığını saptamışlar. Anderson ve diğerleri (1983), evliliğin ilk yıllarda özellikle çocuğun ailede olduğu dönemlerde evlilik uyumunun düşük, çocukların evden ayrılmalarından sonra yükseldiğini, Kubat (2012) ise, evlilik süresi arttıkça evlilik doyumunun azaldığı şeklinde bulgular elde etmiştir.

Bu araştırma ve bu konuda yapılan diğer araştırma sonuçlarındaki tutarsızlıkların sebebinin, yaş değişkeninde açıklandığı gibi örneklerden kaynaklanıyor olabileceği, evlilikte uyumun evlilik süresi ile birlikte Aile Yaşam Döngüsünün bulunduğu evreye göre farklı yönlerde etkilenebileği düşünülmektedir.

Çocuk olup olmamasına göre evlilik uyumunda farklılık var mı?

Evli bireylerin çocukların olup olmamasına göre EUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 22, YDEUÖ sonuçları Tablo 23'de verilmektedir.

Tablo 22. EUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Çocuk Olup Olmamasına Göre Karşılaştırılması U-Testi sonucu

Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Çocuk var	258	152.59	39369.00	5958.00	.286
Çocuk yok	51	167.18	8526.00		

Tablo 23. YDEUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Çocuk Olup Olmamasına Göre Karşılaştırılması U-Testi sonucu

Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Çocuk var	244	137.61	33576.50	3686.50	.191
Çocuk yok	35	156.67	5483.50		

Analiz sonuçları, araştırmancın her iki safhasına katılan evli bireylerin EUÖ ve YDEUÖ'lerinden aldıkları puanların, çocuğu olanlarla olmayanlar arasında farklılaşmadığını göstermektedir ($p>0.05$). Bu bulgu evlilik uyum ölçek puanlarının

katılımcıların çocuğu olup olmamasına göre oluşan gruplar arasında anlamlı farklılık olmadığını göstermektedir.

Evlilik uyum puan sıra ortalamalarında çocuk olup olmamasına göre anlamlı fark saptanmamış olmasına karşılık, çocuğu olan bireylerin olmayanlara göre evlilik uyum puanlarının düşük olması literatürü destekler niteliktedir (Bowman, 1990; Levy-Shiff, 1994; Twenge ve diğerleri, 2003; Yeşiltepe, 2011). Araştırma sonuçları çocuğun olması ile evlilik doygunun düştüğü (Bowman, 1990), gebelik sonrası dönemde kadınların evlilik uyumlarının erkeklerle göre anlamlı bir şekilde azaldığı (Levy-Shiff, 1994), anne-baba olanların olmayanlara göre evlilik uyumlarının daha az olduğu (Twenge ve diğerleri, 2003) yönündedir. Bazı araştırma sonuçları ise bu araştırma sonuçları gibi çocuğun olup olmamasına göre evlilik uyumunda anlamlı bir farklılık saptamamıştır (Çakır, 2008; Fışiloğlu, 1992; Şentürk, 2013; Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2013).

Eğitim seviyesine göre evlilik uyumunda farklılık var mı?

Evli bireylerin eğitim seviyesine göre, EUÖ Puan Sıra Ortalamaları Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 24, YDEUÖ sonuçları Tablo 25'de verilmektedir.

Tablo 24. EUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Eğitim Seviyesine Göre U-Testi sonucu

Grup	n	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Lise ve altı	92	147.36	13557.50	9279.50	.328
Üniv. ve üstü	217	158.24	34337.50		

Tablo 25.YDEUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Eğitim Seviyesine Göre U-Testi sonucu

Grup	n	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Lise	73	119.96	8757.00	6056.00	.158
Üniv. ve üstü	187	134.61	25173.00		

Analiz sonuçları, araştırmancın her iki safhasına katılan evli bireylerin EUÖ ve YDEUÖ'lerinden aldığı puanların, eğitim seviyesine göre farklılaşmadığını göstermektedir ($p>0.05$). Bu bulgu evlilik uyum ölçek puanlarının katılımcıların eğitim seviyesine göre oluşan gruplar arasında anlamlı farklılık olmadığını göstermektedir.

Eğitim düzeyine göre gruplar arasında anlamlı fark tespit edilmese de, eğitim düzeyi üniversite ve üstünde olanların eğitim düzeyi lise ve altı olan grup puan sıra ortalamalarına göre daha yüksek olması literatür bulgularını desteklemektedir (Erci ve Ergin, 2005; Çakırlar, 2012; Fışiloğlu, 1992; Şener ve Terzioğlu, 2008; Şendil ve Korkut, 2008). Bu araştırmada anlamlı fark saptanmamış olmasının ilkokul ve ortaokul mezunu katılımcı sayısının az olmasından ($n<30$) kaynaklandığı düşünülmektedir.

Gelir seviyesine göre evlilik uyumunda farklılık var mı?

Evli bireylerin gelir seviyesine göre EUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 26, YDEUÖ sonuçları Tablo 27'de verilmektedir.

Tablo 26. EUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Gelir Seviyesine Göre U-Testi sonucu

Grup	n	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
5000 TL ve daha az	160	148.38	23741.50	10861.50	.177
5000 TL'den fazla	149	162.10	24153.50		

Tablo 27. YDEUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Gelir Seviyesine Göre U-Testi sonucu

Grup	n	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Yetmez	117	130.07	15218.50	8315.50	.784
Yeter	145	132.65	19234.50		

Analiz sonuçları, araştırmmanın her iki safhasına katılan evli bireylerin EUÖ ve YDEUÖ'lerinden aldıkları puanların, eğitim seviyesine göre farklılaşmadığını göstermektedir ($p>0.05$). Bu bulgu evlilik uyum ölçek puanlarının katılımcıların eğitim seviyesine göre oluşan gruplar arasında anlamlı farklılık olmadığını göstermektedir.

Eğitim düzeyine göre gruplar arasında anlamlı fark tespit edilmese de, eğitim düzeyi üniversite ve üstünde olanların eğitim düzeyi lise ve altı olan grup puan sıra ortalamalarına göre daha yüksek olması literatür bulgularını desteklemektedir (Erci ve Ergin, 2005; Çakırlar, 2012; Fışiloğlu, 1992; Şener ve Terzioğlu, 2008; Şendil ve Korkut, 2008). Bu araştırmada anlamlı fark saptanmamış olmasının ilkokul ve ortaokul mezunu katılımcı sayısının az olmasından ($n<30$) kaynaklandığı düşünülmektedir.

Gelir seviyesine göre evlilik uyumunda farklılık var mı?

Evli bireylerin gelir seviyesine göre EUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 26, YDEUÖ sonuçları Tablo 27'de verilmektedir.

Tablo 26. EUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Gelir Seviyesine Göre U-Testi sonucu

Grup	n	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
5000 TL ve daha az	160	148.38	23741.50	10861.50	.177
5000 TL'den fazla	149	162.10	24153.50		

Tablo 27. YDEUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Gelir Seviyesine Göre U-Testi sonucu

Grup	n	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Yetmez	117	130.07	15218.50	8315.50	.784
Yeter	145	132.65	19234.50		

Analiz sonuçları, araştırmmanın her iki safhasına katılan evli bireylerin EUÖ ve YDEUÖ'lerinden aldıkları puanların, gelir seviyesine göre farklılaşmadığını göstermektedir ($p>0.05$). Bu bulgu evlilik uyum ölçek puanlarının katılımcıların gelir seviyesine göre oluşan gruplar arasında anlamlı farklılık olmadığını göstermektedir.

Araştırmada gelir düzeyi ile evlilik uyumu arasında anlamlı ilişki görülmese de, geliri yüksek olan grubun geliri az olan gruba göre evlilik uyum puan sıra ortalamalarının daha fazla olması literatür bulgularını destekler yöndedir (Kubat, 2012; Şener ve Terzioğlu, 2008; Şendil ve Korkut, 2008; Şentürk, 2013; Yıldırım, 1993). Bu bulgulardan farklı olarak gelir düzeyine göre evlilik uyum puanlarında fark olmadığını saptayan araştırmalarda bulunmaktadır (Çakır, 2008; Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2013).

Evlenme biçimine göre evlilik uyumunda farklılık var mı?

Farklı evlenme biçimine göre evlenen bireylerin, EUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 28'de verilmektedir.

Tablo 28. EUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Evlenme Biçimine Göre Karşılaştırılması, Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Evlenme Biçimi	n	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Görücü usulü	38	141.84	2	1.17	.55	Yok
Anlaşarak	216	158.17				
Görücü-Anlaşarak	55	151.64				

Analiz sonuçları, araştırmaya katılan evli bireylerin evlilik uyum ölçüğinden aldıkları puanların, evlenme biçimine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını göstermektedir ($\chi^2=1.17$ $p>0.05$). Bu bulgu evlilik uyum ölçek puanlarının farklı evlenme biçimindeki gruplar arasında anlamlı farklılık olmadığını göstermektedir. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, evlilik uyum ölçüğinden en yüksek puan alan grubun anlaşarak evlenenler ve bunu sırasıyla azalarak anlaşarak-görücü, görücü usulü gruplarının takip ettiği görülmektedir.

Araştırmada gruplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmemesi literatür bulguları ile uyumludur (Acar, 1998; Şentürk, 2013; Turan, 1997; Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2013). Araştırma sonucunda anlamlı fark çıkmasa da, grupların sıra ortalamalarındaki farklılığın yönü, literatürde gruplar arasında anlamlı fark saptayan araştırma sonuçlarıyla uyumlu olduğu söylenebilir (Demir ve Fışiloğlu, 1999; Şendil ve Korkut, 2008; İmamoğlu, 1994; Yasan ve Gürgen, 2009; Yeşiltepe, 2011). İmamoğlu (1994), anlaşarak evlenen çiftlerin görüşü usulü evlenenlere kıyasla evlilik doyumlarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Aynı şekilde Demir ve Fışiloğlu (1999)'da, kendi seçimiyle değil de başkalarının yönlendirmesiyle evlilik yapmış olmanın evlilikte uyumu olumsuz yönde etkilediğini, Yeşiltepe (2011) aşk evliliği yapmış olan bireylerin anlaşarak ya da görüşü usulüyle evlenmiş olanlara göre evlilik uyumlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu saptamıştır. Yasan ve Gürgen (2009) anlaşarak evlenen kadınların görüşü usulüyle evlenen kadınlara göre evlilik uyumlarının daha yüksek olduğunu saptarken, erkeklerde fark saptamamıştır. Görücü usulü evlenenlerin anlaşarak evlenenlere göre evlilik uyumunun daha yüksek olduğunu saptayan araştırmaya rastlanmamıştır.

Araştırmanın ilk alt problemi olan, "Sosyodemografik değişkenlere göre evlilik uyumu farklılaşmakta mı?" sorusuna aranan cevapta, **kadınların erkeklerle göre evlilikte iletişim puan sıra ortalamalarında anlamlı farklılık olduğu**, yani kadınların erkeklerden evlilikte iletişim puan sıra ortalamalarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmış, kadınların erkeklerle göre evlilikte doyum ve evlilikte empati puan sıra ortalamalarında anlamlı farklılık olmamasına rağmen, kadınların erkeklerle göre evlilikte doyum puan sıra ortalamalarının daha düşük, evlilikte empati puan sıra ortalamalarının daha yüksek olduğu, kadınlarla erkekler arasında ailelerle ilişkiler puan sıra ortalamalarında farklılık olmadığı görülmektedir. Yaş, evlilik süresi ve gelir düzeyine göre gruplar arasında evlilik uyum puan ortalamalarında anlamlı farklılık saptamamasına rağmen her üç değişken değerleri arttıkça evlilik uyum puan sıra ortalamalarında da artış olmuştur. Evlenme biçimine göre de evlilik uyum puan sıra ortalamalarında anlamlı farklılık saptanmamış olsa da, anlaşarak evlenenlerin görüşü usulü ile evlenenlerden evlilik uyum puan sıra ortalamaları daha yüksek hesaplanmıştır. Aynı şekilde çocuk olup olmamasına göre gruplar arasında anlamlı

fark saptamazken, çocuğu olmayanların olanlara göre evlilik uyum puan sıra ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu araştırma sonuçlarında gruplar arasında anlamlı fark saptanmasa da puan sıra ortalamalarının artış yönünün literatürle uyumlu olması dikkat çekicidir. Genel olarak araştırma değişken kategorilerindeki katılımcı sayılarının daha yüksek olması halinde ($n > 30$) anlamlı farklılıklar tespit edilebileceği değerlendirilebileceği söylenebilir.

5.2. KÖK AİLELERLE İLİŞKİLER VE EVLİLİK UYUMU

Her iki eşin kök ailesiyle ilişkilerinin hangi düzeyde olduğunu ölçmek amacıyla, üç farklı soru hazırlanmıştır.

- Katılımcının eşinin ailesi ile ilişki düzeyini ölçmek için “Eşinizin ailesi ile nasıl geçinirsiniz?”
- Katılımcının ailesi ile eşinin ilişki düzeyini ölçmek için “Eşiniz sizin aileniz ile nasıl geçinir?”
- Katılımcı ve eşinin ailelerinden kaynaklı evliliklerinde sorun yaşanma sıklığını ölçmek için “Sizin veya eşinizin ailesi yüzünden eşinizle aranızda sorun çıkıyor mu?”

Kök ailelerle ilişkilerin üç boyutunu ölçmek için hazırlanan yukarıdaki sorulara verilecek cevap kategorilerine göre araştırmanın bağımlı değişkeni olan evlilikte uyum puan sıra ortalamaları arasında fark olup olmadığı Mann Whitney U testi ve bu iki sürekli değişken arasındaki ilişkinin gücü ve yönünü hesaplamak amacıyla Spearman Brown Sıra Farkları korelasyon hesabı kullanılmıştır.

Alt Problem 1.1.1.2. Kök Aileler İle İlişkilerin Olumlu Ya Da Olumsuz Olmasına Göre Evlilik Uyumunda Farklılık Var Mı?

- a.Katılımcının eşinin ailesi ile ilişki düzeyini ölçmek için “Eşinizin ailesi ile nasıl geçinirsiniz?” Katılımcıların eşlerinin ailesi ile geçim durumuna göre, EUÖ puan sıra ortalamaları U testi sonuçları Tablo 29'da verilmektedir.

Tablo 29. Katılımcıların Eşlerinin Ailesi İle Geçimine Göre EUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Karşılaştırılması

Grup	n	Sıra	Sıra	U	p
		Ort.	Toplami		
Çok iyi geçinir	132	166.21	21,939.50	7,694.50	.000***
İyi geçinir	158	128.20	20,255.50		

Katılımcıların eşlerinin ailesiyle çok iyi geçenen 132 ve iyi geçenen 158 evli bireylerden oluşan 290 kişilik bir grupta, çok iyi geçenen ve iyi geçenenlerin evlilik uyumları arasında anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann-Whitney U testinin sonucuna göre, çok iyi geçenenlerin evlilik uyum puanları ile iyi geçenenlerin evlilik uyum puanları arasında istatistiksel olarak ileri derecede anlamlı bir fark bulunmuştur ($U=7,694.50$, $p<0.001$).

b.Katılımcının ailesi ile eşinin ilişki düzeyini ölçmek için “Eşiniz sizin aileniz ile nasıl geçinir?” Katılımcının ailesiyle eşinin geçim durumuna göre, EUÖ puan sıra ortalamaları U testi sonuçları Tablo 30'da verilmektedir.

Tablo 30. Katılımcının Ailesi İle Eşinin Geçimine Göre EUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Karşılaştırılması

Grup	n	Sıra	Sıra	U	p
		Ort.	Toplami		
Çok iyi geçinir	143	175.21	25,054.50	7,549.50	.000***
İyi geçinir	156	126.89	19,795.50		

Katılımcıların ailesiyle eşinin çok iyi geçenen 143 ve iyi geçenen 156 evli bireyden oluşan 299 kişilik bir grupta, çok iyi geçenen ve iyi geçenenlerin evlilik uyumları arasında anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann-Whitney U testinin sonucuna göre, çok iyi geçenenlerin evlilik uyum puanları ile iyi geçenenlerin evlilik uyum puanları arasında istatistiksel olarak ileri derecede anlamlı bir fark gözlenmiştir ($U=7,549.50$, $p<0.001$).

c. Katılımcı ve eşinin ailelerinden kaynaklı evliliklerinde sorun yaşama sıklığını ölçmek için “Sizin veya eşinizin ailesi yüzünden eşinizle aranızda sorun çıkıyor mu?”

Her iki eşin ailelerinden kaynaklı evliliklerinde sorun yaşama sıklığına göre, EUÖ puan sıra ortalamaları U testi sonuçları Tablo 31'de verilmektedir.

Tablo 31. Ailelerden Kaynaklı Sorun Yaşama Sıklığına Göre EUÖ Puan Sıra Ortalamalarının Karşılaştırılması

Grup	n	Sıra	Sıra	U	P
		Ort.	Toplamı		
Ara sıra	169	132.29	22,357.50	7,992.50	.000***
Hiç çıkmaz	126	169.07	21,302.50		

Evliliklerinde ailelerden kaynaklı ara sıra sorun yaşayan 169 ve hiç sorun yaşamayan 126 evli bireyler oluşan 295 kişilik bir grupta, ara sıra sorun yaşayanlarla hiç sorun yaşamayanların evlilik uyumları arasında anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann-Whitney U testinin sonucuna göre, ara sıra sorun yaşayanların evlilik uyum puanları ile hiç sorun yaşamayanların evlilik uyum puanları arasında istatistiksel olarak ileri derecede anlamlı bir fark gözlenmiştir ($U=7,992.50$, $p<0.001$).

Kök ailelerle ilişkiler konusunda elde edilen bulgular literatürü destekler niteliktedir. Türkiye'de ASAGEM (2010) tarafından, 2000 yılı sonrası boşanmış toplam 1200 kişilik örneklem büyütüğü ile yapılan araştırmada, erkeklerin %40'ı eşlerinin kök ailesine düşkünlüğünü birinci sırada gelen sorun olarak belirtmişlerdir. İmamoğlu ve Yasak (1997)'ın kadın ve kocanın evlilik ilişkisini algılamaları üzerine yaptıkları araştırmanın sonuçlarında, geniş aileyle iyi ilişkilerin hem kadının hem de erkeğin evlilik doyumu ile olumlu ilişki içerisinde olduğu saptanmıştır. Gündoğdu-Özgül (2007)'ün çalışma sonuçlarında da, aile desteği ile çift uyumu arasında olumlu ilişki saptanmış, Türk kültürü aile ve evlilik yapısında evli bireylerin ailelerinden tamamen

kopmalarının mümkün olmadığı vurgulanmıştır. Türkiye'deki bulgularla paralellik gösteren Bayraktaroğlu'nun (2007) Kuzey Kıbrıs'ta yaptığı araştırmada da, evliliğine ebeveynleri tarafından müdahale edilmeyenlerin edilenlere göre çift uyumunda anlamlı düzeyde farklılık olduğu saptanmıştır. Batı kültüründeki bireyselciliğin baskın olması sebebi ile evli çiftlerin kök ailelerle ilişkilerinin zayıf olması evlilik ilişkisinde herhangi bir etkiye sebep olmamaktadır. Bundan dolayı Batı kültüründe ailelerle ilişkilerin evlilik uyum veya doyumu üzerinde bir araştırmaya ulaşılmadığı düşünülmektedir. Ancak batı kültürüne göre kolektif bir yapıya sahip olan Türkiye'de kök aileyle ilişkilerin evlilik uyumu ile ilişkili olduğu yapılan araştırma sonuçlarında da görülmektedir. Kuzey Kıbrıs Türkleri arasında da coğrafyanın küçüklüğü evli çiftlerin sık olarak anne-babaları ziyaret etmesine olanak tanımaktadır. Hatta bazı evli bireylerin öğle ve akşam akşam yemeklerini dahi ebeveynlerinin evlerinde yedikeli gözlenmektedir. Her iki eşin çalışıyor olduğu (çift kariyerli) ailelerin çocuklarına büyukanne-büyükbabaların bakması nedeniyle temas devam etmektedir.

Kuzey Kıbrıs'taki evliliklerde yaşanan kök ailelerle ilişkilerin Türkiye'ye oranla çok daha fazla olduğu düşünülmektedir. Bunun sebeplerinden birisinin, 1974 Mutlu Barış Harekatı'nda yaşanan savaşın etkilerinin sonraki kuşaklara da aktarılmasıyla ebeveynleriyle kaygılı bağlanma stili geliştirmiş çocukların yetişkinliklerinde ebeveynlerinden ayırtmadıkları ve kendi çekirdek ailelerini kurmada zorlanma yaşadıkları, dolayısıyla kök aileyle ilişkilerin evlilik uyumuna önemli oranda yansındığı düşünülmektedir. Ebeveynlerinden kopamayan çiftlerle birlikte, çocukların从中 kopamayan ebeveynlerde vardır. Kapkin (2014), çocukların ebeveynlerin varoluşlarının devamı olduğunu ve ebeveynlerin çocukların yaşamlarında devam etme arzularını ölümlülüğe başkaldırı olarak açıklamakta, ancak ölüm kayısını yatiştırmaya yönelik bu girişimin evliliklere zarar verdiği belirtmektedir. Bowen (1960 ve 1961)'e göre "anne-hasta bağımlılığı" bir ebeveyn ile çocuk arasında gelişen ve her iki kişinin ötekinden farklılaşmamasını tolere etmeyen bir bağdır (akt. Gladding, 2011/2012). Bowen, yetişkin bireylerin kök aileleri ilişkisini "benliğin farklılaşması" kavramı ile açıklamaktadır. Farklılaşma düzeyi bir doğru üzerinde düşünüldüğünde bir ucta özerklik diğer ucta ise

farklılaşmama bulunacaktır. Farklılaşmama durumundaki birey kök ailesinden fiziksel olarak uzakta yaşasa dahi duygusal bağımlılığı devam edecektir. Yetişkin bireyin kök ailesi ile iç içe geçmişliği farklılaşmamış bir ego yiğini olarak tanımlanmaktadır (Bowen, 1965; akt. Gladding, 2011/2012).

4.3. EVLİLİK UYUM İLE EVLİLİKTE PROBLEM ÇÖZME, EMPATİ, İLETİŞİM BECERİLERİ

Bu alt bölümde araştırmanın bir diğer alt problemi olan, bağımlı değişken evlilik uyumu ile bağımsız değişkenlerden iletişim, empati ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla toplanan verilerin analiz sonuçları ve literatür bulgularıyla tartışılması verilmektedir. Araştırmaya katılan evli bireyler EUÖ'den aldıkları puan ortalamalarına göre evliliğinde uyumlu ve evliliğinde uyumsuz olarak iki gruba ayrılmışlardır. EUÖ orijinal formunda katılımcılar ölçek puan ortalamasına göre evliliğinde uyumlu ve uyumsuz olarak iki gruba ayrılarak analizler yapılmıştır (Locke ve Wallace, 1959; akt. Tutarel-Kışlak, 1992). Türkçe güvenirlik geçerlik çalışmasında da ölçekte alınan ortalama puan olan 43.5'a göre, 43 puan ve altında alan evli bireyler uyumsuz ve 44 puan ve üstü alan evli bireyler uyumlu olarak iki gruba ayrılmışlardır (Tutarel-Kışlak, 1992). Bu çalışmaya katılan evli bireylerin EUÖ puan ortalamaları 45.5 olarak tesbit edilmiş, 45 puan ve altında alanlar evliliğinde uyumsuz, 46 puan ve üstünde alanlar evliliğinde uyumlu olarak grupperlendirilmiştir. Katılımcılar evlilik uyum ölçüği puan ortalamalarına göre iki gruba ayrıldıktan sonra, grupların EPÇÖ, EEÖ ve İBDÖ'den aldıkları puanların farklılıklarını Mann Whitney U testi ile hesaplanmış, EUÖ puan ortalamaları ile EPÇÖ, EEÖ ve İBDÖ puan ortalamaları arasındaki ilişkiler ise Spearman Brown Sıra Farkları korelasyon katsayısı ile hesaplanmıştır. Analiz sonuçları aşağıda verilmektedir.

Alt Problem 1.1.1.3. Evlilikte Uyumlu Olup Olmamaya Göre Evlilikte Problem Çözme, Empati ve İletişim Becerilerinde Farklılık Var mı?

Evliliğinde uyumlu olup olmamaya göre evlilikte problem çözme becerileri puan sıra ortalamalarında fark var mı?

Evliliğinde uyumsuz ve uyumlu olan bireylerin, EPÇÖ'den aldıkları puanların sıra ortalamaları Tablo 32'de verilmektedir.

Tablo 32. EUÖ Puan Sıra Ortalamaları Gruplarına Göre Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması

Grup	n	Sıra	Sıra	U	p
		Ort.	Toplamı		
Uyumsuz	144	106.46	15330.00	4890.00	.000***
Uyumlu	165	197.36	32565.00		

Evliliğinde uyumsuz 144 ve uyumlu 165 bireyden oluşan 309 kişilik bir grupta, uyumsuzlarla uyumluların evlilikte problem çözme puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann-Whitney U testinin sonucuna göre, uyumsuzların evlilikte problem çözme puanları ile uyumluların evlilikte problem çözme puanları arasında istatistiksel olarak ileri derecede anlamlı bir fark gözlenmiştir ($U=4890.00$, $p<0.001$).

Evli bireylerin EUÖ ile EPÇÖ puanları arasında bir ilişkinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon sonuçları Tablo 33'de verilmektedir.

Tablo 33. EUÖ Puan Sıra Ortalamaları ile EPÇÖ Puan Sıra Ortalamaları Arasındaki Korelasyon

		EUÖ	EPÇÖ
EUÖ	Spearman Korelasyon	1.000	.633
	p	.	.000**
	N	309	309
EPÇÖ	Spearman Korelasyon	.633	1.000
	p	.000**	.
	N	309	309

Tablo 33'ün incelenmesinden sonra evli bireylerin evlilik uyumu ile evlilikte problem çözme becerileri arasında orta düzeyde, pozitif ve ileri derecede anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.633$ ve $p<0.001$). Yani evlilik uyumu arttıkça evlilikte problem çözme becerileri de artmaktadır. Determinasyon katsayısına bakıldığında $r^2 = .40$ olarak hesaplanmakta, yani evlilikte uyum puan sıra ortalamalarındaki değişimin %40'ının evlilikte problem çözme becerilerinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır (Tezer ve Ekizoğlu, 2007).

Araştırma bulgularıyla literatür paralellik göstermektedir. Hünler ve Gençöz (2003), boyun eğici davranışlar arttıkça problem çözme becerilerinin azalduğu ve bunun da evlilikte doyumu azalttığını, Şentürk (2013)'de evlilikte uyum ile problem çözme becerileri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulmuş, yani problem çözme becerileri arttıkça evlilik uyumunun da arttığını saptamıştır. Synder (1997) evli bireylerin problem çözme becerilerindeki eksikliklerden dolayı hassas konuları konuşmadıklarından ilişkilerinin olumsuz yönde etkilendiğini ve evlilikte doyumun azalmasını saptamıştır.

Evliliğinde uyumlu olup olmamaya göre empati becerileri puan sıra ortalamalarında fark var mı?

Evliliğinde uyumsuz ve uyumlu olan bireylerin, EEÖ'den aldıkları puanların sıra ortalamaları Tablo 34'de verilmektedir.

Tablo 34. EUÖ Puan Sıra Ortalamaları Gruplarına Göre Empati Becerilerinin Karşılaştırılması

Grup	n	Sıra	Sıra	U	p
		Ort.	Toplami		
Uyumsuz	144	125.76	18110.00	7670.00	.000**
Uyumlu	165	180.52	29785.00		

Evliliğinde uyumsuz 144 ve uyumlu 165 bireyden oluşan 309 kişilik bir grupta, uyumsuzlarla uyumluların empati puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann-Whitney U testinin sonucuna göre, uyumsuzların empati puanları ile uyumluların empati puanları arasında istatistiksel olarak ileri derecede anlamlı bir fark gözlenmiştir ($U=7670.00$, $p<0.001$).

Evli bireylerin EUÖ ile EEÖ puanları arasında bir ilişkinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon sonuçları Tablo 35'de verilmektedir.

Tablo 35. EUÖ Puan Sıra Ortalamaları ile EEÖ Puan Sıra Ortalamaları Arasındaki Korelasyon

		EUÖ	EEÖ
EUÖ	Spearman Korelasyon	1.000	.381
	p	.	.000**
	N	309	309
EEÖ	Spearman Korelasyon	.381	1.000
	p	.000**	.
	N	309	309

Tablo 35'in incelenmesinden sonra evli bireylerin evlilik uyumu ile empatik eğilimleri arasında orta düzeyde, pozitif ve ileri derecede anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.381$ ve $p<0.001$). Yani evlilik uyumu arttıkça empatik eğilimi de artmaktadır. Determinasyon katsayısına bakıldığında $r^2 = .14$ olarak hesaplanmakta, yani evlilikte uyum puan sıra ortalamalarındaki değişimin % 14'ünün empati becerilerinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır (Tezer ve Ekizoğlu, 2007).

Araştırma sonuçları literatürü destekler yönindedir. Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002)'da empatinin evlilik uyumunu yordadığı bulgusunu elde etmiştir. Tosyalı (2011) yaptığı araştırmada, yaşam doyumunun en güçlü yordayıcısının empatik eğilim olduğunu saptamış ve bunu empatik eğilimin bireyin ilişkilerini de etkileyen önemli bir özellik olmasından kaynaklandığı şeklinde açıklamıştır. Araştırma bulgularından farklı olarak, empatinin evlilik uyumunu yordamadığını saptayan araştırmalara da rastlanmıştır. Hacı (2011) araştırmasında iletişim evlilik uyumunu yordarken empatinin yordamadığını bulmasını, kullanılan empati ölçüğünün evli bireylere yönelik olmamasından kaynaklandığı şeklinde açıklamıştır.

Evliliğinde uyumlu olup olmamaya göre iletişim becerileri puan sıra ortalamalarında fark var mı?

Evliliğinde uyumsuz ve uyumlu olan bireylerin, İBDÖ'den aldıkları puanların sıra ortalamaları Tablo 36'da verilmektedir.

Tablo 36. EUÖ Puan Sıra Ortalamaları Gruplarına Göre İletişim Becerilerinin Karşılaştırılması

Grup	n	Sıra	Sıra	U	p
		Ort.	Toplamı		
Uyumsuz	144	130.27	18759.50	8319.5	.000***
Uyumlu	165	176.58	29135.50		

Evliliğinde uyumsuz 144 ve uyumlu 165 bireyden oluşan 309 kişilik bir grupta, uyumsuzlarla uyumluların iletişim puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann-Whitney U testinin sonucuna göre, uyumsuzların iletişim puanları ile uyumluların iletişim puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmiştir ($U=8319.5$, $p<0.001$).

Evli bireylerin EUÖ ile İBDÖ puanları arasında bir ilişkinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon sonuçları Tablo 37'de verilmektedir.

Tablo 37. EUÖ Puan Sıra Ortalamaları ile İBDÖ Puan Sıra Ortalamaları Arasındaki Korelasyon

		EUÖ	İBDÖ
EUÖ	Spearman Korelasyon	1.000	.356
	p	.	.000**
	N	309	309
İBDÖ	Spearman Korelasyon	.356	1.000
	p	.000**	.
	N	309	309

Tablo 37'nin incelenmesinden sonra evli bireylerin evlilik uyumu ile empatik eğilimleri arasında orta düzeyde, pozitif yönde ve ileri derecede anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.381$ ve $p<0.001$). Yani evlilik uyumu arttıkça iletişim becerileri de artmaktadır. Determinasyon katsayısına bakıldığında $r^2 = .12$ olarak hesaplanmakta, yani evlilikte uyum puan sıra ortalamalarındaki değişimin % 12'sinin iletişim becerilerinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır (Tezer ve Ekizoğlu, 2007).

Araştırma bulguları literatürle uyumludur (Akar, 2005; Ebenuwa-Okoh, 2008; Elliot, 1992; Erbek ve diğerleri, 2005; Hacı, 2011; Şener ve Terzioğlu, 2008; Stanley ve diğerleri, 2002). Ebenuwa-Okoh (2008) iletişim ve kişilik özellikleri ile evlilik uyumu arasında anlamlı ilişkiler olduğunu, bu iki değişkenin evlilik uyumunun anlamlı yordayıcıları olduğunu saptamıştır. Stanley ve diğerleri de (2002) çiftler arasında olumsuz ve sağlıksız iletişim evlilik uyumunun azalması ve boşanma oranlarının artmasıyla ilişkili olduğunu, Akar (2005) evlilik uyumu ile eşle iletişim arasında anlamlı ilişki olduğunu saptamıştır. Erbek ve diğerlerinin (2005) evlilik uyumu hakkındaki araştırmaları incelemelerinin sonucunda, sorun çözme becerisi, karşılıklı iletişim, bağlılık, aşk ve yakın olma gereksiniminin evlilik uyumunu etkileyebilecek faktörler olduğunu belirtmişlerdir. Şener ve Terzioğlu (2008)'nun

bulguları da evlilik uyumunun, sağlıklı iletişim düzeyi ve iletişimden memnuniyet derecesi arttıkça arttığını göstermektedir.

Evl bireylere etkili iletişimini de içeren eğitim programları uygulanmasının sonucunda evlilik uyumunun da arttığını saptayan araştırmalar yapılmıştır. Sardoğan ve Karahan (2005) sağlıklı iletişimini de içeren insan ilişkileri beceri eğitim programına katılan bireylerin katılmayan evli bireylere göre evlilik uyum düzeylerinde farklar olduğu, programa katılmayan bireylerin evlilik uyumlarının katılmayanlardan daha düşük olduğunu ortaya koymuştur. Shollenger (2001) iletişim becerileri geliştirme programına katılan çiftlerin katılmayan çiftlere göre evlilik uyumlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu saptamıştır.

BÖLÜM VI

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Araştırmacılar yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren aile ve evlilik konularıyla ilgilenmeye başlamış, evlilik ve ilişkilerle ilgili çeşitli değişkenler incelemiştir. Bu araştırmada evlilik uyumu ile ilişkili faktörlerin incelenmesine, Kuzey Kıbrıs kültürüne özgü kök ailelerle ilişkilerin de dahil edilmesiyle, evlilikte uyum kavramını ölçen bir ölçek geliştirilmesinin evlilik literatürüne bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

6.1. SONUÇLAR

Araştırmada, evliliğinde uyumlu ve uyumsuz olan gruplar karşılaştırıldığında EPÇÖ, EEÖ ve İBDÖ puan sıra ortalamalarında evliliğinde uyumlu ve uyumsuz gruplar arasında anlamlı derecede fark bulunmuştur. Ayrıca kök ailelerle ilişkilerin evlilik uyumunda önemli bir faktör olduğu anlaşılmıştır.

Kadınların erkeklerle göre Evlilikte İletişim alt ölçek puanlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır. Cinsiyet, yaş, evlilik süresi, gelir, eğitim, çocuk olup olmaması, evlenme biçimine göre evlilik uyumunda farklılık saptanmamıştır.

Kuzey Kıbrıs kültürüne özgü geliştirilen YDEUÖ'nin faktör analizi sonuçlarına göre, evlilikte uyum kavramının evlilikte doyum, evlilikte iletişim, evlilikte empati ve kök ailelerle ilişkiler alt boyutlarından meydana geldiği saptanmıştır.

6.2. ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmacılara, uygulayıcılara ve ilgili kurumlara yönelik önerilere yer verilmiştir.

6.2.1. Araştırmacılara Öneriler

1. Araştırma örneklemi, çalışan, orta sosyo ekonomik seviyesi ve ilköğretim üstü eğitim düzeyindeki evli bireylerden oluşmaktadır. Bu nedenle, bu araştırmanın, ev hanımları, alt ve üst sosyo ekonomik düzey ile ilköğretim seviyesi ve Türkiye'de doğup Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan evli bireylerle yapılacak araştırmalarla da desteklenmesi,
2. Geliştirilen ölçegin daha geniş bir örneklemle çalışılarak sonuçların Kuzey Kıbrıs'a genellenmesinin sağlanması,
3. Araştırmada geliştirilen ölçek evli çiftlerden birisine uygulanmıştır. Ölçeğin her iki eşe uygulanarak eşler arası algı farklılıklarının araştırılması sonucunda eşlerden elde edilen puanlarla her evliliğe özgü evlilik uyum grafiği oluşturulabileceği düşünülmektedir. Bu grafikte her iki eşin evlilik uyumlarılarındaki algı farklılıkları ve benzerliklerine göre evlilik danışma sürecinin planlanabileceği değerlendirilmektedir.
4. Araştırmada geliştirilen ölçegin anne baba tutumları, ebeveyn yetkinliği gibi konularla birlikte kullanılarak evlilikte uyumun çocuk yetiştirme ile ilişkisinin araştırılması,
5. Evlilik uyumuna ilişkin yapılacak araştırmalarda, daha farklı değişkenlerin de ele alınması,

6. ABD ve İngiltere gibi boşanma oranlarının azaldığı ülkelerde alınan önlemlerin araştırılarak Kuzey Kıbrıs'a uyarlanması,
7. Kuzey Kıbrıs'taki boşanma oranlarının Türkiye, Güney Kıbrıs ve Avrupa Birliği ülkelerine göre 2-3 kat daha fazla olmasından dolayı, boşanmaların nedenleri ve sonuçları hakkında araştırmalar yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.
8. Evliliğinde uyumlu, evliliğinde uyumsuz ve boşanmış (tek ebeveynli) ailelerin çocukların akademik başarıları ve davranış sorunlarının araştırılmasına yönelik çalışmalar yapılması evlilik kurumunun yeniden değerlendirilmesine fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

6.2.2. Uygulayıcılara Öneriler

1. Aile ve evlilik danışmanlığına başvuran çiftlerin sorunu ne olursa olsun, yardım sürecinin yapılandırılmasında iletişim, empati ve kök ailelerle ilişkiler konuları üzerinde durulması,
2. Evlilik danışmanlığı için başvuran çiftlerde, kadınların evlilik doyumları, erkeklerin ise iletişim becerilerinin geliştirilmesi üzerinde durulması,
3. Aile ve evlilik danışma merkezlerinde evli çiftlere yönelik, evlilik ilişkisini geliştirici eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması faydalı olacaktır.

6.2.3. İlgili Kurumlara Öneriler

1. Aile ve evlilik danışmanlığı alanında yüksek lisans programlarının, lisans, yüksek lisans ve doktora programlarında aile ve evlilik danışmanlığı dersi açılması, bu konuda seçmeli olarak açılan derslerin zorunlu ders kapsamına alınmasının,

2. Aile ve evlilik konularında yeterliliğe ulaşmış uzmanların aile ve evlilik danışmanlık merkezleri açabilmelerinin devlet, belediyeler ve kurumlar tarafından desteklenmesinin,
3. Evliliğini sonlandırmak maksadıyla mahkemeye başvurmuş çiftlerin, hakim tarafından duruşma aşamasından önce aile ve evlilik danışma merkezlerine yönlendirilmesi ve/veya bu konuda yasal düzenlemenin yapılmasının,
4. Evlilik ilişkisini geliştirme veya önleyici eğitim programlarının belediyeler veya kuruluşların desteğiyle uygulanması halinde daha geniş kitleler ve alt sosyo ekonomik düzeydeki bireylerin yararlanmasının sağlanabileceği değerlendirilmektedir.

BÖLÜM VII

KAYNAKÇA

Acar, A. (1998). *Ankara'da Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Genel Kurumu Genel Müdürlüğüne Bağlı Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Çalışan Üniversite Mezunu Evli Personelin Evlilik Doyumları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Acun-Kapıkıran, N. (2011). Focus on positive and negative information as the mediator of the relationship between empathy tendency guilty psychological well-being in university students. *Educational Sciences: Theory and Practice* 11 (3), 1141-1147

Addis, J. ve Bernard, M. E. (2002). Marital adjustment and irrational beliefs. *Journal of Rational-Emotive&Cognitive-Behavior Therapy*, 20(1), 3-13.

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (2010). *Aile Sorunlarına Bölgesel Düzeyde Bakış*. Ankara: TC Başbakanlığı Yayınevi.

Akar, H. (2005). *Psikiyatrik yardım talebi olanlar ile, yardım talebi olmayan ve boşanma aşamasında olan çiftlerle; çift uyumu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin karşılaştırılması*. Yayımlanmamış uzmanlık tezi. Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.

- Anderson, S. A., Russel, C. S. ve Schumm, W.R. (1983). Percieved marital quality and family life-cycle categories: A further analisis. *Journal of Marriage and the Family*, 45, 127-139.
- Arikan, Ç. (1996). Halkın boşanmaya ilişkin tutumlarının araştırılması. *T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Bilim Serisi 96*. Ankara: TC Başbakanlığı Yayınevi.
- Arifoğlu Çamkuşu, B. (2006). "Çocuklar İçin Boşanmaya Uyum Programı"nin, Çocukların; Boşanmaya Uyum, Kaygı ve Depresyon Düzeylerine Etkisi. Yayımlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Balçı, A. (2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. Ankara: Pegem A Yayınevi.
- Baloğlu, N. ve Karadağ, E. (2008). Öğretmen yeterliliğinin tarihsel gelişimi ve Ohio Öğretmen Yetkinlik Ölçeği: Türk kültürüne uyarlama, dil geçerliği ve faktör yapısının incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 56, 571-606.
- Bailey, G. (2002). Marital discord as pathway to healing and intimacy, utilizing emotionally focused couples therapy. *Journal of Pastoral Counseling*, 37, 88-100.
- Batı Tümer, A. (1998). *Evli çiftlerde gözlenebilen çatışma odakları ve iletişim sorunları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Baugh, C. W. Avery, A. W. ve Sheets-Haworth, K. L. (1982). Marital problem solving scale: A measure to assess relationship conflict negotiation ability. *Family Therapy*, 9, 43-51.

Bayraktaroğlu, H.T. (2007). *Farklı demografik değişkenlere sahip evli bireylerin çalışma eğilimi ve çift uyumu açısından karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.

Beckerman, N. ve Sarracco, M. (2002). Intervening with couples in relationship conflict: Integrating emotionally focused couple therapy and attachment theory. *Family Therapy*, 29, 23-31.

Bilen, M. (2004). *Sağlıklı İnsan İlişkileri* (6). Ankara: Anı Yayıncılık.

Boran, F. (2003). *Aşk ve Evlilik*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Bowman, M. L. (1990). Coping Efforts and Marital Satisfaction: Measuring Marital Coping and Its Correlates. *Journal of Marriage and The Family*, 52, (2), 463-475.

Brody, H., Neubaum, E., Forehand, R. (1988). Serial marriage: A heuristic analysis of an emerging family form. *Psychological Bulletin*, 103, 211-222.

Bradbury, T. N., Fincham, F. D. ve Beach, S. R. H. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 964-980.

Busby, D.M., Christensen, C., Crane, R.D. ve Larson, J.H. (1995). A revision of the dyadic adjustment scale for use with distressed and non-distressed couples: Construct hierarchy and multidimensional scales. *Journal of Marital Family Therapy*, 21, 289-98.

Budak, S. (2003). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim Sanat Yayınları.

- Canel, A. N. (2007). *Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sinanması*. Yayımlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Caughlin, J. P. (2003). Family communication standards: What counts as excellent family communication and how are such standards associated with family satisfaction? *Human Communication Research*, 29(1), 5-40.
- Christensen, A. ve Shenk, L. J. (1991). Communication, conflict and psychological distance in nondistressed. Clinic and divorcing Couples. *Journal of consulting and clinical psychology*, 59 (3), 458-463.
- Corey, G. (2005). Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları (çev. T. Ergene). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Cohan, C.L. ve Bradbury, T. N. (1997). Negative life events, marital interaction and the longitudinal course of newlywed marriage. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73 (1), 114-128.
- Cutler, H. A. ve Radford, A. (1999). Adult Children of Alcoholics: adjustment to a college environment. *The Family Journal: Counseling and Therapy For Couples and Families*, 7, 148-153.
- Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2013). Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39), 13-23.
- Çakıcı, M. ve Çakıcı, E. (1996). *Kuzey Kıbrıs'ta Çocuk İstismarı Yaygınlığı*. Kıbrıs Türk Ruh Sağlığı Derneği. Lefkoşa: Devlet Basımevi.
- Çakıcı, M., Çakıcı, E., Bayraktar, F., Subaşı, B., Karademir, D., Kayagül, F., Kayda, A., Kırçalılar, G. ve Abatay, E. (2001). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Kadına Yönelik Şiddet. *Kıbrıs Türk Tip Dergisi (Cyprus Turkish Medical Journal)* II (2), 4-23.

- Çakır, S. (2008). *Evli bireylerin evlilik uyumlarının ana-babalarına bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çakırlar, A. (2012). *Polislerde evlilik uyumunu etkileyen bazı değişkenlerin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çalışkan, M. (2003). *Boşanmış aile çocukların benlik saygısı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.
- Çapri, B. (2008). *Eş tükenmişliğini yordayan değişkenlerin incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelik, M. (2006). *Evlilik doyum ölçüği geliştirme çalışması*. Yayımlanmamış doktora tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Çimen, E. (2007). *Görücü usulü ve anlaşarak evlenen bireylerin çeşitli sosyal psikolojik faktörler yönünden karşılaştırılması*. Yayınlannamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi.
- Dattilio, F. M. ve Epstein, N. B. (2005). Introduction to the special section: The role of cognitive behavioral interventions in couple and family therapy. *Journal of Marital and Family Therapy*, 31, 7-13.
- Dattilio, F. M. (2012). *Bilişsel Davranışçı Çift Terapisi: Klinisyenler için kapsamlı bir rehber*. (ed. T. Özakkaş, çev. M. Benveniste, S. Kızıltaş, P. Turanlı). İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Yayıncı. (Orjinal kitabin basım tarihi 2010)

- Davis, S. D. ve Butler, M. H. (2004). Enacting-relationships in marriage and family therapy: A conceptual and operational definition of an enactment. *Journal of Marital and Family Therapy*, 30(3), 319-333.
- Davis, S. D. ve Piercy, F. P. (2007). What clients of couple therapy model developers and their former students say about change, Part I: Model dependent common factors across three models. *Journal of Marital and Family Therapy*, 33 (3), 318-343.
- Demir, A. ve Fışiloğlu, H. (1999). Loneliness and marital adjustment of Turkish couples. *The Journal of Psychology*. 133 (2), 230-240.
- Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte uyumun demografik özelliklere göre incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Devlet Planlama Örgütü (2006). *KKTC İstatistik Yıllığı 2004*. Lefkoşa: Devlet Basımevi.
- Devlet Planlama Örgütü (2012). *KKTC 2011 Nüfus Sayımı Sonuçları*. Lefkoşa: Devlet Basımevi.
- Devlet Planlama Örgütü (2012). *KKTC İstatistik Yıllığı 2010*. Lefkoşa: Devlet Basımevi.
- Dinçyürek, S. ve Uygarer, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin duygusal arkadaşlıklarında evlilik konusundaki bakış açıları üzerinde iletişim etkisi. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 49/A, 151-166.

- Dökmen, Ü. (1989). Empatinin yeni bir modele dayanılarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21, 155–190.
- Dökmen, Ü. (2002). *İletişim Çalışmaları ve Empati* (19). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Durak Batığün, A. (2000). Problem çözmeye yönelik terapiler: Tanımı ve değerlendirme. *Türk Psikoloji Bülteni*, 19, 40-48.
- Düşünmez, S. (2005). *Eşi Tarafından Şiddete Uğrayan Kadınların Şiddeti Yaşama Düzeylerinin Çalışıp Çalışmamalarına Göre Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.
- Düzungün, (2009). *Evli kişilerde depresyon, ilişkiye ilişkin inanç, kendini ayarlama düzeyinin evlilik uyumu ile ilişkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ebenuwa-Okoh, E. E. (2008). Personality variables as correlates of marital adjustment among married persons in Delta State of Nigeria. *Educational Research and Review*, 3(8), 275-279.
- Elliott, M. W. (1982). Communication and empathy in marital adjustment. *Home Economics Research Journal*, 11(1), 77-88.
- Engeler, A. ve Yargıcı, L.İ. (2007). Kişiler Arası Tepkiselilik İndeksi: Empatinin Çok Boyutlu Ölçümü. *New/Yeni Symposium Journal*, 45(3), 119-127.
- Eray, N. S. (2011). *Eşlerin boşanma nedenleri ve eğitim düzeyinin boşanmaya etkisi (KKTC örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Lefkoşa.

Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N., Alpkan, R. L. (2005). Evlilik uyumu. *Düşünen Adam: Psikiyatри ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 18(1), 39-47.

Erci, B. ve Ergin, R. (2005). Women's satisfaction with their in Turkey. *Marriage and Family Review*, 37, 117-133.

Eriştiren, P., İncesu, C., Yetin, N. ve Alpay, N. (2001). Cinsel ve evlilik terapilerine başvuran kadınarda psikiyatrik komorbidite ve evlilik ilişkisi. *Düşünen Adam: Psikiyatри ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 14 (3), 132-141.

Ersanlı, K. ve Kalkan, M. (2008). *Evlilik ilişkilerini geliştirme (kuram ve uygulama)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Eskin, M. (2012). Evlilik terapisi için başvuran çiftlerin evlilik doyumu ve evlilik terapisilarındaki görüşleriyle ilgili etmenler. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 15, 226-237.

European Commission Eurostat (2012). *Eurostat Statistical Books: Europe in figures, Eurostat yearbook 2012*. Eurostat European Commission. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/publications/collections/statistical_books adresinden 20 Ocak 2013'de alınmıştır.

Fışılıoğlu, H. (1992). Lisans üstü öğrencilerinin evlilik uyumu, *Psikoloji Dergisi*, 7, (28), 16-23.

Fışılıoğlu, H. ve Demir, A. (2000). Applicability of the dyadic adjustment scale for measurement of marital quality with Turkish couples. *European Journal of Psychological Assessment*, 16 (3), 214-218.

Fidanoğlu, O. (2007). *Evlilik uyumu ile eşlerin somatizasyon düzeyleri arasındaki ilişki ve diğer sosyo demografik değişkenler açısından karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Fincham, F. D., Hall, J. H. ve Beach, S. R. H. (2006). Forgiveness in marriage: Current status and future directions. *Family Relations*, 55, 415-427.
- Fincham, F.D. ve Beach, S.R. (1999). Conflict in marriage. Implications for working with couples. *Annual Review Psychology*, 50, 47-77.
- Fox, G.L. (1975). Love match and arranged marriage in modernizing nation: Male selection in Ankara, Turkey. *Journal of Marriage and the Family*, 37 (1), 180-193.
- Friedlander, M. L., Wildman, J. ve Heatherington, L. (1991). Interpersonal control in structural and Milan Systemic Family Therapy. *Journal of Marital and Family Therapy*, 17, 395-408.
- Gladding, S. T. (2012). *Aile terapisi: Tarihi, Kuram ve Uygulamaları* (Çeviri Editörleri: İ. Keklik ve İ. Yıldırım). Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayıncı. (Orjinal kitabın basım tarihi 2011).
- Glenn, N. D. (1990). Quantitative research on marital quality in the 1980's: A critical review. *Journal of Marriage and The Family*, 52, 818-831.
- Goodwin, P., McGill, B. ve Chandra, A. (2009). *Who marries and when? Age at first marriage in the United States, 2002. (Report No. 19)*. Hyattsville, MD: National Center Health Statistics.
- Goldenberg, I. ve Goldenberg, H. (1996). Family Therapy: An Overview. (4), CA: Brooks/Cole.
- Gordon, K.C., Baucom, D. H., Epstein, N., Burnett, C. K. ve Rankin, L.A. (1999). The interaction between marital standards and communication patterns: How does it contribute to the marital adjustment? *Journal of Marital and Family Therapy*, 25(2), 211-223.

Gottman, J. M. ve Silver, N. (2002). *Evliliği sürdürmenin Yedi İlkesi* (çev. E. Deniz). İstanbul: Varlık Yayınları. (Orjinal kitabın basım tarihi 1999).

Gottman, J.M. ve Levenson, R.W. (1992). Marital processes predictive of later dissolution: Behavior, physiology and health. *Journal of Personality and social Psychology*, 63 (2), 211-233.

Gottman, J.M. ve Krokof, L.J. (1989). Marital Interaction and Satisfaction: A Langitudinal View. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57 (1), 47-52.

Gottman, J.M. (1998). Psychology and the study of marital process. *Annual Review Psychology*, 49, 169-197.

Gökmen, A. (2001). *Evli eşlerin birbirine yönelik kontrolcülük ve bağımlılık algalarının evlilik doyumu üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Greenberg, L.S. (2014). *Duygu Odaklı Çift Terapisi: 1. Atölye Çalışması Metinleri*, 5-9 Şubat 2012. İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Yayıncıları 88.

Gündoğdu-Özgül, A. (2007). *Evlilik tipi ile benlik tipinin evlilik doyumu üzerindeki rolü ve karar alma sürecine etkisi*. İzmir: I.Psikoloji Lisansüstü Öğrenci Kongresi Bildiri Metinleri, 103-115.

Gündoğdu, A. (2007). *Relationships between self-construals and marital quality*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı.

Güneş, D. K. (2007). *Boşanma sürecindeki eşlerin aile içi ilişkileri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi*. Yayımlanmamış yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.

- Günsel, D. (2013). *Evli bireylerin algıladıkları eş desteğinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi: KKTC örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gürsoy, Ç. (2004). *Kaygı ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi*. Yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürüz, D. ve Eğinli, A. T. (2008). *İletişim becerileri: Anlamak-anlatmak-anlaşmak*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güven, N. (2005). *İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve algılanan problem çözme becerilerinin evlilik doyumu ile ilişkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güven, N. ve Sevim, S. A. (2007). İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve algılanan problem çözme becerilerinin evlilik doyumunu yordama gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 28 (3), 49-61.
- Hacı, Y. (2011). Evlilik uyumunun empatik eğilim, algılanan aile içi iletişim ve çatışma çözme stillerine göre yordanması. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Haskan Avcı, Ö. (2014). Development of the Dyadic Relationship Scale. *Eurasian Journal of Educational Research*. 56, 89-108.
- Hasta, D. (1996). *Ev işi paylaşımı ve ev işi paylaşımında hakkaniyet algısı ile evlilik doyumu ilişkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hatipoğlu, Z. (1993). *The role of certain demographic variables and marital conflict in marital satisfaction of husbands and wives*. Unpublished master

thesis, Middle East Technical University, Ankara.

Hendrick, S. S. (2009). *Yakın İlişkiler Psikolojisi*. (çev. A. Dönmez). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. (Orijinal eserin basım tarihi 2004).

Hollist, C. S. ve Miller, R. B. (2005). Perceptions of attachment style and marital quality in midlife marriages. *Family Relations*, 54, 46-57.

Hortaçsu, N. (2007). Family-versus couple-initiated marriages in Turkey: Similarities and differences over the family life cycle. *Asian Journal of Social Psychology*, 10, 103-116.

Hünler, O. S. (2002). *The effects of religiousness on marital satisfaction and the mediator role of perceived marital problem solving abilities on religiousness and marital satisfaction relationship*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Hünler, O.S. ve Gençöz, T. (2003). Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi: Algılanan evlilik problemleri çözümünün rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18 (51), 99-108.

Ilfeld, F. W. (1980). Understanding marital stressors: The importance of coping style. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 168 (6), 375-81.

İmamoğlu, E.O. (1991). *Aile İçinde Kadın Erkek Rolleri*. Ankara: Türk Aile Yazarlar Birliği Vakfı.

İmamoğlu, O. (1994). *Değişim Sürecinde Aile; evlilik ilişkileri, bireysel gelişim ve demokratik değerler*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.

Keller, P.S., Cummings, E. M. ve Davies, P. T. (2005). The role of marital discord and parenting in relations between parental problem drinking and child adjustment. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46 (9), 943-951.

Kastao, R. M. (1998). *Evitlik içi uyum ve depresyon: Evlilik ilişkisiin niteliği ve eslerde semp桐on olusunu hakkinda bir gâlisma*. Yayılmamamış Yüksek Lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karasar, N. (2013). *Bilimsel Arastirma Yonetimi* (23). Ankara: Nobel Yayıncılık.

TBB Dergisi, 97-150.

Karakas Dogan, F. (2012). Kuzey Kıbrıs (KKTC) merkezi cezaevi tuzerinde yapılan alan galisimasıdan elde edilen verilerin suçla mücadelenin başlangıçında analizi.

Kapkin, E. (2014). *Yasasın Boşanma*. İzmir: Duvar Yayımları.

of Sex & Marital Therapy, 33, 73-85.

Jose, O. ve Alfons, V. (2007). Do demographics affect marital satisfaction? *Journal*

And The Family, 54, 582-594.

Johnson, D. R., Amazola, T. O. ve Booth, A. (1992). Stability and development of change in marital quality: a three wave panel analysis. *Journal Of Marriage*

Külik. İstanbul: CK Yayınevi. (Orijinal kitabın basım tarihi 1988)

Johnson, S. M. ve Greenberg, L. S. (2014). *Duygu Odaklı Gîft Terapisti*. (gev. M.C.

perspective. *Journal of Marital and Family Therapy*, 29, 365-385.

Johnson, S. M. (2003). The revolution in couples therapy: A practitioner-scientist perspective. *Family Issues*, 7, 31-49.

Johnson, D. R., White L. K., Edwards J. N. ve Booth, A. (1986). Dimensions of marital quality: toward methodological and conceptual refinement. *Journal of*

Johnson, D. R., White L. K., Edwards J. N. ve Booth, A. (1986). Dimensions of marital quality: toward methodological and conceptual refinement. *Journal of Family Issues*, 7, 31-49.

Johnson, S. M. (2003). The revolution in couples therapy: A practitioner-scientist perspective. *Journal of Marital and Family Therapy*, 29, 365-385.

Johnson, S. M. ve Greenberg, L.S. (2014). *Duygu Odaklı Çift Terapisi*. (çev. M.C. Kültük). İstanbul: CK Yayınevi. (Orjinal kitabın basım tarihi 1988)

Johnson, D. R, Amazola, T.O ve Booth, A. (1992). Stability and developmental change in marital quality: a three wave panel analysis. *Journal Of Marriage And The Family*, 54, 582-594.

Jose, O. ve Alfons, V. (2007). Do demographics affect marital satisfaction? *Journal of Sex & Marital Therapy*, 33, 73-85.

Kapkın, E. (2014). *Yaşasın Boşanma*. İzmir: Duvar Yayınları.

KarakAŞ Doğan, F. (2012). Kuzey Kıbrıs (KKTC) merkezi cezaevi üzerinde yapılan alan çalışmasından elde edilen verielrin suçla mücadele bağlamında analizi. *TBB Dergisi*, 97-150.

Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (23). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kastro, R. M. (1998). *Evlilik içi uyum ve depresyon: Evlilik ilişkisinin niteliği ve eşlerde semptom oluşumu hakkında bir çalışma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Keller, P.S., Cummings, E. M. ve Davies, P. T. (2005). The role of marital discord and parenting in relations between parental problem drinking and child adjustment. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46 (9), 943-951.

KKTC Mahkemeleri (2013). *2013 yılı faaliyet raporu.*

<http://www.mahkemeler.net/cgi-bin/faaliyet.aspx> adresinden 30 Mart 2014'de alınmıştır.

Kışlak, Ş. T., Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2(5), 35-42.

Kiecolt-Glaser, J. K. ve Newton, T.L. (2001). Marriage and health: His and hers. *Psychological Bulletin*, 127 (4), 472-503.

Kirby, J. S. (2005). *A study of the marital satisfaction levels of participants in a marriage education course.* Yayımlanmamış doktora tezi, Eğitimde Liderlik ve Danışmanlık Bölümü, Louisiana Üniversitesi, Monroe.

Kocabıyık, Z. O. (2005). *Kişisel ve İlişkisel Profilin Geçerlilik ve Güvenilirliği.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa.

Koerner, A. F. ve Fitzpatrick, M. A. (2011). Nonverbal communication and marital adjustment and satisfaction: The role of decoding relationship relevant and relationship irrelevant affect. *Communication Monographs*, 69 (1), 33-51.

Korkut, F. (1996). İletişim becerilerini değerlendirme ölçünün geliştirilmesi: Güvenirlilik ve geçerlik çalışmaları. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (7), 18-23.

Korkut, F. (1997). "Üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerini değerlendirmeleri" *IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri 10-12 Eylül 1997*, Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.

- Kowal, J., Johnson, S. M. ve Lee, A. (2003). Choronic illness in couples: A case for emotionally focuse therapy. *Journal of Marital and Family Therapy*, 29, 299-310.
- Kubat, D. E. (2013). *Evli bireylerde aldatma eğilimi ve evlilik doyumu ilişkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kurdek, L. A. (1994). Areas of conflict for gay, lesbian and heterosexual couples: What couples argue about influences relationship satisfaction. *Journal Of Marriage And Family*, 56, 923-934.
- Kurdek, L. A. (1999). The nature and predictors of the trajectory change marital quality for husbands and wives over the first 10 years of marriage. *Developmental Psychology*, 35 (5), 1283-1296.
- Kurdek, L. A. (2005). Gender and marital satisfaction early in marriage: A growth curve approach. *Journal of Marriage and Family*, 67, 68-84.
- Lawrence, E., Eldridge, K. A. ve Chiristensen, A. (1998). The enhancement of tradational behavioral couples therapy: Consideration of individual factors and dyadic development. *Clinical Psychology Review*, 18(6), 745-764.
- Levy-Shiff, R. (1994). Individual and contextual correlates of marital change across the transition to parenthood. *Developmental psychology*, 30 (4), 591-601.
- Long, E. C., Angera, J. J., Carter, S. J., Nakamoto, M. ve Kalso, M. (1999). Understanding the one you love: a longitudinal assessment of an empathy training program for couples in romantic relationships. *Family Relations*, 48 (3), 235-242.

- Markman, H. J. ve Halford, W. K. (2005) "International Perspectives on Couple Relationship Education" *Family Process*, 44 (2), 39-146.
- Minuchin, S. ve Fishman, C. H. (1981). Family Therapy Techniques. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Murray, C. E. (2005). Prevention work: A professional responsibility for marriage and family counselors. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 13-27-34.
- Nazlı, S. (2001). *Aile Danışmanlığı*. (2). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Noller, P. ve Fitzpatrick, M. A. (1990). Marital communication in the eighties. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 832-843.
- Orbuch, T. L., House, J. S., Mero, R. P. ve Webster, P. S. (1996). Marital quality over the life course. *Social Psychology Quarterly*, 59 (2), 162-171.
- Oxford, M. C. (2003). *Succes: Satisfying unions through couples communication and enhancement skills: a secondary prevention and enhancement program for married couples*. Yayımlanmamış doktora tezi, Texas Üniversitesi, Teksas.
- Özgüven İ. E. (1994). "Üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçmeye ilişkin tercihleri. I.Aile Kurultayı Kongre Kitabı, 203-213.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: PDREM Yayıncıları.
- Özuğurlu, K. (1985). *Evlilik Raporu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Papp, M. L., Kouros, C. D. ve Cummings, E. M. (2010). Emotions in marital conflict interactions: Empathic accuracy, assumed similarity, and the moderating

context of depressive symptoms. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27, 367-87.

Pasch, L. A. ve Bradbury, T. N. (1998). Social support, conflict and the development of marital dysfunction. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 66 (2), 219-230.

Rosen-Grandon, J. R., Myers, J. E. ve Hattie, J. A. (2004). The relationship between marital characteristics, marital interaction processes, and marital satisfaction. *Journal of Counseling and Development*, 82(1), 56-68.

Rusbult, C. E., Johnson, D. J. ve Morrow, G. D. (1996). Impact of couple patterns of problem solving on distress and nondistress in dating relationships. *Journal of Personality and social Psychology*, 50 (4), 744-753.

Sanford, K. (2003). Problem-solving conversations in marriage: Does it matter what topics couples discuss? *Personal Relationships*, 10, 97-112.

Santrock, J. M. (2012). *Yaşam Boyu Gelişim* (Çev. G. Yüksel), (11). Ankara: Nobel Yayıncılık. (Orjinal eserin yayım tarihi 2011).

Sardoğan, M. E. ve Karahan, T. F. (2005). Evli bireylere yönelik bir insan ilişkileri beceri eğitimi programının evli bireylerin evlilik uyum düzeylerine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(2), 89-102.

Satır, V. (2001). *İnsan Yaratmak*. (çev. S. Yeniçeri). Beyaz Yayınları. İstanbul. (Orjinal kitabın basım tarihi 1988).

Sayılrı, A. (2015). Yedi-onbir yaş aile eğitim programının annelerin genel ebeveynlik yetkinlik düzeylerine etkisi. *International Journal of New in Arts, Sports and Science Education*, 4 (1), 64-81.

- Sezer, Ö. (2005). Kadınların Uyum düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (23), 87-98.
- Shollenberger, M. A. (2001). *Increasing marital adjustment in graduate students and their spouses through relationship enhancement*. Yayımlanmamış doktora tezi, State Üniversitesi, Virginia.
- Simon, G. M. (2004). An examination of the integrative nature of emotionally focused therapy. *The Family Journal: Counseling and Therapy for couples and Families*, 12, 225-236.
- South, S. J. ve Lloyd, K. M. (1995). Spousal alternatives and marital dissolution. *American Sociological Review*, 60, 21-35.
- Stanley, S. M.; Markman, H. J. ve Whitton, S. W. (2002). Communication, conflict, and commitment: Insights on the foundations of relationship success from a national survey. *Family Process*, 41(4), 659-675.
- Steil, J. M. ve Turetsky, B. A. (1987). Is equal better? Relationship between marital equality and psychological symptomatology. *Applied Social Psychology Annual*, 7, 73-97.
- Storaasli, R. D., ve Markman, H. J. (1990). Relationship problems in the early stages of marriage: A longitudinal investigation. *Journal of Family Psychology*, 4 (1), 80-98.
- Sullivan, K. T., Kieran, T., Lauri, A., Jhonson, M. D. ve Bradbury, T. N. (2010). Social support, problem solving and the longitudinal course of newlywed marriage. *Journal of Personality and Social Psychology*, 98 (4), 631-644.
- Synder, D. K. (1997). Manual for the marital satisfaction inventory-revised (MSI-R). Los Angeles: Western Psychological Services

- Şendil, G. ve Korkut, Y. (2008). Evlilik çatışması ve uyumunun bazı demografik değişkenler yönünden incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Psikoloji Çalışmaları*, 28, 15-34.
- Şener, A. ve Terzioğlu, G. (2008). Bazı sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler ile iletişimim eşler arası uyuma etkisinin araştırılması. *Aile ve Toplum eğitim ve Kültür Araştırma Dergisi*, 4 (13).
- Şentürk, S. (2013). *Evlilik bireylerde evlilik uyumu ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tezel, A. (2004). Aile içi iletişim. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1 (1).
- Tezer, M. ve Ekizoğlu, N. (2007). The relationship between the attitudes towards mathematics and the success Marks of primary school students. *Journal of Cypriot Journal of Educational Sciences* 2 (1).
- Tosyalı (2010). *Evlilik bireylerde bağımlı ve özerk kişilik özelliklerini, empati ve mutluluk düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1995). *Cinsiyet, evlilik uyumu, depresyon ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arası ilişkiler üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 5(2), 32-38.

Tutarel-Kışlak, Ş. ve Göztepe, I. (2013). Duygu dışavurumu, empati, depresyon ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler. *Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2).

Turan, M. (1997). *Erzurum'daki evli çiftlerin evlilik ilişkilerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Erzurum Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tülek, N. (2011) *Evli bireylerin öznel iyi olma düzeylerinin yordanması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türkiye İstatistik Kurumu (2012). *Evlenme ve Boşanma İstatistikleri 2011*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.
http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=11&KITAP_ID=18 adresinden 20 Ocak 2013'de alınmıştır.

Twenge, M. J., Campbell, K. W. ve Foster, A. C. (2003). Parenthood And Marital Satisfaction: A Meta Analytic Review. *Journal Of Marriage And Family*, 65 (3), 574-583.

Umberson, D. (1992). Gender marital status and the social control of health behavior. *Social Science and Medicine*, 24, 907-917.

U.S. Census Bureau (2012). Statistical Abstract of the United States: Births, deaths, marriages and divorces.
<http://www.census.gov/compendia/statab/2012/tables/12s0133.pdf> adresinden 30 Ocak 2013'de alınmıştır.

Vangelisti, A. L. ve Banski, M. A. (1993). Couples' debriefing conversations. *Family Relations*, 42 (2), 149-158.

- VanLaningham, J., Jhonson, D. R. ve Amato, P. (2001). Marital happiness, marital duration and the u-shaped curve: Evidence from five-wave panel study. *Social Forces*, 78 (4), 1313-1341.
- Waldinger, R. J., Hauser, S. T., Schulz, M. S., Allen, J. P. ve Crowell, J. A. (2004). Reading others' emotions: The role of intuitive judgements in predicting marital satisfaction, quality and stability. *Journal of Family Psychology*, 18(1), 58-71.
- Wilkie, J. R. ve Ferree, M. M.(1998). Gender and fairness: Marital satisfaction in two earner couples. *Journal of Marriage and Family*, 60 (3), 577-595.
- Wood, W., Rhodes, N. ve Whelan, M. (1989). Sex differences in positive well-being: A consideration of emotional style and marital status. *Psychological Bulletin*, 106, 249-264.
- Wunderer, E. ve Schneewind, K. A. (2008). The relationship between marital standarts, dyadic coping and marital satisfaction. *European Journal Psychology*, 38, 462-476.
- Yalçın, H. (2014). Evlilik uyumu ile sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 250-261.
- Yasan, A. ve Gürgen, F. (2009). Marital satisfaction, sexual problems, and possible difficulties on sex therapy in traditional Islamic culture. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 35, 68-75.
- Yeşiltepe, S. S. (2011). *Öğretmenlerin evlilik uyumlarının psikolojik iyi oluş ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Yıldırım, İ. (1993). Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki evli bireylerin uyum düzeyleri. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1 (4), 23-28.
- Yıldız, S. (2005). *Depresyon ve anksiyete tanısı almış çocukların ile kontrol grubunun anne-babalarının bağlanma stillerine göre evlilik uyumlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Yılmaz, A. (2001). Eşler arasındaki uyum: kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 1 (4).
- Yoldaş, A. (2008). *KKTC'de yaşayan farklı özelliklerle gelişen çocuğa sahip annababaların gereksinimlerinin belirlenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Lefkoşa.
- Young, M. A. (2004). Healthy relationships: Where's the research? *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 13, 219-225.
- Young, M. A. (2008). Attachment theory's focus in EFT: An interview with Susan Johnson. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 16, 264-270.
- Ziglar, Z. (1996). *Hayat Boyu Flört* (2). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

EKLER:

Ek-A: Araştırmacıın birinci aşamasında kullanılan ölçekler

Değerli Katılımcı,

Sizden evlilik yaşıntısı hakkında Yakın Doğu Üniversitesi'nde sürdürülen bilimsel bir çalışmaya katkıda bulunmanız istenmektedir. Çalışmaya katılmada **gönüllülük** esastır. Çok sayıda kişiden elde edilecek bilgiler genel olarak değerlendirileceğinden adınızı soyadınızı yazmanıza gerek yoktur. Sorulara vereceğiniz cevaplar yalnızca araştırmacı tarafından bilinecek ve **gizli** kalacaktır.

Verilerin bilimsel bir nitelik taşıması için, soruların samimi bir şekilde cevaplanması gerekmektedir. Her soru grubundaki açıklamayı okuduktan sonra cevaplamaya başmanız ve soruları tamamen cevaplamamanız değerlendirme açısından önemlidir.

Zaman ayırarak araştırmaya katıldığınız için teşekkür ederiz.

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

- 1.Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek
2. Yaşınız:
3. Eşinizin yaşı:
- 4.Kaç yıldır evlisiniz?
5. Kaçinci evliliğiniz? () Birinci () İkinci () Üçüncü
- 6.Eşinizin kaçinci evliliği? () Birinci () İkinci () Üçüncü
7. Eğitim düzeyiniz nedir? () İlköğretim () Ortaokul () Lise
() Üniversite ve üstü
- 8.Eşinizin eğitim düzeyi nedir? () İlköğretim () Ortaokul () Lise
() Üniversite ve üstü
- 9.Halen bir işte çalışıyormusunuz? () Evet () Hayır
10. Eşiniz halen bir işte çalışıyormu? () Evet () Hayır
- 11.Ailenizin aylık geliri ne kadardır? (YTL)
()1300 ve aşağısı ()1300-5000 arası ()5000-10000
()10000 ve yukarısı
- 12.Çocuğunuz var mı? () Evet () Hayır
Evet ise, çocukların yaşlarını belirtiniz.....
13. Eşinizle nasıl evlendiniz?
() Görücü usulü () Anlaşarak () Hem görücü usulü hem anlaşarak
- 14.Eşinizin ailesiyle nasıl geçinirsiniz?
() Çok iyi () İyi () Geçinemeyiz () Hiç geçinemeyiz
15. Eşiniz sizin ailenizle nasıl geçinir?
() Çok iyi () İyi () Geçinemez () Hiç geçinemez
- 16.Sizin veya eşinizin ailesi yüzünden eşinizle aranızda sorun çıkıyor mu?
() Sürekli () Sık sık () Ara sıra () Hiç sorun çıkmaz
17. Siz dahil kaç kardeşiniz?
18. Kardeşleriniz arasında siz kaçinci çocuksunuz?

EVİLİKTE UYUM ÖLÇEĞİ

(Örnek Maddeler)

* * * * *

Çok mutsuz

Mutlu

Çok mutlu

	Her zaman anlaşırız	Hemen her zaman anlaşırız	Ara sıra anlaşamadığımız olur	Sıklıkla anlaşamayız	Hemen her zaman anlaşamayız	Hiç Anlaşamayız
2. Aile bütçesini idare etme						
3. Boş zaman etkinlikleri						
7. Toplumsal kurallara uyma) Doğru, iyi veya uygun davranış						
9.Eşin arkadaşlarıyla anlaşma						

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız bir cevabı X işaret'i ile işaretleyiniz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle,

- Erkeğin susması ile
- Kadının susması ile
- Karşılıklı anlaşmaya varılarak sonuçlanır

13. Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu?

- Sık sık
- Arada sırada
- Çok seyrek
- Hiçbir zaman

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar misiniz?

- Hemen hemen hiçbir zaman
- Nadiren
- Çoğu konularda
- Her konuda

EVLİLİKTE PROBLEM ÇÖZME ÖLÇEĞİ
(Örnek Maddeler)

1	Düger çiftlere kıyasla, kendi sorun çözme becerinizden ne kadar eminsiniz?	Hiç emin değil (1) (2) (3) (4) (5) Çok emin
5	Evliliğinizde karar verme sürecinden ne kadar mutlusunuz?	Çok mutsuz (1) (2) (3) (4) (5) Çok mutlu
7	Sorunlara getirilen çözümlerden ne kadar memnunsunuz?	Hiç memnun değil (1) (2) (3) (4) (5) Çok memnun
9	Bir çift olarak ilişkideki farklılıklar ya da sorunları çözme konusunda kendınızı nasıl değerlendirdirsiniz?	Çok etkisiz (1) (2) (3) (4) (5) Çok etkili

EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ
(Örnek Maddeler)

		Tamamen aykırı	Oldukça aykırı	Kararsızım	Oldukça uygun	Tamamen uygun
1	Çok sayıda dostum var	()1	()2	()3	()4	()5
6	Duygularımı başkalarına iletmekte güçlük çekerim	()1	()2	()3	()4	()5
12	İnsanların çoğu bencildir	()1	()2	()3	()4	()5
13	Sınırlı bir insanım	()1	()2	()3	()4	()5
14	Genellikle insanlara güvenirim	()1	()2	()3	()4	()5
19	Yakınlarım bana sık sık dertlerini anlatırlar	()1	()2	()3	()4	()5
20	Genellikle keyfim yerindedir	()1	()2	()3	()4	()5

İLETİŞİM BECERİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ
(Örnek Maddeler)

		Her zaman	Sıklıkla	Bazen	Nadiren	Hıçbir zaman
1	Sorunlarını dinlediğim insanlar benim yanımdan rahatlayarak ayrırlar.	()1	()2	()3	()4	()5
8	İnsanlara karşı sıcak bir ilgi duyarım.	()1	()2	()3	()4	()5
9	İnsanlara gerektiğinde yardım etmekten hoşlanırırm.	()1	()2	()3	()4	()5
15	Yaşadığım olaylardaki coşkuyu her halimle başkalarına iletebilirim.	()1	()2	()3	()4	()5
20	İlişkilerimi zenginleştirecek eğlenceli, keyifli bir yanım vardır.	()1	()2	()3	()4	()5
25	Karşımıdakini dinlerken sırf kendi meraklımı gidermek için sorular sormaktan kaçınırlım.	()1	()2	()3	()4	()5

YENİLENMİŞ ÇİFT UYUM ÖLÇEĞİ (Örnek Maddeler)

Aşağıdaki konularda eşinizle anlaşıp anlaşmadığınızı ilgili kutucuğa (X) işaret et koyarak belirtiniz.

		Hiçbir zaman	Nadiren anlaşırız	Bazen anlaşırız	Oldukça sık	Çoğu zaman
1	Dini konular					
3	Temel kararların alınması					
6	Mesleki kararlar					

Aşağıda eşinizle ve evliliğinizle ilgili bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyup size ne derece uygun olduğunu ilgili kutucuğa (X) işaret et koyarak belirtiniz.

		Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Oldukça sık	Çoğu zaman
10	Ne sıklıkla birbirinizin sınırlenmesine neden olursunuz?					
11	Siz ve eşiniz ev dışı etkinliklerinizin ne kadarına birlikte katılırsınız?					
14	Ne sıklıkla bir şeyi sakince tartışırsınız?					

EVLİLİKTE PROBLEM ÇÖZME ÖLÇEĞİ

(Araştırmmanın birinci aşamasında kullanılan ölçekler bölümünde verilmiştir)

EVLİLİKTE DOYUM ÖLÇEĞİ AİLELERLE İLETİŞİM ALT ÖLÇEĞİ (Örnek Maddeler)

1. Bazen eşimin ailesinin davranışlarından dolayı mutsuzluk duyuyorum	D () Y ()	7. İlişkimizde eşimin ailesinden dolayı mutsuzluk yaşanmaz	D () Y ()
6. Eğer eşimin ailesi, bize bu kadar karışmasaydı, daha mutlu bir beraberliğimiz olabilirdi	D () Y ()		

ÇİFT İLİŞKİ ÖLÇEĞİ İLETİŞİM ALT ÖLÇEĞİ
(Örnek Maddeler)

		Uygun Değil	Kısmen uygun	Uygun
1.	Bir hatasından dolayı eşimi azarladığım olur			
6.	Karşı çıkmak yerine eşimi anlamaya çalışırıım			
10.	Eşimle iken başka şeyle ilgilenip onu ihmal etmem			
13.	Ona ahlak dersi verircesine davranışım olur			
15.	Eşimle duygularımı paylaşır ve rahatladığımı hissederim			

KİŞİLER ARASI TEPKİSELLİK İNDEKSİ EMPATİ ALT ÖLÇEĞİ
(Örnek Maddeler)

CEVAP CETVELİ:

A

B

C

D

E

BENİ

**İYİ BİR ŞEKİLDE
TANIMLAMIYOR**

BENİ ÇOK

**İYİ BİR ŞEKİLDE
TANIMLIYOR**

1.	Benden daha talihsiz insanlar için genellikle merhametli, alaklı hisler duyarım				
	A	B	C	D	E
4.	Başka kimselerin talihsizlikleri genellikle beni büyük ölçüde rahatsız etmez				
	A	B	C	D	E
7.	Kendimi oldukça yumuşak kalpli bir kişi olarak tanımlıram				
	A	B	C	D	E

YAKIN DOĞU EVLİLİK UYUM ÖLÇEĞİ
(Örnek Maddeler)

Aşağıda eşimiz ve evliliğinizle ilgili bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyup size ne derece uygun olduğunu ilgili kutucuğa (x) işaret et koyarak belirtiniz.

		Hiçbir zaman	Ara sıra	Çoğunlukla	Her zaman
1.	Beni üzен şeyleri eşimle paylaşırım				
5.	Aile bütçesinin düzenlenmesinde eşimle birlikte karar alırız				
6.	Eşimin dile getirdiği düşüncelerini anladığımı ona söyleyirim				
7.	Ailem ile ilişkilerim konusunda eşimle sorun yaşarım				
13.	Eşimin dile getirdiği düşüncelerini anlarım				
14.	Eşimin ailesi ile ilişkilerim konusunda eşimle sorun yaşarım				
19.	Evliliğimizin iyi gittiğini düşünürüm				
25.	Eşimle anlaşmazlıklarını kısa zamanda çözeriz				
29.	Boş zamanlarımızı değerlendirmede eşimle sorun yaşarım				
30.	Eşimin olaylara bakış açısını anlarım				
31.	Evliliğimizde problem yaşadığımızda çözüm yollarını eşimle konuşuruz				
36.	Eşim en yakın arkadaşımdır				
39.	Eşim bana karşı ilgili dir				
40.	Eşimle tartıştığımızda küserim				
42.	Eşimin söylediğlerinden ne hissettiğini anlarım				

ÖZGEÇMİŞ

Gazimağusa'nın Pınarlı köyünde 18 Ocak 1963 yılında doğdum. Liseden sonra Cerrahpaşa Tıp Fakültesini kazanmama rağmen savaş yıllarının da üzerimde bıraktığı etki ile Kara Harp Okulu'nda okumayı seçtim. Emekliliğime dört yıl kalarak yeni yaşamıma hazırlık olması için Yakın Doğu Üniversitesi (YDÜ)'nde 2003 yılında İnsan Kaynakları Yönetimi yüksek lisans programına başladım. Yüksek lisans tamamladıktan sonra öğrenime devam etme ihtiyacı hissettiğimden, yüksek lisans programında aldığım psikoloji derslerinin kendimi ve yaşamı anlamama katkısından dolayı psikoloji alanında devam etme kararı verdim. YDÜ'nde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanında 2005 yılında başladığım yüksek lisans öğrenimim sonrası 2007 yılında doktora öğrenimime başladım. Aynı yıl Albay rütbesinden askerlik mesleğinden emekli olarak Lefkoşa'da kendi psikoterapi ve psikolojik danışma merkezimde danışanlarla bireysel, çift ve grup görüşmeleri yapmaya, 2009 yılından beri de YDÜ'de yarı zamanlı olarak ders vermeye başladım.

YDÜ'nde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanındaki eğitimlerime paralel olarak 2006 yılından itibaren başladığım sertifika eğitimlerinde başta psikodrama olmak üzere, pozitif psikoterapi, Ericksonian çift terapisi, İmago çift terapisi ve hipnoz yöntemlerinde 1300 saatı aşkın eğitime katıldım.

1992 yılından beri evli olduğum eşim Nadire, 19 yaşındaki oğlumuz Baran ve 15 yaşındaki kızımız İrem ile Lefkoşa'da yaşamaktayım.